

**Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет**

**Білаш С.М., Проніна О.М., Коптев М.М.,
Пирог-Заказникова А.В., Коваль Я.В.**

Анатомія

**Навчальний наочний посібник для здобувачів вищої
освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22
«Охорона здоров'я», спеціальності 223
«Медсестринство», спеціалізації «Екстрена медицина»,
професійної кваліфікації «Парамедик»**

Рекомендовано до видання Вченою радою
Полтавського державного медичного університету
(протокол №3 від 08.12.21)

Полтава – 2021

УДК 611.01

Рекомендовано до видання Вченою радою Полтавського державного медичного університету (протокол № 3 від 08.12.21)

Автори:

Білаш С.М., Проніна О.М., Коптев М.М., Пирог-Заказникова А.В., Коваль Я.В.

Анатомія. Навчальний наочний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство», спеціалізації «Екстрена медицина», професійної кваліфікації «Парамедик». – Полтава: ФОП-Мирон І.А., 2021. – 113 с.

Навчальний наочний посібник із дисципліни «Анатомія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство», спеціалізації «Екстрена медицина», професійної кваліфікації «Парамедик» складено відповідно до програми та тематичного плану практичних занять. Посібник містить оригінальні навчально-наочні завдання, робота над якими допоможе краще освоїти анатомію – фундаментальну базову дисципліну, одну з найважливіших у системі підготовки парамедиків. Її вивчення передбачає набуття кожним студентом знань у світлі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності парамедика.

Рецензенти:

завідувач кафедри оперативної хірургії та клінічної анатомії Вінницького національного медичного університету імені М.І.Пирогова, доктор медичних наук, професор В.І.Півторак;

завідувач кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Івано-Франківського національного медичного університету, доктор медичних наук, професор В.І.Попович;

доцент кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету, доктор медичних наук, доцент В.Г.Гринь

Літературний редактор – кандидат педагогічних наук, доцент О.М.Беляєва

Редакція літератури з медицини та біології

УДК 611.01

Білаш С.М., Проніна О.М., Коптев М.М., Пирог-Заказникова А.В., Коваль Я.В.

ЗМІСТ

Передмова	4
Предмет і завдання анатомії людини. Анатомія кісток тулуба	5
Анатомія кісток черепа	11
Анатомія кісток верхніх та нижніх кінцівок. З'єднання кісток	20
Анатомія м'язів голови та шиї	30
Анатомія м'язів тулуба	34
Анатомія м'язів верхньої кінцівки	37
Анатомія м'язів та фасцій нижньої кінцівки	41
Анатомія органів дихальної системи: порожнина носа, глотка, гортань, трахея	45
Анатомія органів дихальної системи бронхи, легені	49
Анатомія травної системи: органи ротової порожнини, глотка,	54
Анатомія тонкої, товстої кишок. Анатомія великих травних залоз	59
Анатомія органів сечової системи. Анатомія чоловічих статевих органів	63
Анатомія жіночих статевих органів	69
Загальні принципи будови ендокринних органів	72
Структурно-функціональна організація ендокринної системи. Гіпоталамо-гіпофізарна система	75
Загальні принципи будови і функції серцево-судинної системи	78
Артерії великого кола кровообігу	81
Венозна система	87
Загальна характеристика лімфатичної системи. Імунна система	91
Система крові, її основні функції	93
Головний мозок	96
Спинний мозок	102
Поняття про сенсорні системи, їх структурно-функціональна організація	106
Органи слуху, нюху та смаку	110

ПЕРЕДМОВА

Навчальний наочний посібник із дисципліни «Анатомія» підготовлений колективом авторів кафедри клінічної анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство», спеціалізації «Екстрена медицина», професійної кваліфікації «Парамедик» відповідно до програми та тематичного плану практичних занять. Посібник містить оригінальні навчально-наочні завдання, робота над якими допоможе краще освоїти анатомію – фундаментальну базову дисципліну, одну з найважливіших у системі підготовки парамедиків. Її вивчення передбачає набуття кожним студентом знань у світлі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності парамедика.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 1	Предмет і завдання анатомії людини. Анатомія кісток тулуба
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Анатомія людини – це наука про будову людського організму. Тіло людини побудовано з клітин, тканин та органів. Клітина являє собою структурну одиницю організму. Клітини об'єднуються в тканини. Тканини поділяють на епітеліальні, сполучні, м'язові і нервові. Із тканин побудовані органи. Органи в свою чергу об'єднуються в системи органів (дихальну, травну, сечову, статеву, серцево-судинну, нервову, лімфатичну).

Тіло людини поділяють на частини: голова, шия, тулуб, верхні і нижні кінцівки. Для визначення місця розташування органів, користуються осями (сагітальною, фронтальною, вертикальною) і площинами (сагітальною (стріловою), фронтальною, горизонтальною).

Опорно-руховий апарат людини складають кістки, з'єднання кісток і скелетні м'язи. До кісток тулуба відносять хребет, груднину і ребра. Кістки тулуба з'єднуються за допомогою суглобів, синхондрозів і синдесмозів.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Дати визначення поняттям:

Суглоб – _____

_____

Синхондроз – _____

_____

Синдесмоз – _____

_____

_____

2. Підписати площини та осі, зазначені на рисунку:

АВСД —

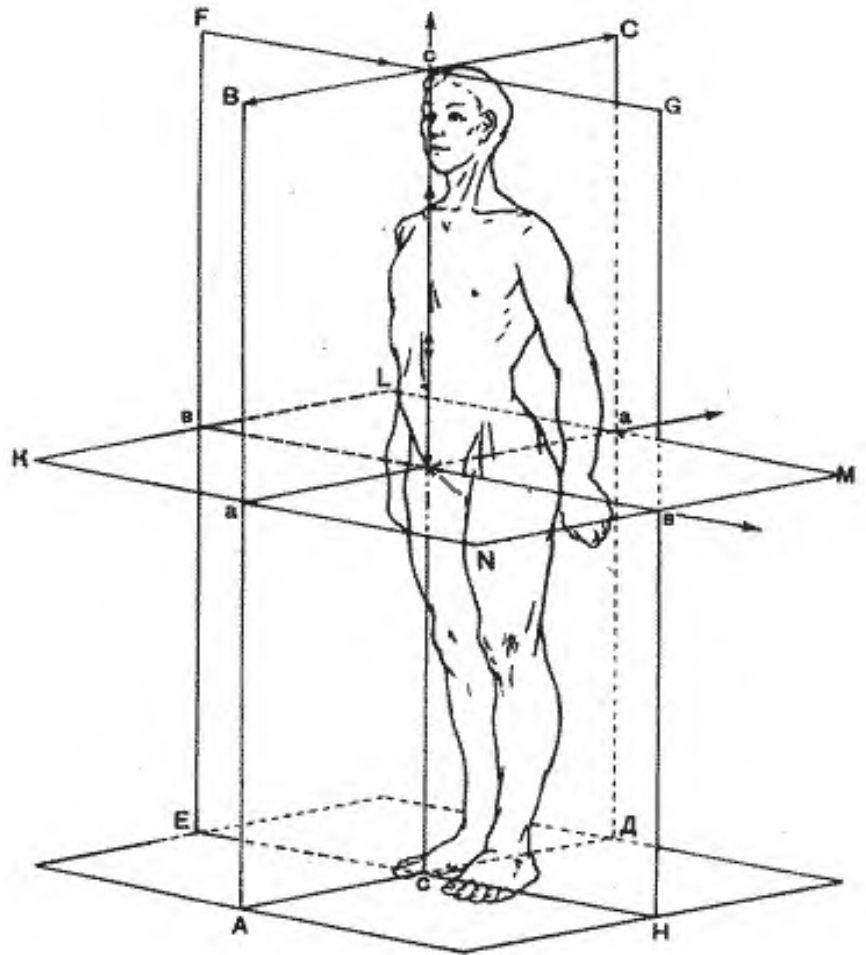
ЕРОН —

KLMN —

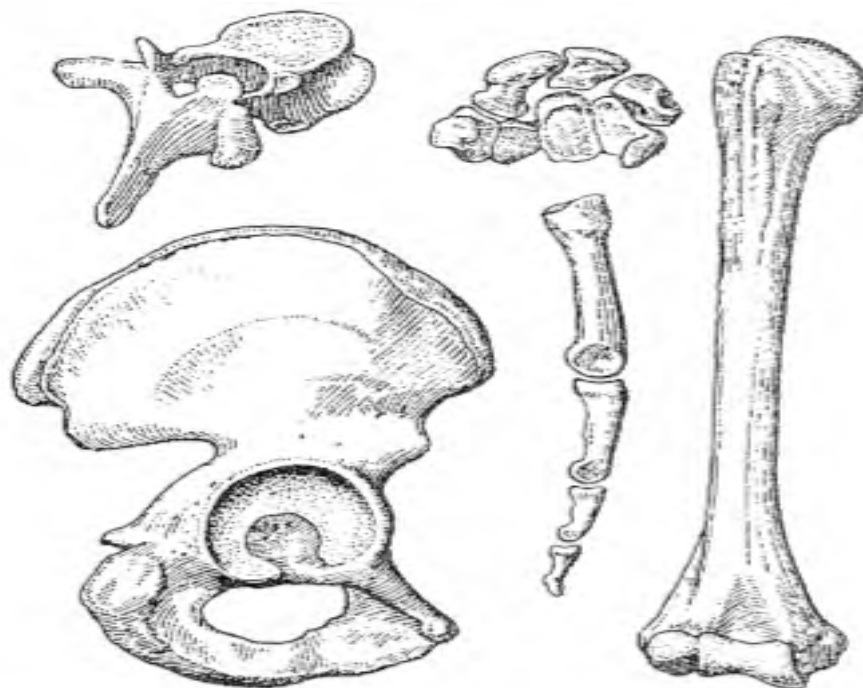
а —

в —

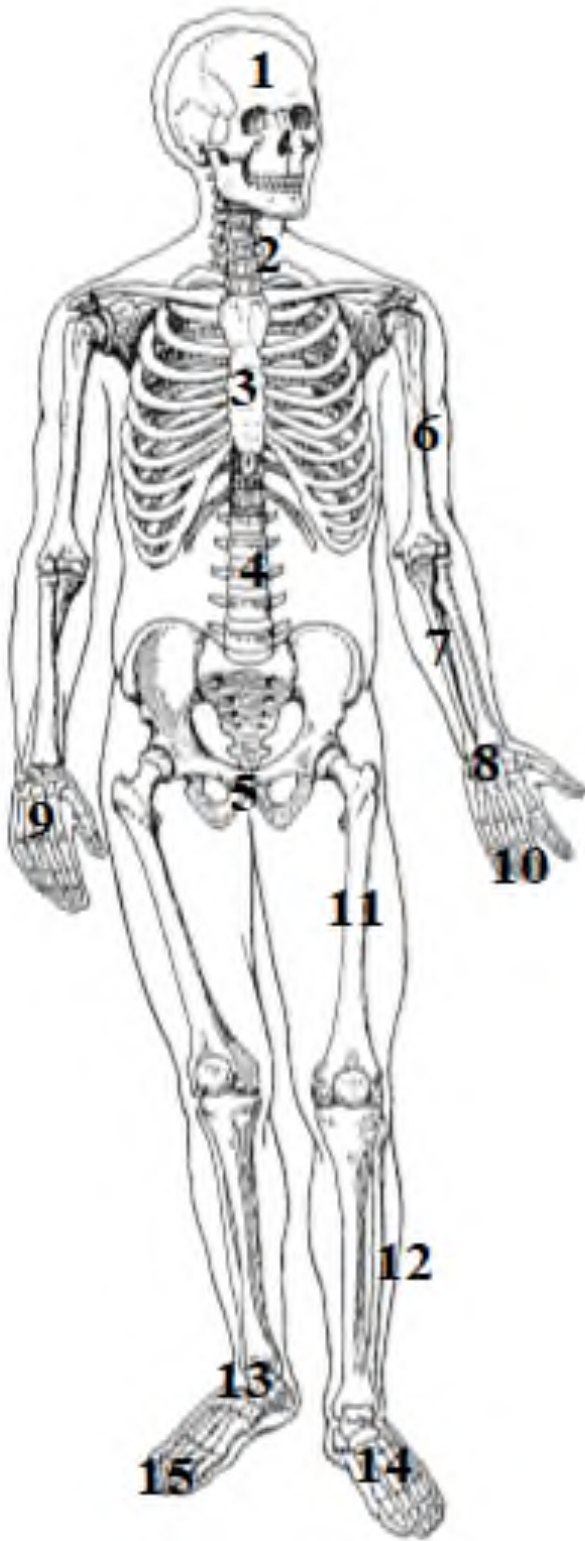
с —

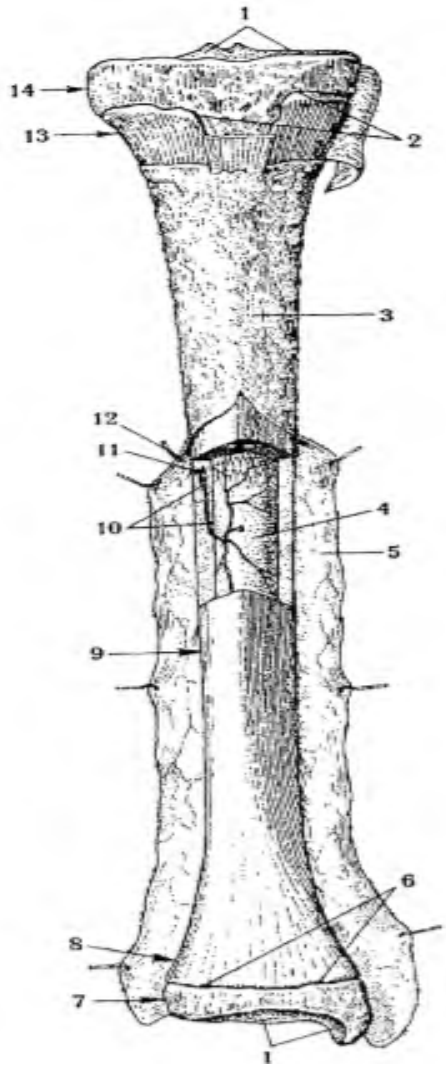
3. Підписати, які кістки на рисунку плоскі, а які трубчасті:

4. Підписати кістки скелета, позначені на рисунку:

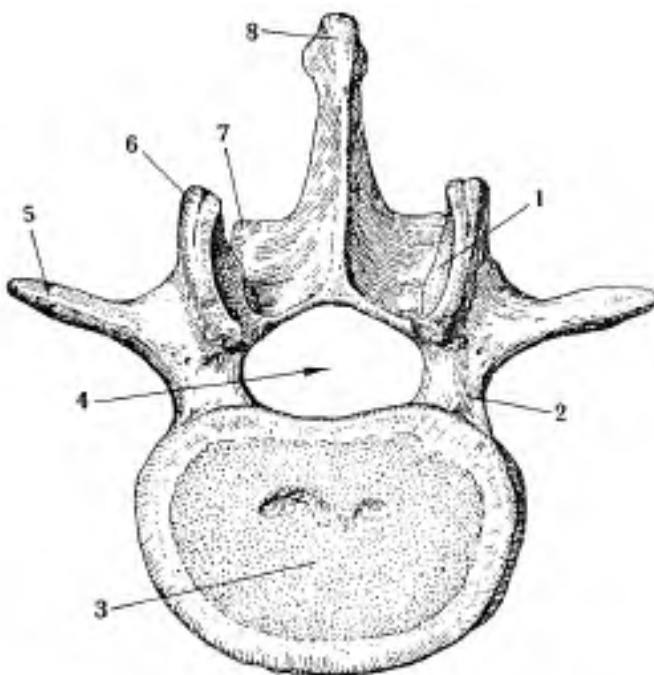
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

5. Підписати анатомічні утвори трубчастої кістки на прикладі великогомілкової кістки:

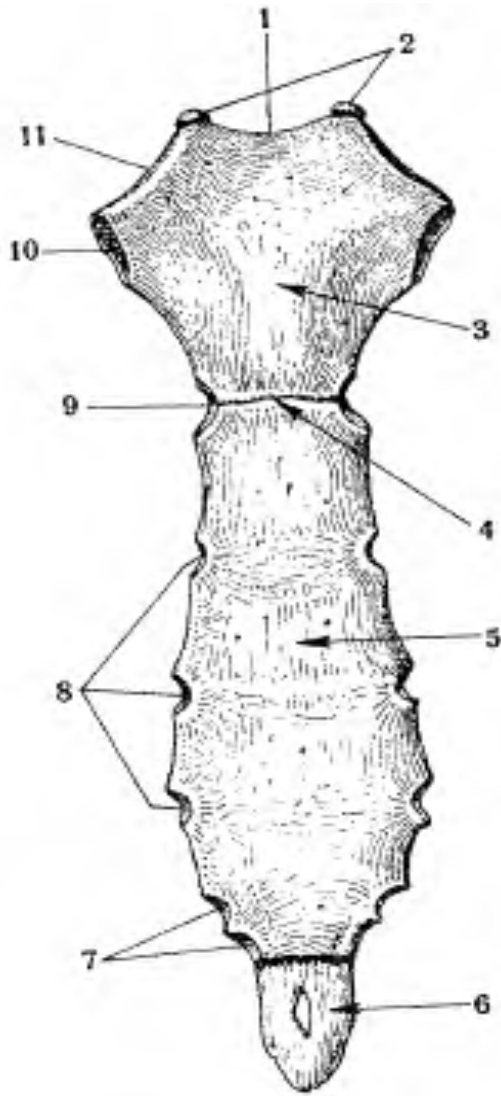
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

6. Підписати анатомічні утвори поперекового хребця:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

7. Підписати анатомічні утвори груднини:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

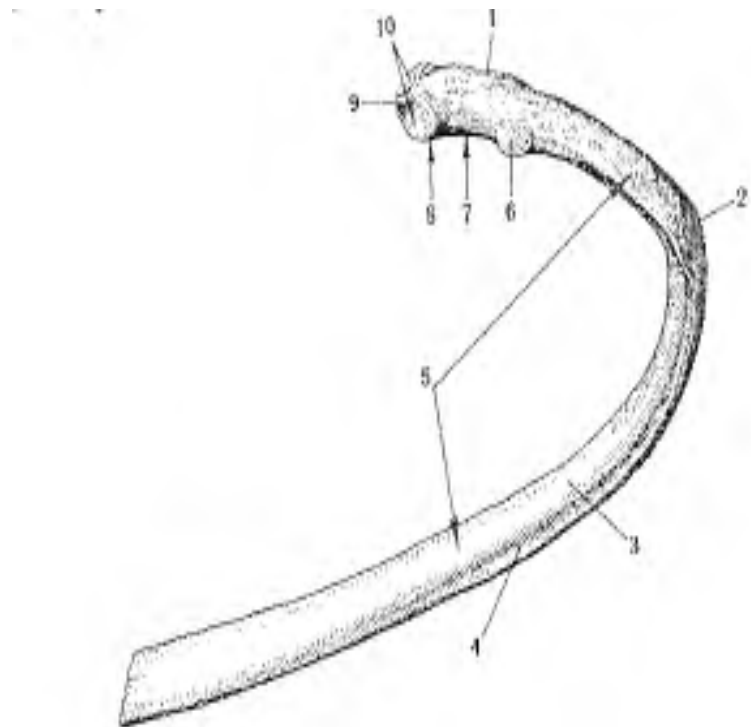
11.

8. Підписати анатомічні утвори ребра:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

III. Тестові завдання до практичного заняття (або ситуаційні задачі до практичного заняття):

1. Якою площиною тіло людини поділяється на праву і ліву частини:
  - Сагітальною
  - Горизонтальною
  - Лобовою
  - Фронтальною
2. Якою площиною тіло людини поділяється на передню і задню частини:
  - Лобовою
  - Сагітальною
  - Стріловою
  - Горизонтальною
3. Навколо якої осі відбувається обертання кінцівок:
  - Вертикальної
  - Лобової
  - Фронтальної
  - Стрілової

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 2	Анатомія кісток черепа
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

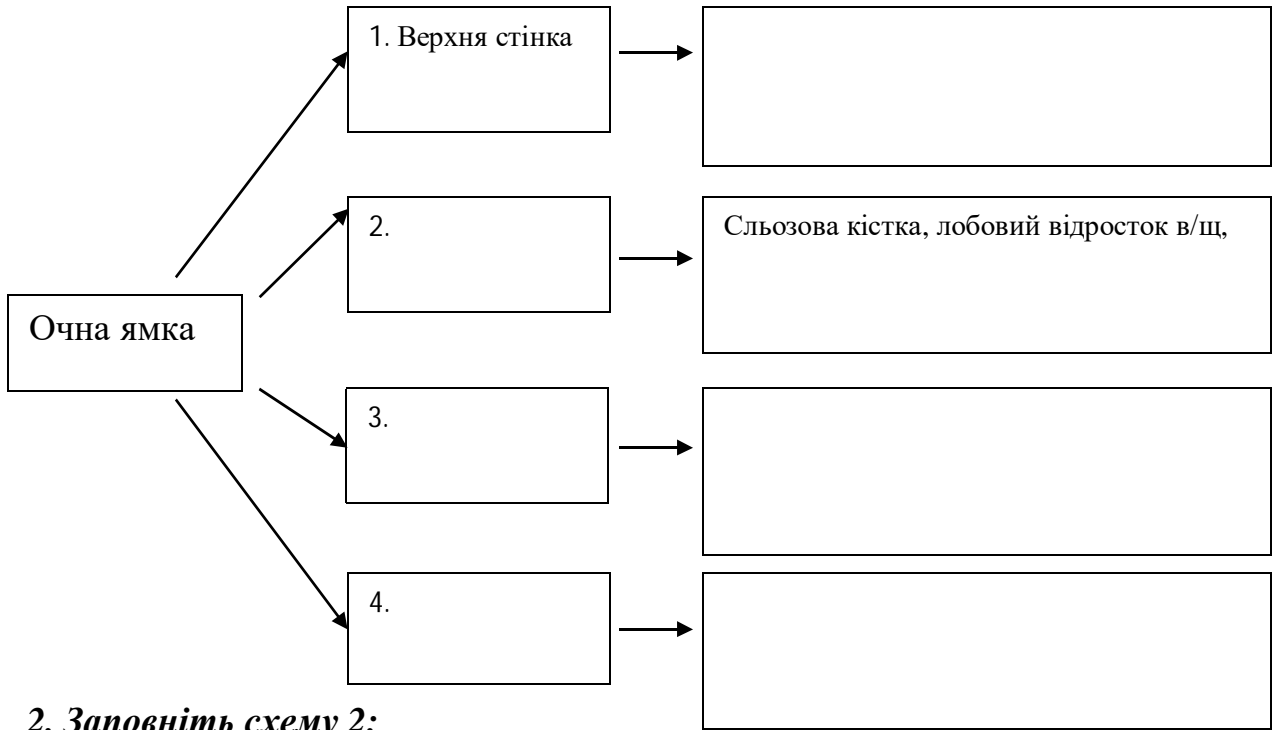
До кісток черепа належать:

- мозковий відділ - лобова, тім'яна, потилична, скронева, клиноподібна, решітчаста;
- лицевий відділ – верхня і нижня щелепи, піднебінна, нижня носова раковина, леміш, носова, слъзова, вилична, під'язикова.

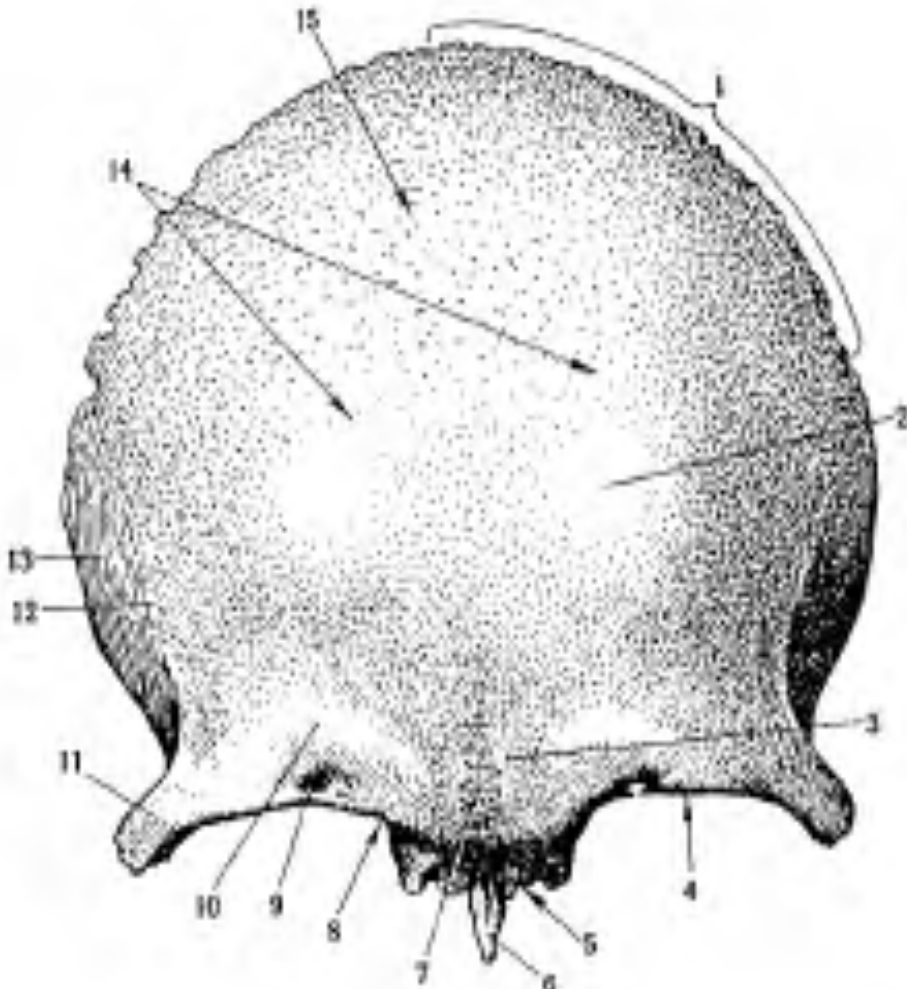
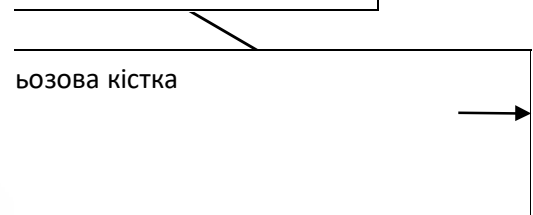
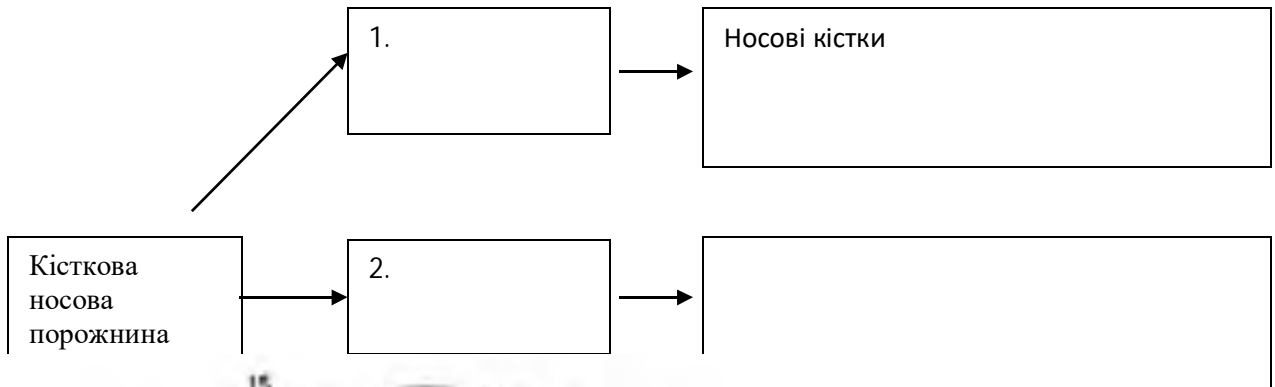
З'єднуються черепні кістки за допомогою синхондрозів, швів і скронево-нижньощелепного суглоба(СНЩС).

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Заповніть схему 1:

2. Заповніть схему 2:

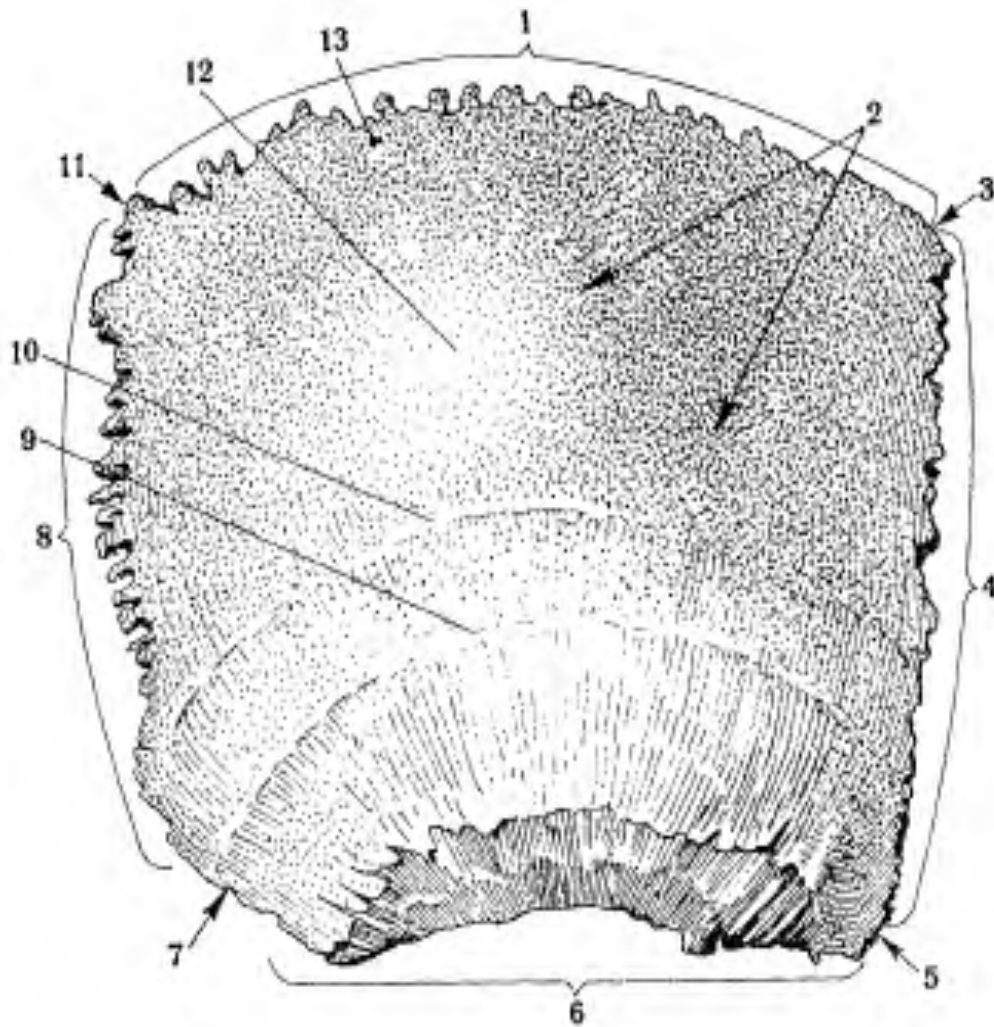

**3. Підписати
анатомічні утвори
лобної кістки:**

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

4. Підписати анатомічні утвори тім'яної кістки:

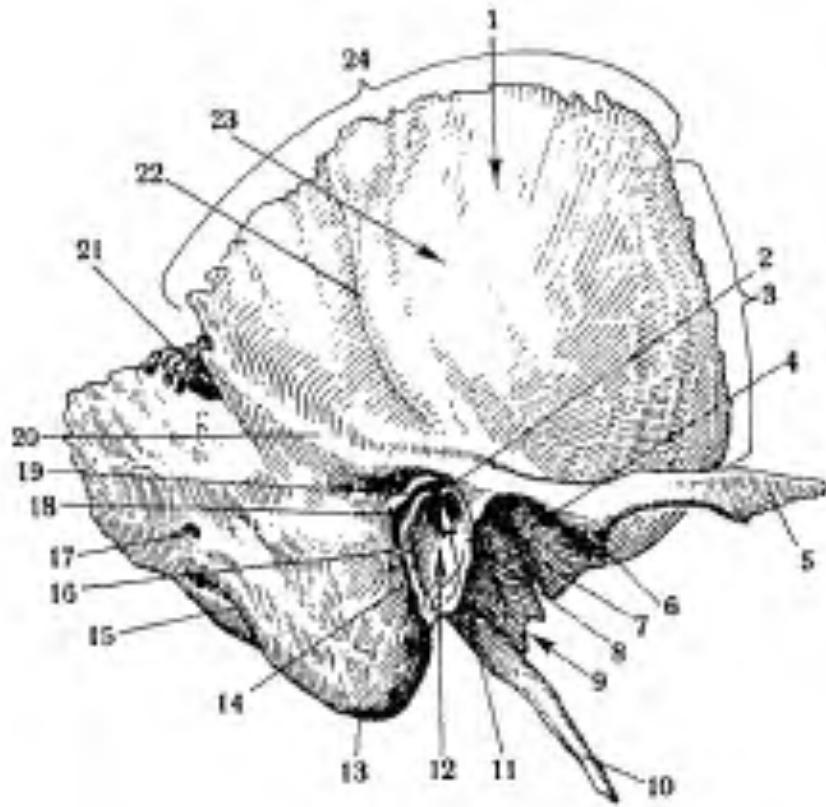

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.

5. Підписати анатомічні утвори потиличної кістки:

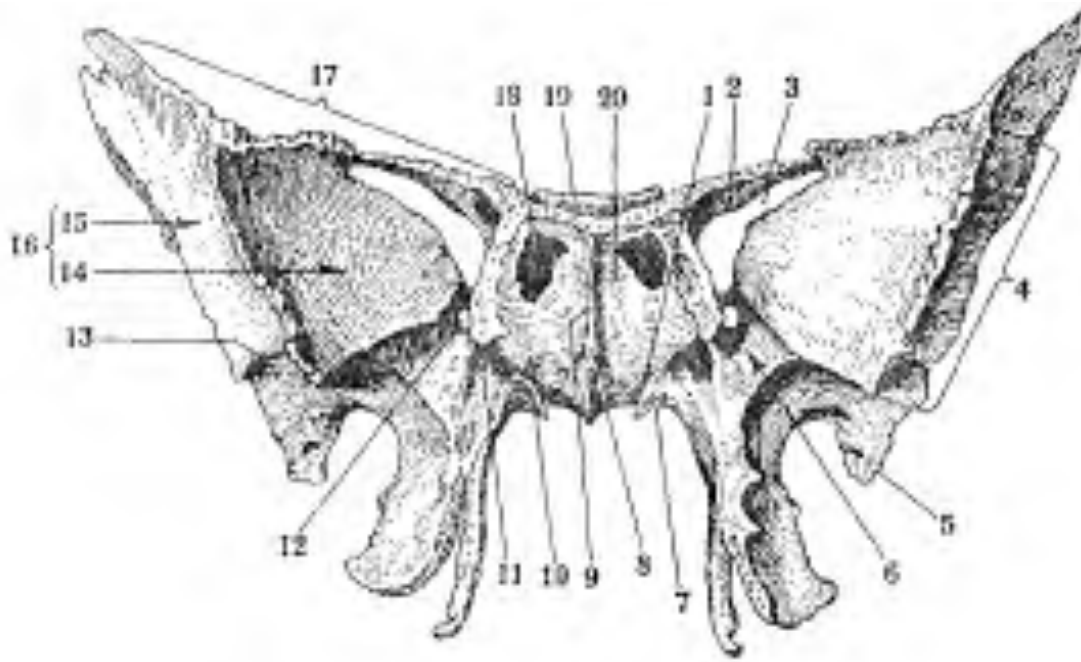

1.	13.
2.	14.
3.	15.
4.	16.
5.	17.
6.	18.
7.	19.
8.	20.
9.	21.
10.	22.
11.	23.
12.	24.

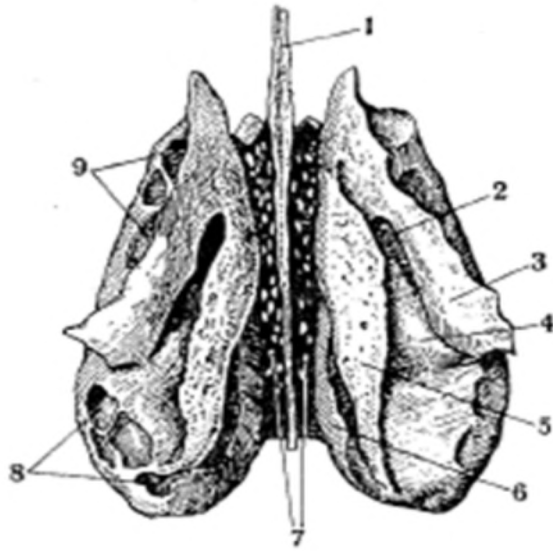
7. Підписати анатомічні утвори клиноподібної кістки:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

10.

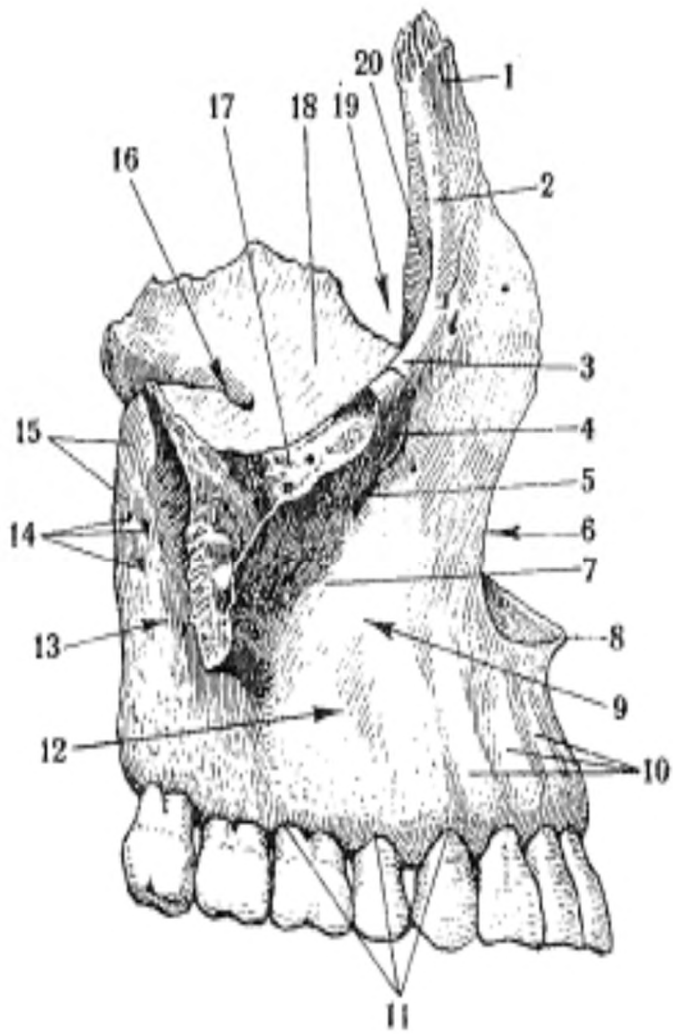
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.

**8. Підписати анатомічні утвори
ресітчастої кістки:**

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

9.

9. Підписати анатомічні утвори верхньої щелепи:

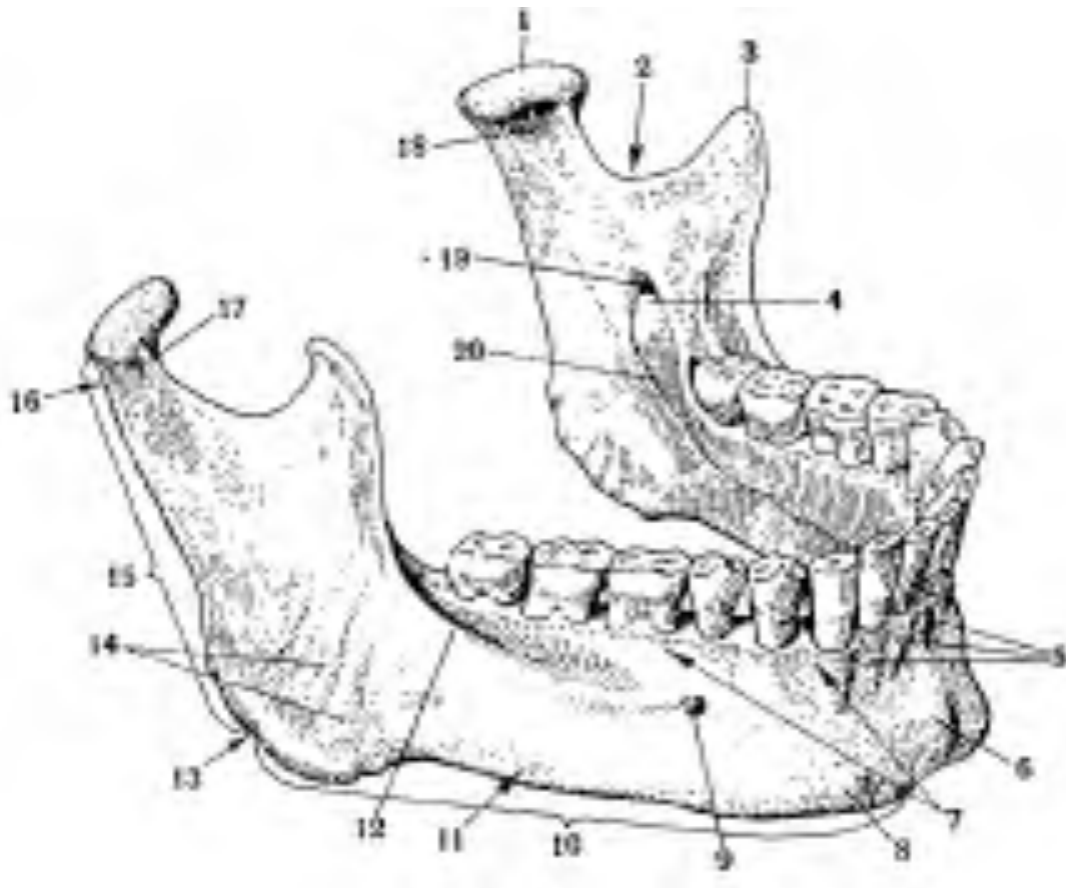

21.

- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.

- 18.
- 19.
- 20.

10. Підписати анатомічні утвори нижньої щелепи:

1.	10.
2.	11.
3.	12.
4.	13.
5.	14.
6.	15.
7.	16.
8.	17.
9.	18.

III. Тестові завдання до практичного заняття (або ситуаційні задачі до практичного заняття).

1. Гайморовою пазухою називають пазуху:

- Верхньощелепну
- Лобову
- Решітчасту
- Клиноподібну

2. Носо-слізний канал відкривається в носовий хід:

- Нижній
- Верхній
- Середній
- Загальний

3. Задні решітчасті комірочки відкриваються в носовий хід:

- Верхній
- Середній
- Нижній
- Загальний

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 3	Анатомія кісток верхніх та нижніх кінцівок
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Верхню кінцівку поділяють на пояс верхньої кінцівки і вільну верхню кінцівку. До поясу відносять ключицю і лопатку, а до вільної верхньої кінцівки – плечову, ліктьову, променево кістки, кістки кисті (зап'ясткові, п'ясткові, фаланги пальців).

Зап'ясткові кістки (8 шт.):

- проксимальний ряд – човноподібна, півмісяцева, тригранна, горохоподібна;
- дистальний ряд – кістка-трапеція, трапецієподібна, головчаста, гачкувата.

П'ясткові кістки складаються з 5 коротких трубчастих кісток.

Кістки пальців (фаланги) складаються з 3 фаланг, окрім першого (2 фаланги) – проксимальної, середньої і дистальної.

Нижні кінцівки поділяють на пояс нижніх кінцівок (тазовий пояс) і вільну нижню кінцівку.

До тазового поясу відноситься кульшова кістка, яку складають (до 16 років) клубова, лобкова і сіднична кістки.

Вільну нижню кінцівку складають стегнова кістка, наколінок, гомілкорова і великогомілкорова кістки і кістки ступні (зап'ясткові, плеснові, фаланги пальців).

Зап'ясткові кістки (7шт):

- проксимальний ряд – надп'ясткова, п'ясткова;
- дистальний ряд – човноподібна, кубоподібна, три клиноподібні.

Плеснові кістки складаються з 5 коротких трубчастих кісток.

Кістки пальців складаються з 3 фаланг, окрім першого (2 фаланги) – проксимальної, середньої і дистальної.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1.

1.

2.

3.

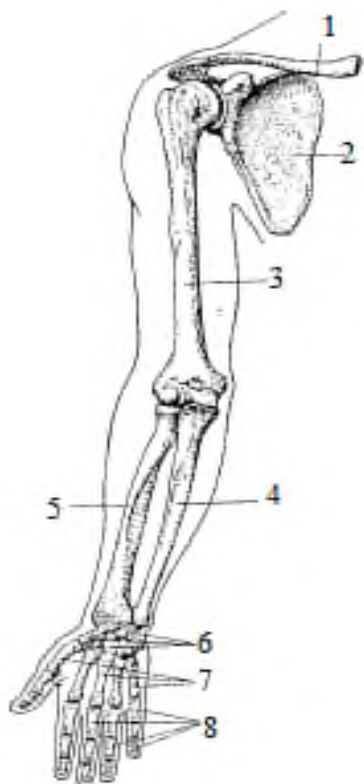
4.

5.

6.

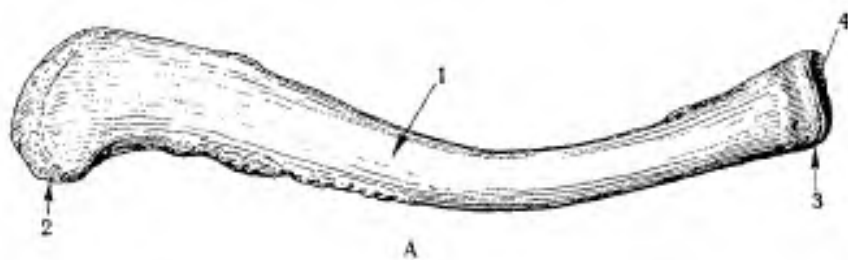
7.

8.

Підписати кістки верхньої кінцівки, позначені на рисунку:

2. Підписати анатомічні утвори ключиці:

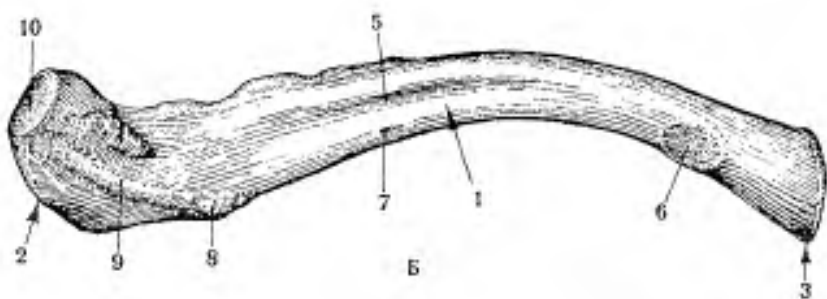

А: 1.

2.

3.

4.

Б: 1.

2.

3.

4.

5.

6.

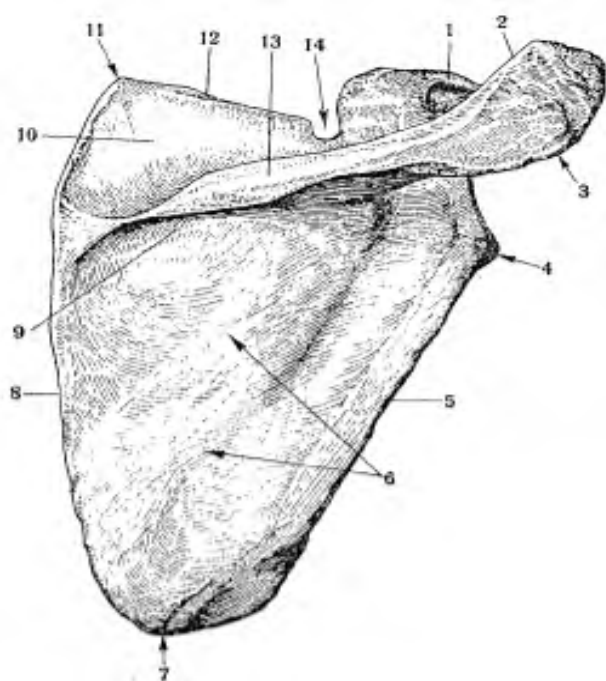
7.

8.

9.

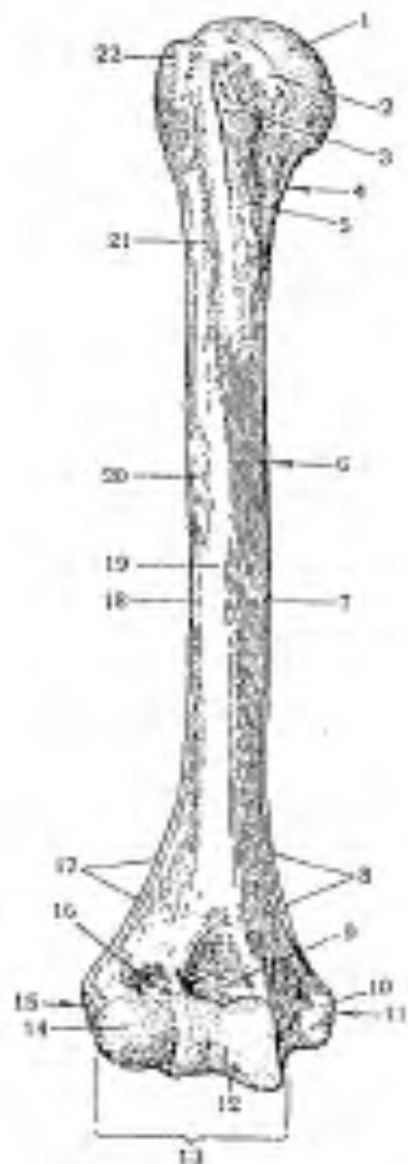
10.

3. Підписати анатомічні утвори лопатки:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

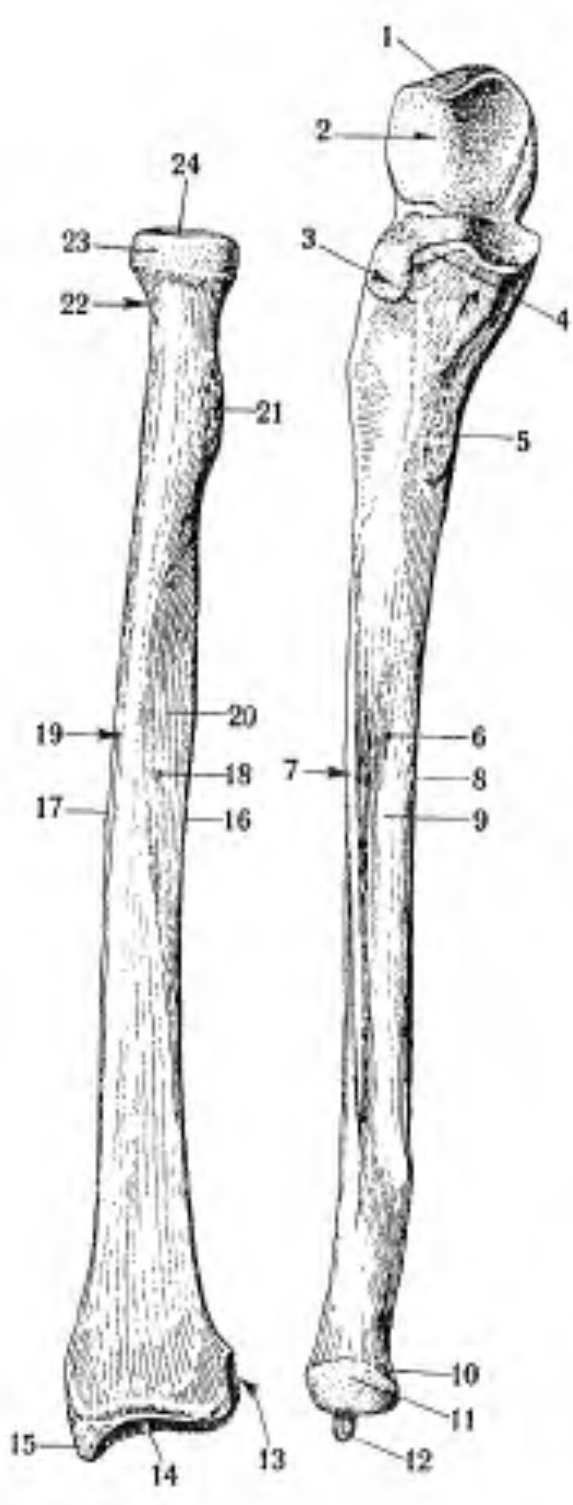
4. Підписати анатомічні утвори плечової кістки:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.

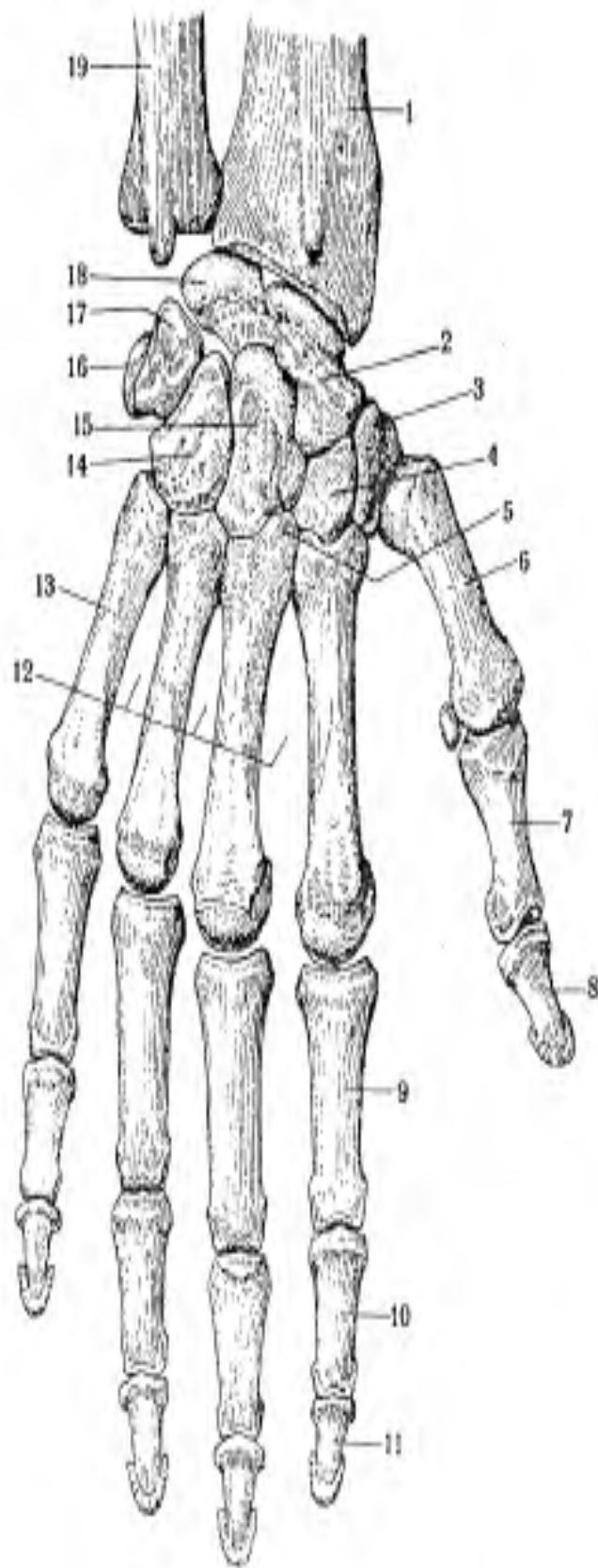

5. Підписати анатомічні утвори променевої і ліктьової кісток:

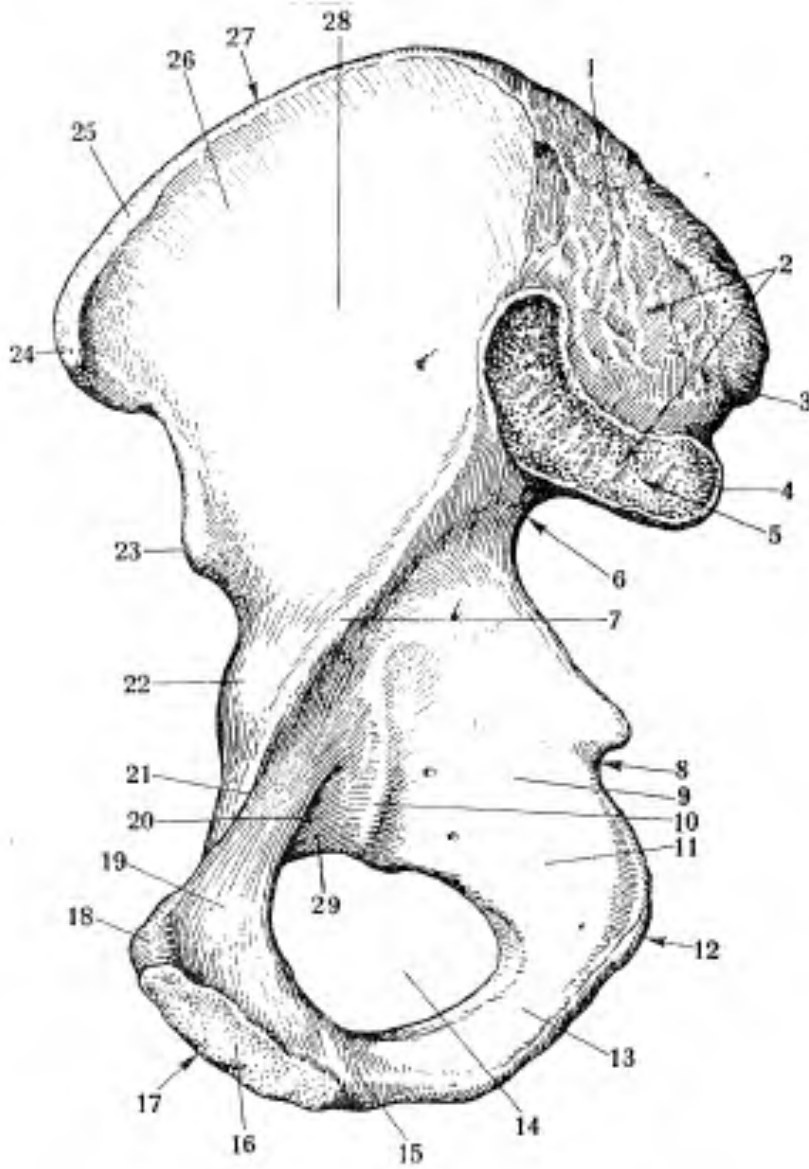
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.

6. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

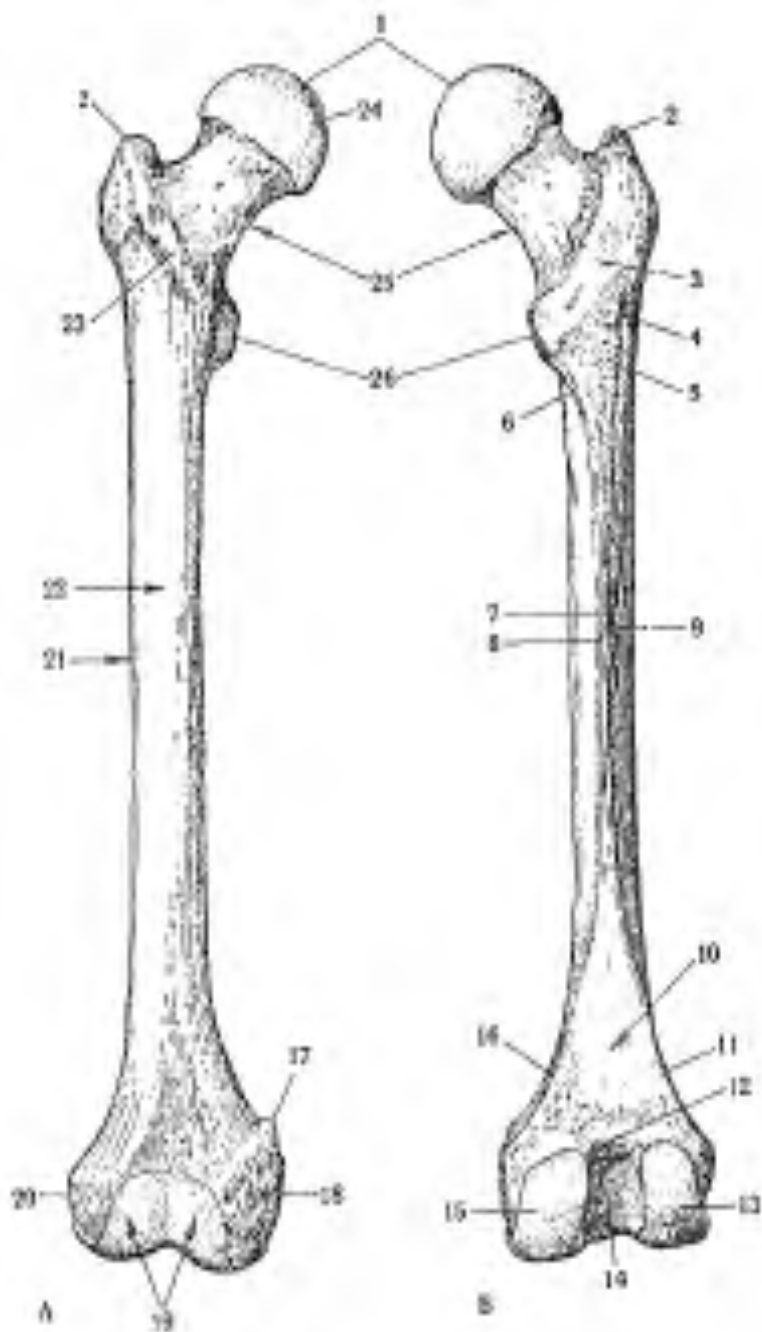
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.

7. Підписати анатомічні утвори тазової кістки:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.

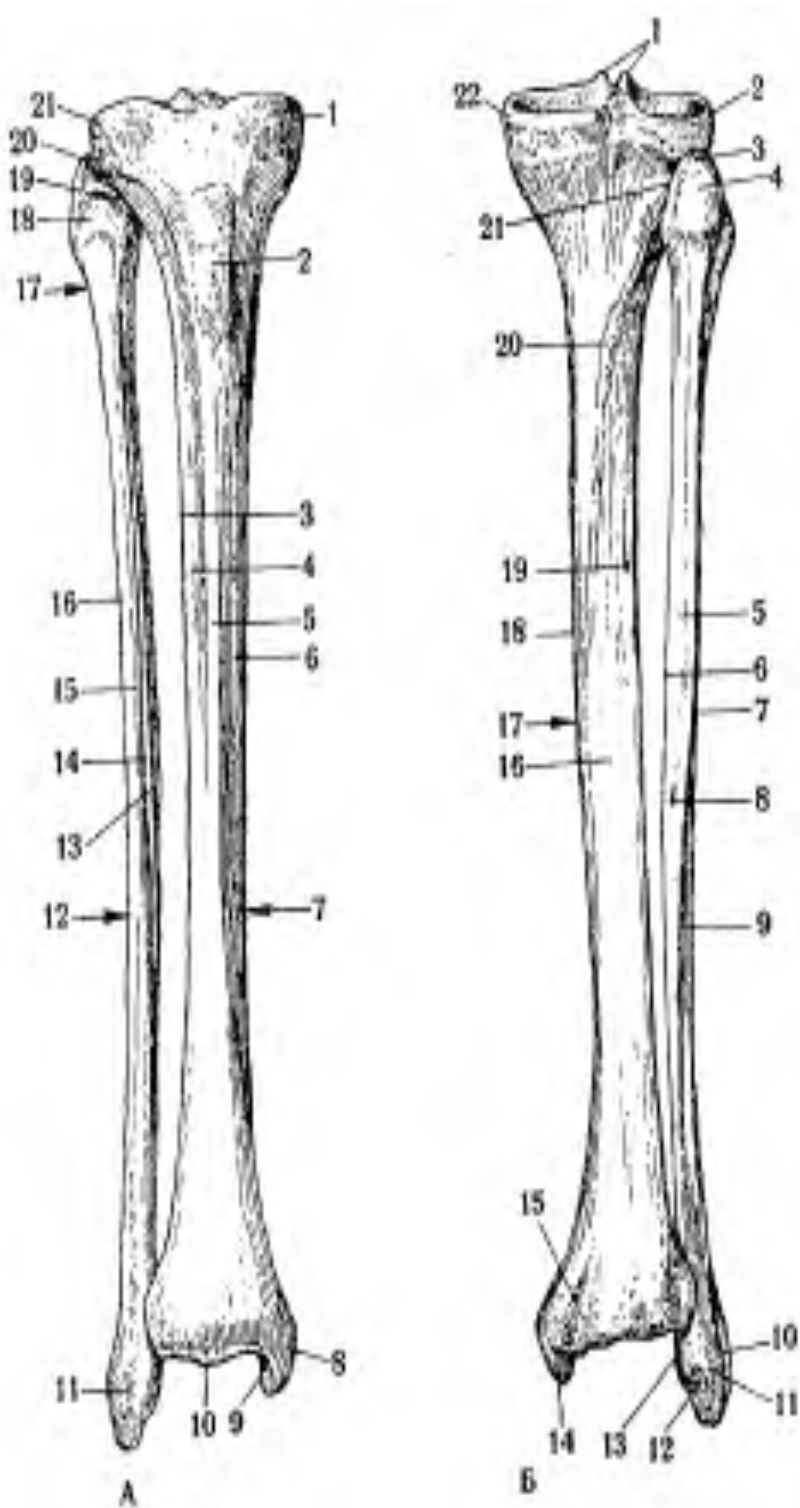
8. Підписати анатомічні утвори стегнової кістки:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.

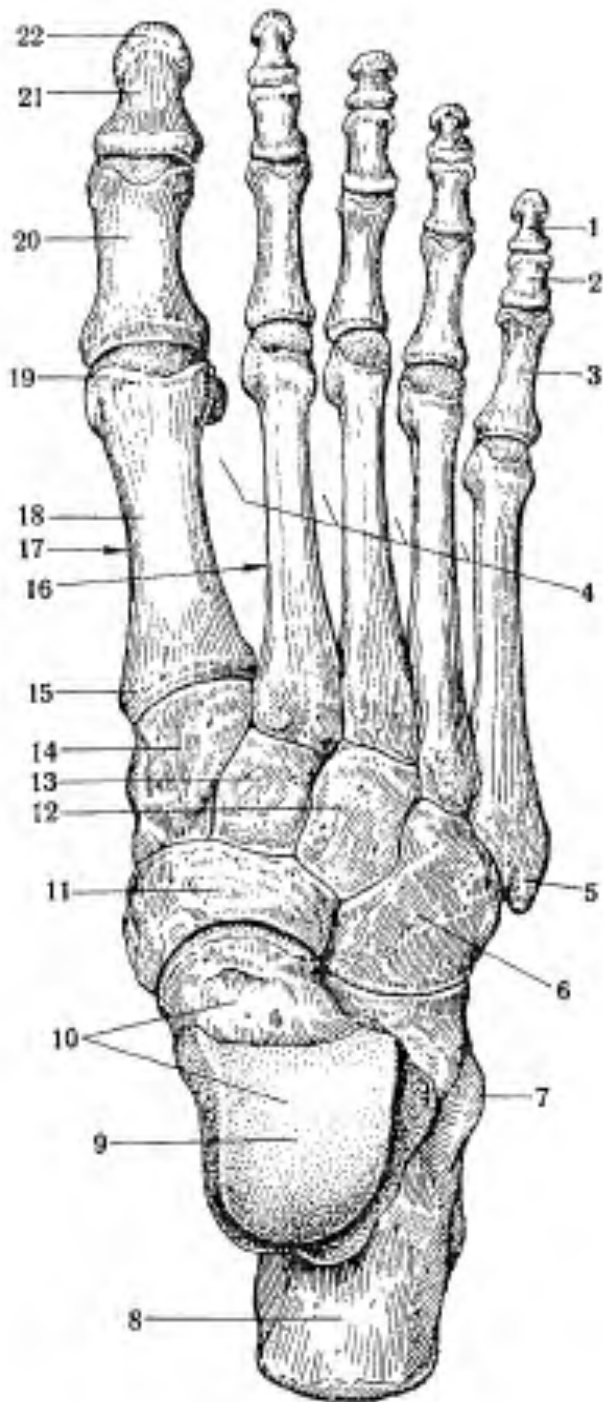
9. Підписати анатомічні утвори великогомілкової і малогомілкової кісток:

1.

- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.

10. Підписати анатомічні утвори кісток стопи:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.

III. Тестові завдання до практичного заняття (або ситуаційні задачі до практичного заняття).

1. До кісток передпліччя відносяться:
  - Ліктьова, променева
  - Ліктьова, променева, кістки кисті
  - Плечова кістка
  - Плечова, ліктьова, променева
2. Великий палець руки має фаланги:
  - Проксимальну, кінцеву
  - Проксимальну, середню
  - Середню, дистальну
  - Проксимальну, середню, дистальну.
3. Найбільшою кісткою стопні є:
  - П'яткова
  - Надп'яткова
  - Кубоподібна
  - Човноподібна

Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 4	Анатомія м'язів голови та шиї
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

М'язи голови поділяють на жувальні і м'імичні.

До жувальних м'язів належать власне жувальний м'яз, скроневиий м'яз, медіальний та латеральний крилоподібні м'язи.

До м'імичних м'язів відносять: надчерепний, вушні м'язи, гордіїв м'яз, коловий м'яз ока та рота, м'яз-зморщувач брів, м'яз-підіймач верхньої губи, малий та великий виличні м'язи, м'яз сміху, м'язи підіймачі і опускачі кута рота, м'яз-опускач нижньої губи, підборідний, щічний та носовий м'язи.

До фасцій голови належать:

- скронева фасція, яка в ділянці виличної дуги поділяється на поверхневу та глибоку пластинки, між якими розміщуються жирова клітковина.
- жувальна фасція, яка зовні покриває жувальний м'яз.
- привушна фасція, що є продовженням жувальної фасції і розщеплюється на дві пластинки, що обгортають привушну залозу, утворюючи для неї капсулу.
- щічно-глоткова фасція.

М'язи шиї поділяють на поверхневі та глибокі..

До поверхневих належать: підшкірний м'яз, груднино-ключично-соскоподібний, група надпід'язикових і підпід'язикових м'язів.

Глибокі м'язи в свою чергу поділяють на латеральну і медіальну групи. До латеральної належать драбинчасті м'язи (передній, середній, задній). До медіальної групи – передхребтові м'язи (довгий м'яз голови та шиї, передній і латеральний прямі м'язи голови).

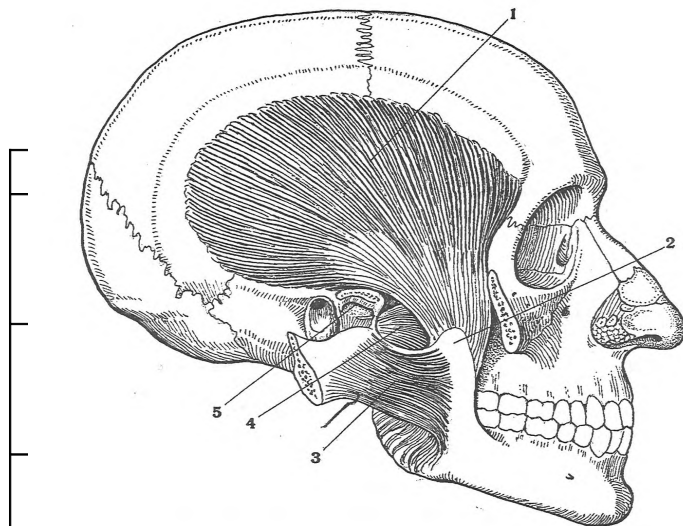
Фасції шиї класифікують за різними авторами. Найбільш поширеною є класифікація Шевкуненка:

1. Поверхнева фасція шиї.
2. Поверхневий листок власної фасції.
3. Глибокий листок власної фасції.
4. Внутрішньошийна фасція.
5. Передхребтова фасція.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Впишіть основні особливості м'імичних м'язів:

2. Заповніть таблицю 1:

Прикріплення	Функція
М'яз	
Бічний крилоподібний м'яз	

3. Заповніть таблицю 2:

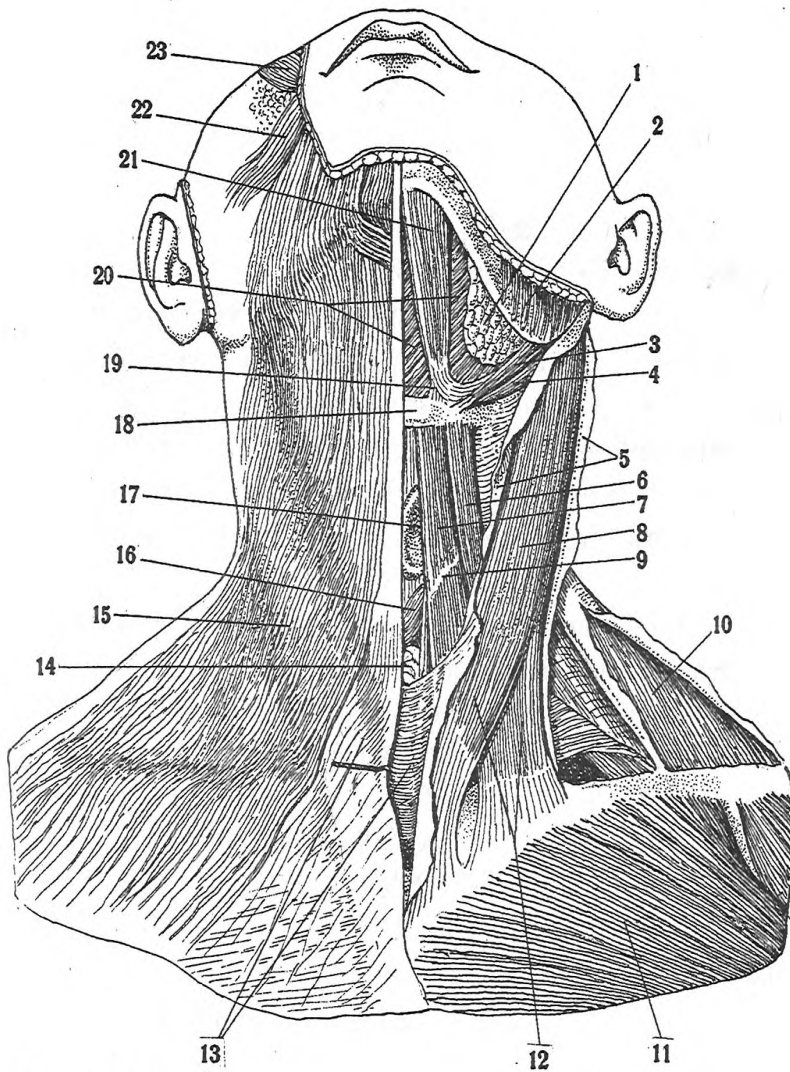
М'яз	Початок	Прикріплення	Функція
Підшкірний м'яз шиї			
Грудино-ключично-соскоподібний			
Двочеревцевий м'яз			
Шило-під'язиковий м'яз			
Грудинно-під'язиковий м'яз			
Лопатково-під'язиковий м'яз			
Грудинно-щитовидний м'яз			
Щито-під'язиковий м'яз			

4. Підписати анатомічні утвори голови, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

5. Підписати анатомічні утвори шиї, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.

- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.

III. Тестові завдання до практичного заняття (або ситуаційні задачі

до практичного заняття).

1. Функцією якого м'яза є зміщення щелепи назад?
  - Скроневого
  - Власне жувального
  - Медіального крилоподібного
  - Латерального крилоподібного

2. Який єдиний м'яз з внутрішньої сторони покритий фасцією?
  - Щічний
  - Підборідний
  - Носовий
  - Коловий м'яз рота

3. Функцією якого м'яза є зміщення щелепи вперед?
  - Латерального крилоподібного
  - Скроневого
  - Власне жувального
  - Підборідного

4. Який м'яз прикріплюється до жувальної гористості нижньої щелепи?
  - Власне жувальний
  - Медіальний крилоподібний
  - Скроневий
  - Латеральний крилоподібний

5. Який м'яз формує дно порожнини рота?
  - Щелепно-під'язиковий
  - Підборідно-під'язиковий
  - Двочеревцевий
  - Шило-під'язиковий

Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 5	Анатомія м'язів тулуба
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

М'язи грудної клітки

Поверхневі	Глибокі
Великий грудний м'яз	Зовнішні міжреброві м'язи
Малий грудний м'яз	Внутрішні міжреброві м'язи
Передній зубчастий м'яз	Підреброві м'язи
Підключичний м'яз	Поперечний м'яз грудної клітки
	М'язи-підіймачі ребер

До фасцій грудної клітки належать: поверхнева, грудна і внутрішньогрудна.

М'язи живота

Передня група	Латеральна група	Задня група
Прямий м'яз живота	Зовнішній косий м'яз живота	Квадратний м'яз поперек
	Внутрішній косий м'яз живота	
	Поперечний м'яз живота	

До фасцій живота належать: поверхнева, власна, внутрішньочеревна.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Дайте визначення поняттю:

Біла лінія живота - _____
 _____
 _____

2. Заповніть таблицю 1:

М'яз	Початок	Прикріплення	Функція
-------------	----------------	---------------------	----------------

Великий грудний м'яз			
Малий грудний м'яз			
Передній зубчастий м'яз			
Підключичний м'яз			
Зовнішні міжреброві м'язи			
Внутрішні міжреброві м'язи			
Підреброві м'язи			
Поперечний м'яз грудної клітки			
М'язи-підіймачі ребер			

3. Заповніть таблицю 2:

М'яз	Початок	Прикріплення	Функція
Прямий м'яз			

живота			
Зовнішній косий м'яз живота			
Внутрішній косий м'яз живота			
Поперечний м'яз живота			
Квадратний м'яз попереку			

III. Тестові завдання до практичного заняття (або ситуаційні задачі до практичного заняття):

1. Які м'язи при фіксованих верхніх кінцівках підіймають ребра і в результаті цього беруть участь в диханні?

Поверхневі грудні

Глибокі грудні

Міжреберні

Діафрагма

2. Назвіть м'язи, які розширюють грудну клітку і беруть участь у вдиху.

Зовнішні міжреберні м'язи

Внутрішні міжреберні м'язи

Підреберні м'язи

Поперечний м'яз грудної клітки

3. Який м'яз лежить під зовнішнім косим м'язом?

Внутрішній косий

Поперечний м'яз живота

Квадратний м'яз попереку

Прямий м'яз живота

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини

Тема заняття 6	Анатомія м'язів верхньої кінцівки
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

М'язи верхньої кінцівки

М'язи плечового пояса	М'язи плеча	М'язи передпліччя	М'язи кисті
дельтоподібний	дзьобо-плечовий	круглий пронатор	короткий відвідний м'яз великого пальця
надостьовий	двоголовий	квадратний пронатор	короткий згинач великого пальця
підостьовий	плечовий	променевиий згинач зап'ястка	протиставний м'яз великого пальця
малий круглий	триголовий	ліктьовий згинач зап'ястка	привідний м'яз великого пальця
великий круглий	ліктьовий	довгий долонний м'яз	короткий долонний м'яз
підлопатковий		поверхневий згинач пальців	відвідний м'яз мізинця
		глибокий згинач пальців	короткий згинач мізинця
		довгий згинач великого пальця	протиставний м'яз мізинця
		плечо-променевиий	4 червоподібні м'язи
		довгий променевиий розгинач зап'ястка	3 долонні міжкісткові м'язи
		короткий променевиий розгинач зап'ястка	4 тильні міжкісткові м'язи
		розгинач пальців	
		розгинач мізинця	
		ліктьовий розгинач зап'ястка	

		супінатор	
		довгий відвідний м'яз великого пальця	
		довгий розгинач великого пальця	
		розгинач вказівного пальця	

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Дайте визначення поняттям:

Пронація - _____

Супінація - _____

2. Заповніть таблицю

М'яз	Початок	Прикріплення	Функція
дельтоподібний			
надостьовий			
підостьовий			
малий круглий			
великий круглий			
підлопатковий			
дзьобо-плечовий			

ДВОГОЛОВИЙ			
ПЛЕЧОВИЙ			
ТРИГОЛОВИЙ			
ЛІКТЬОВИЙ			

3. Перерахуйте фасції верхньої кінцівки: _____

_____

4. Запишіть сухожилки яких м'язів-розгиначів проходять в каналах зап'ястка:

1 канал - _____

2 канал - _____

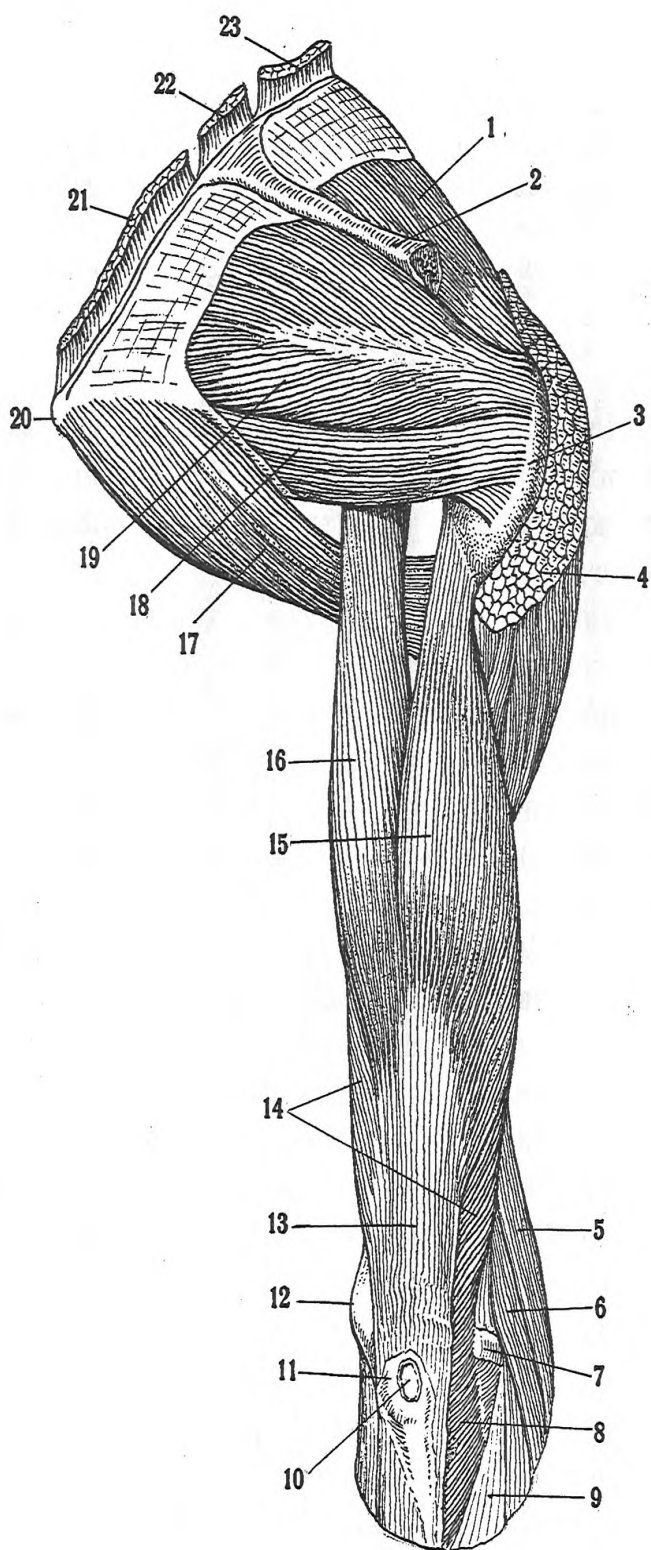
3 канал - _____

4 канал - _____

5 канал - _____

6 канал - _____

5. Підписати м'язи надпліччя і плеча, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 7	Анатомія м'язів та фасцій нижньої кінцівки
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

М'язи нижньої кінцівки

М'язи тазового пояса		
- Клубово-поперековий м'яз		
- Внутрішній затульний м'яз		
- Грушоподібний м'яз		
- Великий сідничний м'яз		
- Середній сідничний м'яз		
- Малий сідничний м'яз		
- Верхній і нижній близнюкові м'язи		
- М'яз – натягач широкої фасції		
- Квадратний м'яз стегна		
- Зовнішній затульний м'яз		
М'язи вільної верхньої кінцівки		
М'язи стегна		
<i>Передня група</i>	<i>Задня група</i>	<i>Медіальна група</i>
Чотириголовий м'яз стегна	Півсухожилковий м'яз	Гребінний м'яз
Кравецький м'яз	Півперетинчастий м'яз	Довгий привідний м'яз
	Двоголовий м'яз стегна	Короткий привідний м'яз
		Великий привідний м'яз
		Тонкий м'яз
М'язи гомілки		

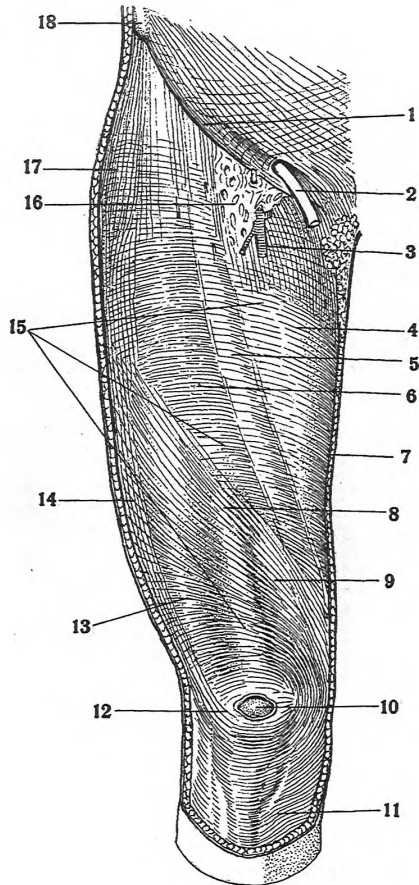
<i>Передня група</i>	<i>Задня група</i>	<i>Латеральна група</i>
Передній великогомілковий м'яз	Триголовий м'яз литки	Довгий малоогомілковий м'яз
Довгий м'яз-розгинач пальців	Підошовний м'яз	Короткий малоогомілковий м'яз
Довгий м'яз-розгинач великого пальця	Підколінний м'яз	
	Довгий м'яз – згинач пальців	
	Довгий м'яз – згинач великого пальця	
	Задній великогомілковий м'яз	
М'язи стопи		
1. Тильні м'язи		
Короткий розгинач пальців		Короткий розгинач великого пальця
2. Підошовні м'язи		
<i>Медіальна група</i>	<i>Латеральна група</i>	<i>Середня група</i>
Відвідний м'яз великого пальця	Відвідний м'яз мізинця	Короткий м'яз – згинач пальців
Короткий згинач великого пальця	Короткий м'яз-згинач мізинця	Квадратний м'яз підошви
Привідний м'яз великого пальця	Протиставний м'яз мізинця	Червоподібні м'язи (4шт)
		Підошовні міжкісткові м'язи (3шт)
		Тильні міжкісткові м'язи (4шт)

До фасцій нижньої кінцівки належать: поперекова, клубова, сіднична, широка фасція стегна, фасція гомілки.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати м'язи і анатомічні утвори гомілки, зазначені на рисунку:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

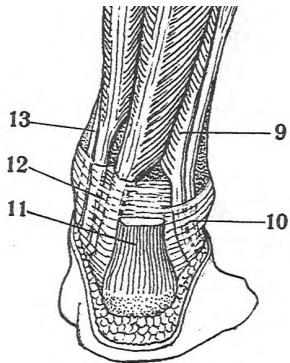
15.

16.

17.

18.

19.

2. Підписати фасції і анатомічні утвори стегна, зазначені на рисунку:

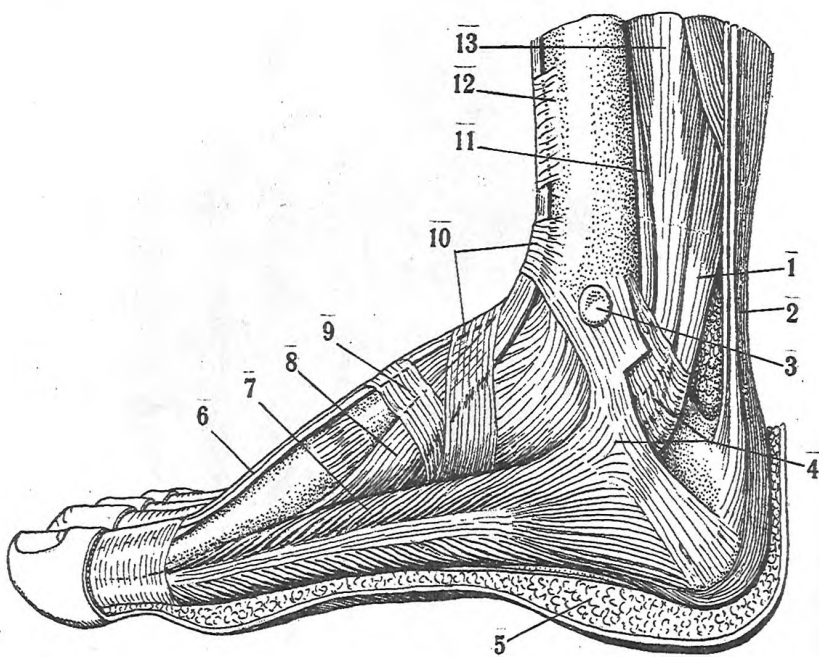
1.

- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.

3. Підписати фасції і анатомічні утвори стопи, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.

- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 8	Анатомія органів дихальної системи: порожнина носа, глотка, гортань, трахея
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Внутрішні органи (нутрощі) розподіляють за системами: травною, дихальною, сечовою і статевою. За будовою нутрощі класифікують на трубчасті і паренхіматозні.

Дихальну систему поділяють на дихальні шляхи і власне легені. Дихальні шляхи в свою чергу поділяються на верхні і нижні.

До верхніх дихальних шляхів відноситься зовнішній ніс, носова порожнина, приносіві пазухи, частина глотки (носова і ротова). До нижніх дихальних шляхів належить гортань, трахея і бронхи.

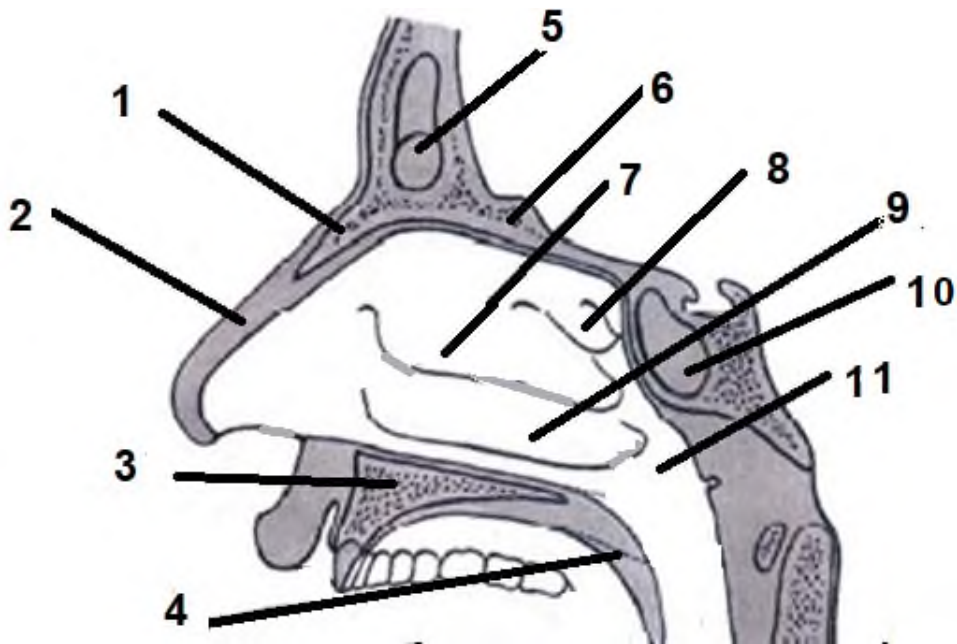
Зовнішній ніс складається з основи, кореня, спинки, кінчика і крил носа. Внутрішній ніс перегородкою носа поділяється на 2 частини, кожна з яких носовими раковинами поділяється на нижній, середній, верхній носові ходи. Також виділяють загальний і носогорловий носові ходи.

За допомогою гортані виконуються дихальна і голосоутворювальна функції. Гортань побудована з парних і непарних хрящів, м'язів, зв'язок.

Трахея є продовженням гортані. Лежить на рівні 6-го шийного - 5-го грудного хребців, далі переходить в бронхи. В трахеї виділяють шийну і грудну частини, біфуркацію трахеї (роздвоєння на бронхи).

II. Завдання для практичної роботи студентів

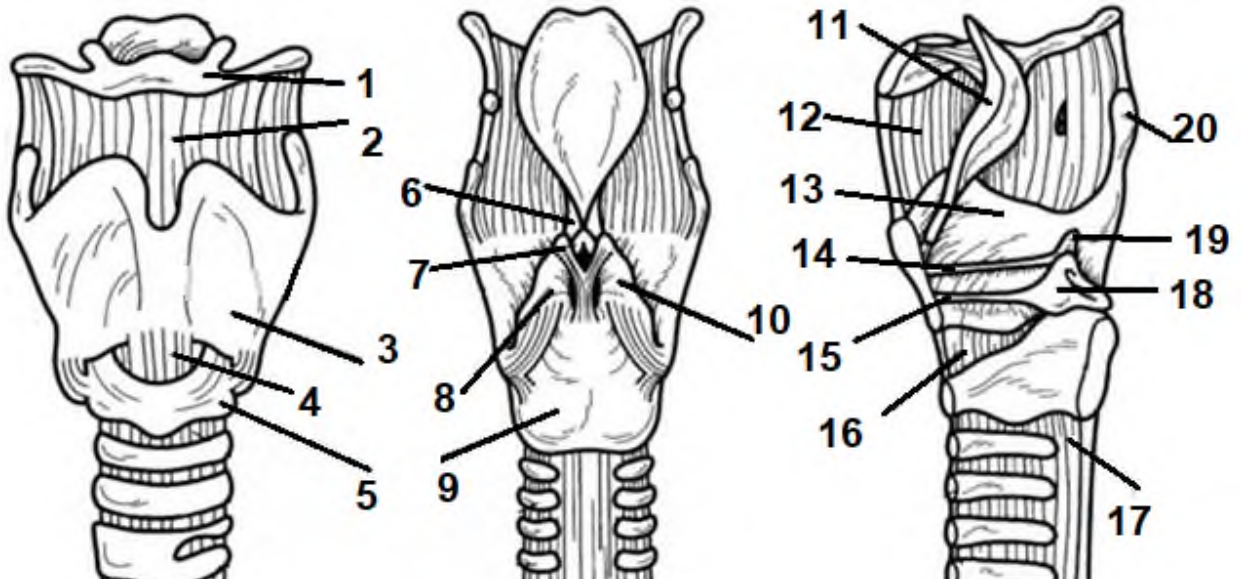
1. Підписати анатомічні твори ділянки носа, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.

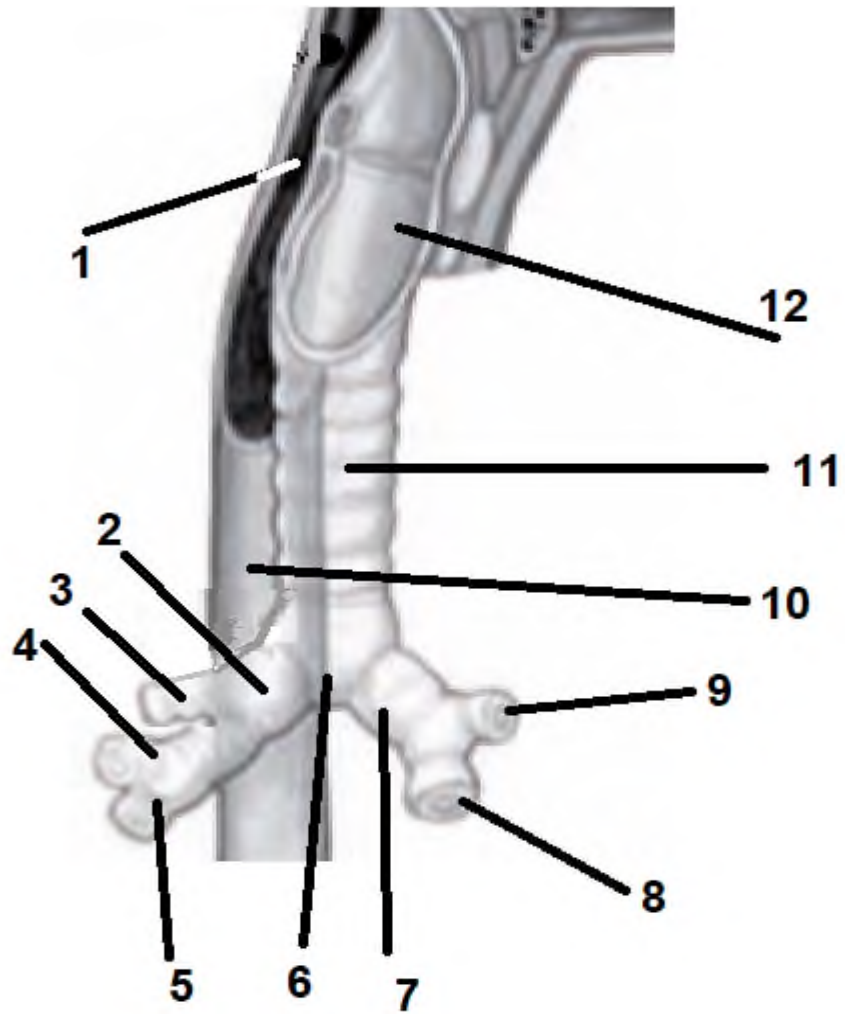
2. Підписати анатомічні утвори гортані, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.

3. Підписати анатомічні утвори гортані та бронхів, зазначених на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 9	Анатомія органів дихальної системи: бронхи, легені
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Трахея на рівні 5 грудного хребця розділяється на правий (коротший, ширший) і лівий головні бронхи. Кожен головний бронх після входу в ворота легені розгалужується на часткові бронхи, потім на сегментарні. Сегментарні бронхи діляться на часточкові, далі на бронхіоли. Такий поділ бронха назвали *бронхіальним деревом*.

Легені належать до паренхіматозних органів. На кожній легені виділяють три поверхні і два краї, верхівку, основу. Щілини легень поділяють їх на частки: в правій легені є дві щілини (коса, горизонтальна), які поділяють легеню на три частки (верхню, середню, нижню), в лівій – одна щілина (коса), яка поділяє легеню на дві частки (верхню, нижню). Частки поділяються на сегменти (по 10 сегментів у кожній легені), в яких розгалужуються бронхи 1-го порядку. Сегменти складаються з часточок, а часточки з ацинусів.

Між легенями знаходиться простір, заповнений органами, який називають *середостінням*. Середостіння розділяють на нижнє (переднє, середнє, заднє) і верхнє.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Вкажіть скелетотопію легень:

Верхня межа - _____

Передня межа - _____

Нижня межа - _____

Задня межа - _____

2. Перерахуйте складові кореня легені: _____

_____

_____

_____

3. Дайте визначення поняттям:

Плевра - _____

Плевральна порожнина - _____

Закутки - _____

Які закутки розрізняють? _____

_____

_____

_____

4. Вкажіть, чим обмежене середостіння:

Спереду - _____

Позаду - _____

Збоку - _____

Зверху - _____

Знизу - _____

5. Перерахуйте органи середостіння:

Верхнього - _____

Переднього - _____

Середнього - _____

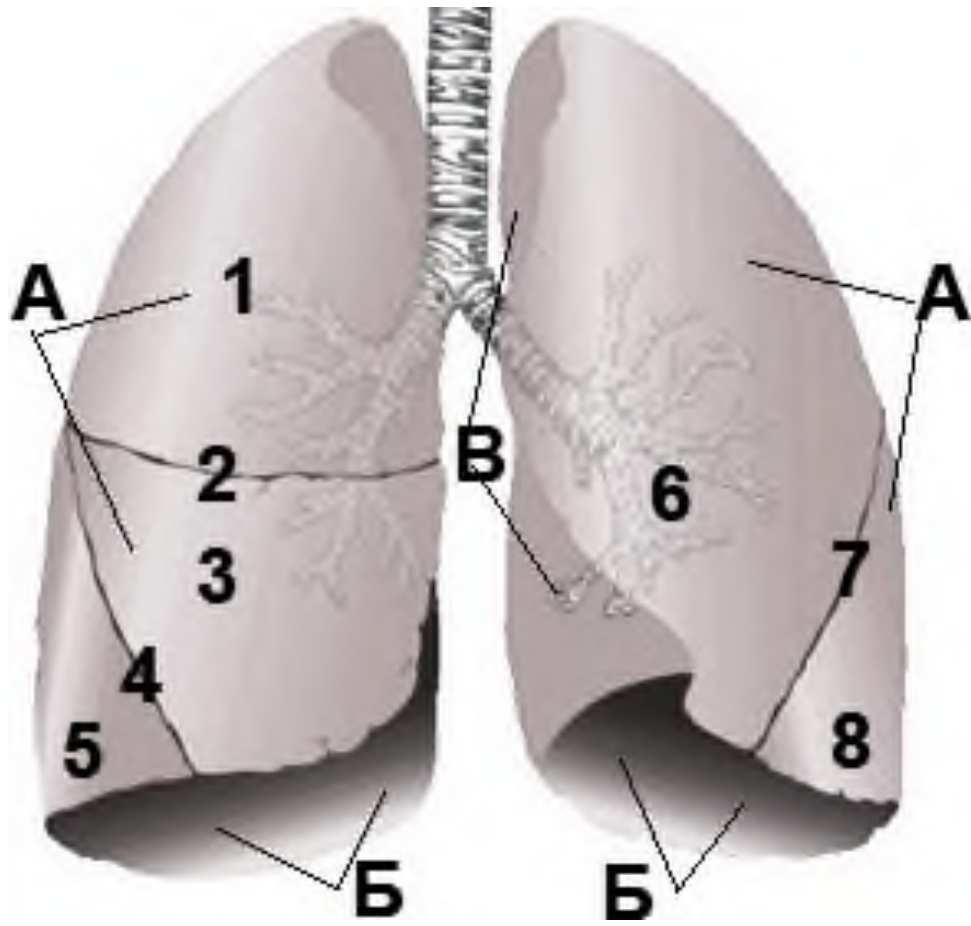
Заднього - _____

_____

_____

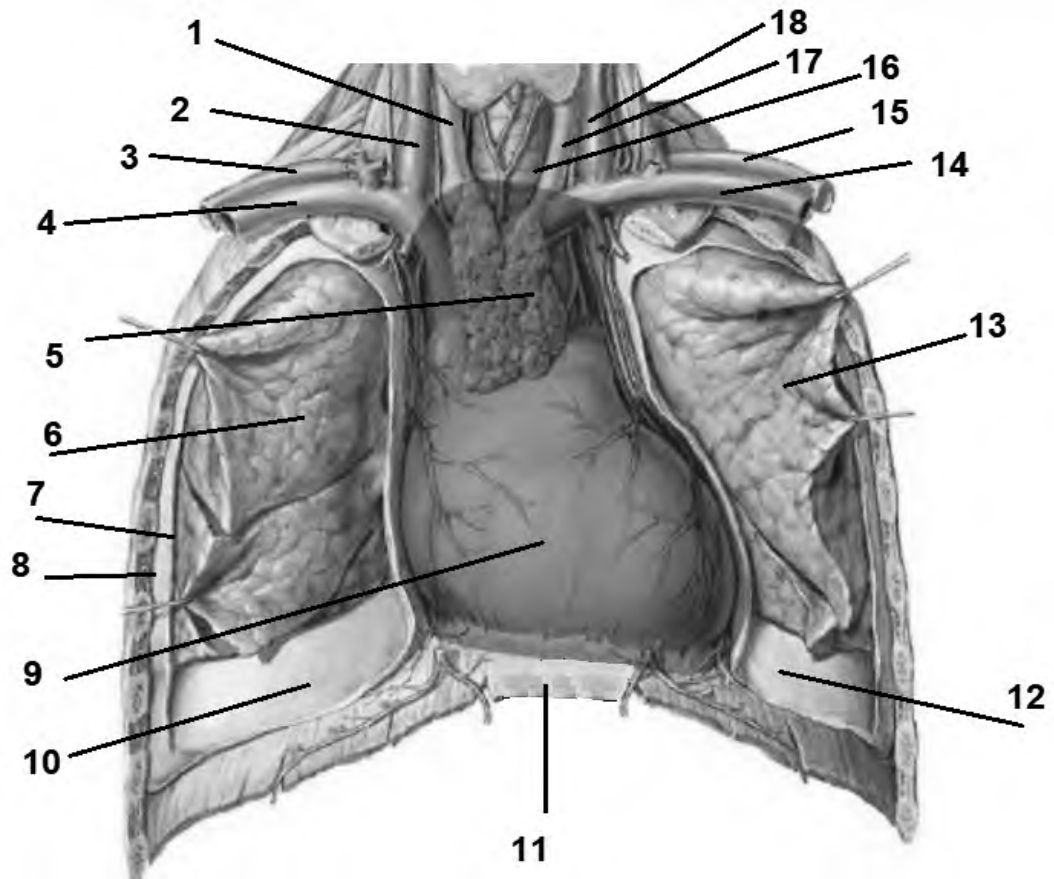
_____

6. Підписати анатомічні утвори легень, зазначені на рисунку:

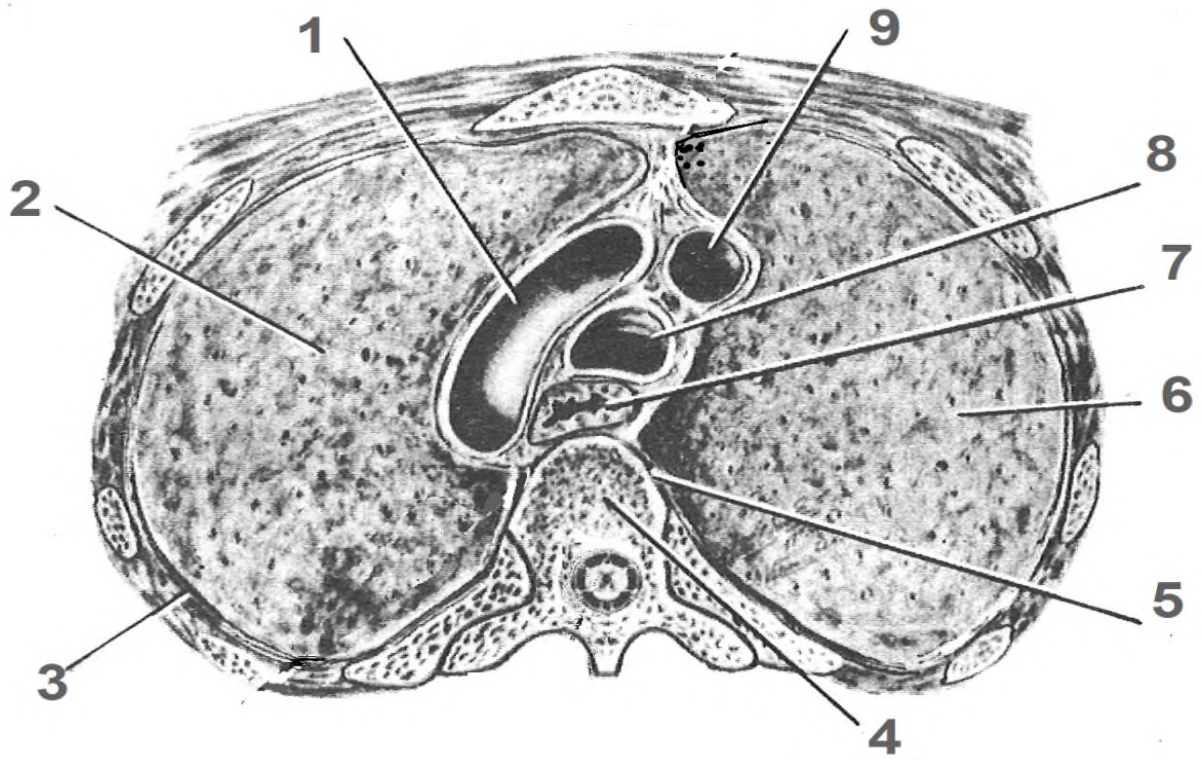
- A.
- Б.
- В.
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

7. Підписати анатомічні утвори середостіння, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.

8. Підписати анатомічні утвори середостіння, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

Навчальна дисципліна	Анатомія
-------------------------	----------

Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 10	Анатомія травної системи: органи ротової порожнини, глотка, стравохід, шлунок
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Ротова порожнина

Частина	Присінок рота, власне ротова порожнина.
---------	---

Піднебіння

Тверде		М'яке	
Ділянки	- жирова; - залозиста; - крайова; - піднебінного шва.	Частина	Язичок, піднебінна завіска, піднебінно-язикова і піднебінно-горлова дужки
		М'язи	- м'яз язичка; - м'яз-підіймач піднебінної завіски; - м'яз-натягач піднебінної завіски; - піднебінно-язиковий м'яз; - піднебінно-горловий м'яз.

Мигдалики

Парні	Непарні
- трубні; - піднебінні.	- горловий; - язиковий.

Язик

Частина язика	Корінь, тіло, верхівка (кінчик), спинка, нижня поверхня.
М'язи язика	Шило-язиковий, під'язиково-язиковий, підборідно-язиковий; верхній і нижній повздовжні, поперечний і вертикальний.
Сосочки язика	Ниткоподібні, грибоподібні, валикоподібні, листоподібні.

Слинні залози

Великі	Малі
- привушна; - піднижньощелепна; - під'язикова.	- губні; - щічні; - піднебінні; - язикові; - кутні.

Зуби

	Молочні(тимчасові)	Постійні
Кількість	20	32

Форма	- різці; - ікла; - моляри.	- різці; - ікла; - премоляри; - моляри.
Частини	Коронка, шийка, корінь, верхівка зуба.	
Тканини	Емаль, дентин, цемент, пульпа зуба.	

Глотка

Скелетотопія: від основи черепа до 6 шийного хребця.

Частини: носова, ротова, гортанна (гортаноглотка).

Стравохід

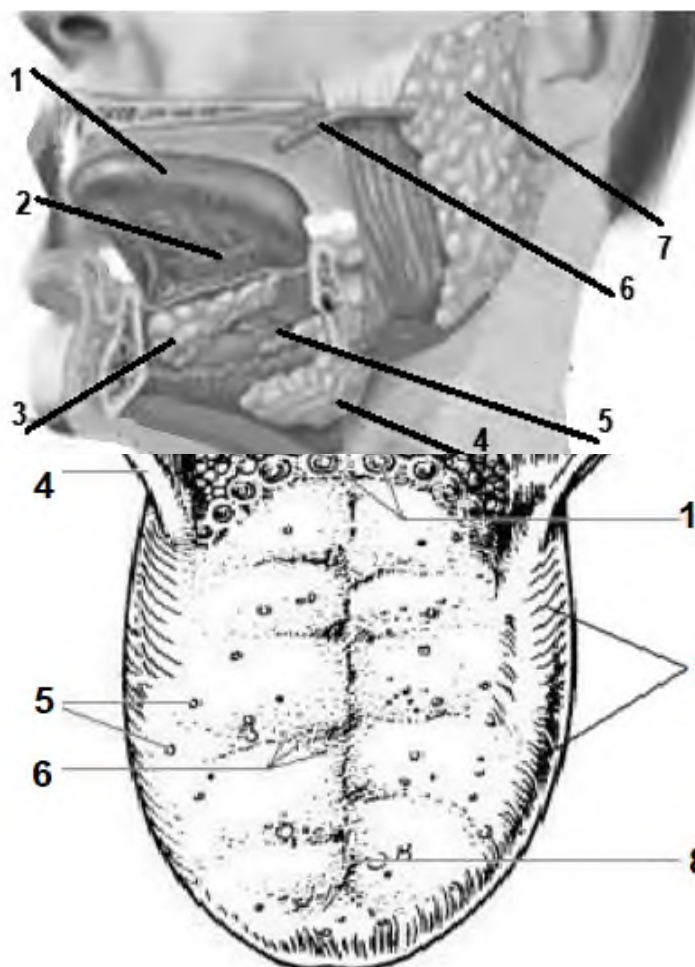
Скелетотопія	6 шийний – 12 грудний хребці.	
Частини	Шийна, грудна, черевна.	
Звуження	Анатомічні	Горлове, бронхіальне, діафрагмальне.
	Фізіологічні	Аортальне, кардіальне.

Шлунок

Скелетотопія	11 грудний – 1-2 поперековий хребці.
Краї	Велика і мала кривизна шлунка.
Частини	Кардіальна, дно шлунка, тіло шлунка, пілорична.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

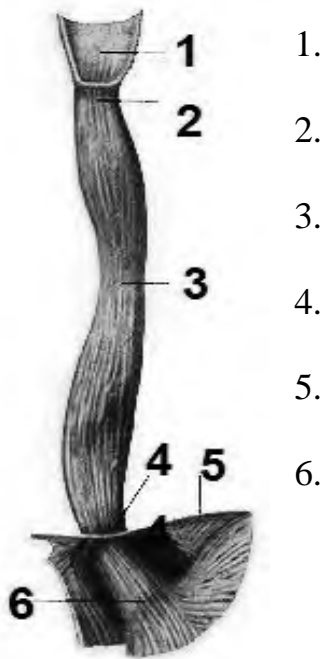
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

2. Підписати анатомічні утвори язика, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.

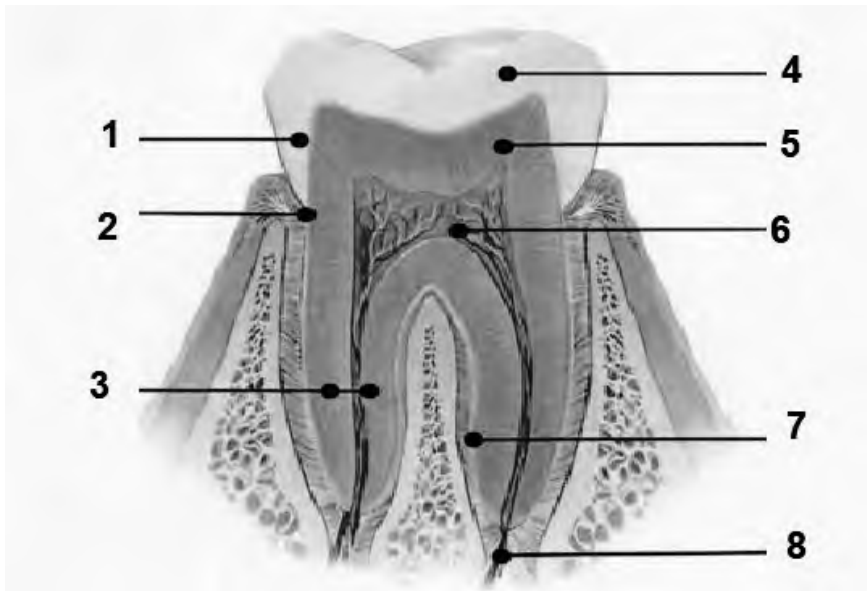
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

3. Підписати анатомічні утвори стравоходу, зазначені на рисунку:

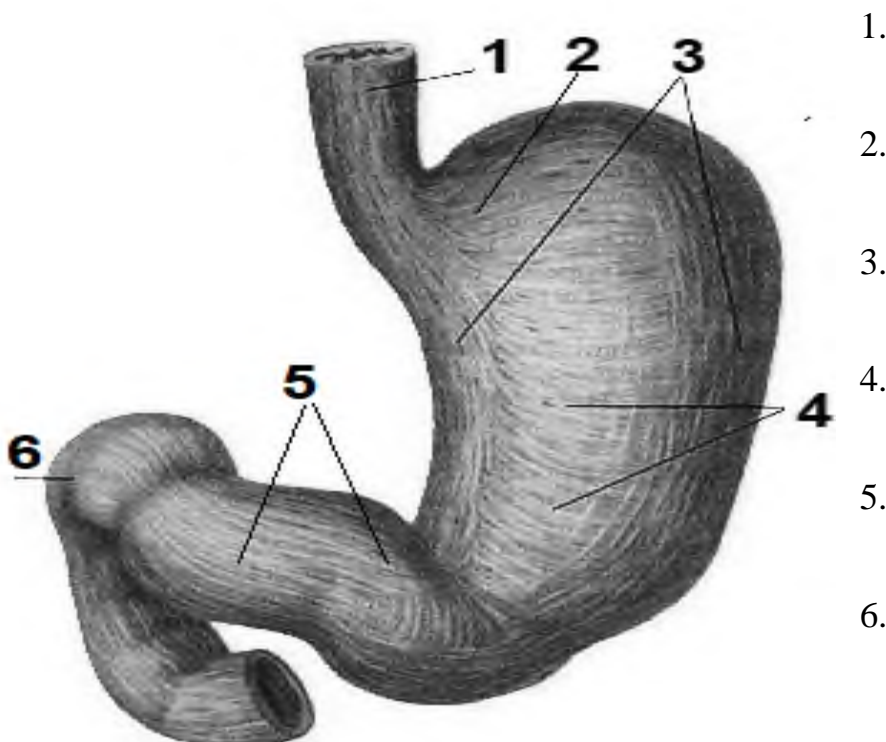
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

4. Підписати анатомічні утвори зуба, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

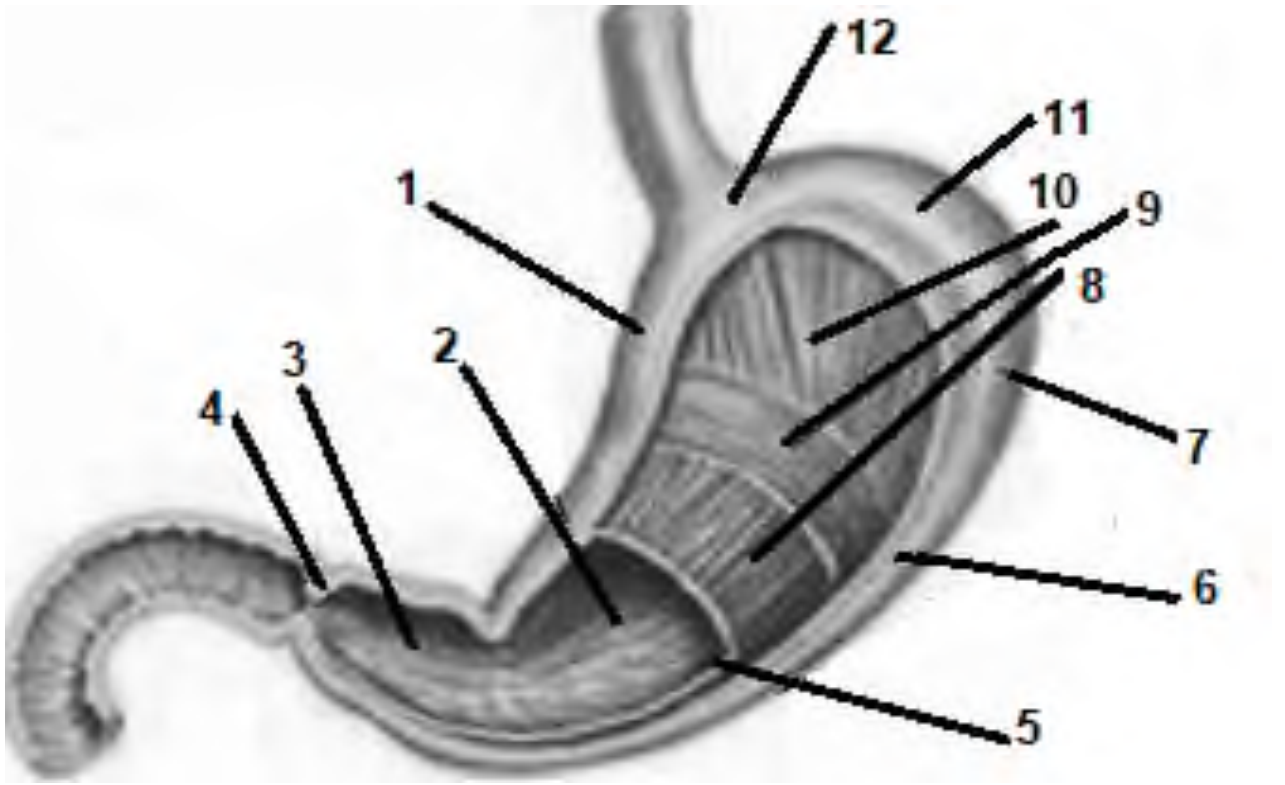
5. Підписати анатомічні утвори шлунку, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

6. Підписати анатомічні утвори шлунку, зазначені на рисунку:

6. Підписати анатомічні

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 11	Анатомія тонкої товстої кишок. Анатомія великих травних залоз.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Тонка кишка

Скелетотопія: 12 грудний – 1-3 поперековий хребці.

Частини: 12-пала кишка, порожня і клубова кишки.

Оболонки: внутрішня (слизова), середня (м'язова), зовнішня (серозна).

Товста кишка

Частини	Сліпа кишка	
	Ободова кишка	Висхідна, поперечна, низхідна, сигмоподібна.
	Пряма кишка	Тазова, анальна.
Оболонки	Внутрішня (слизова), середня (м'язова), зовнішня (серозна або адвентиціальна).	

Печінка

Поверхні: діафрагмальна, вісцеральна (нутряна).

Краї: нижній, задній.

Зв'язки: серпоподібна, вінцева, кругла, венозна, права і ліва трикутні.

Підшлункова залоза

Скелетотопія: на рівні 1-2 поперекового хребця.

Поверхні: передня, задня, нижня.

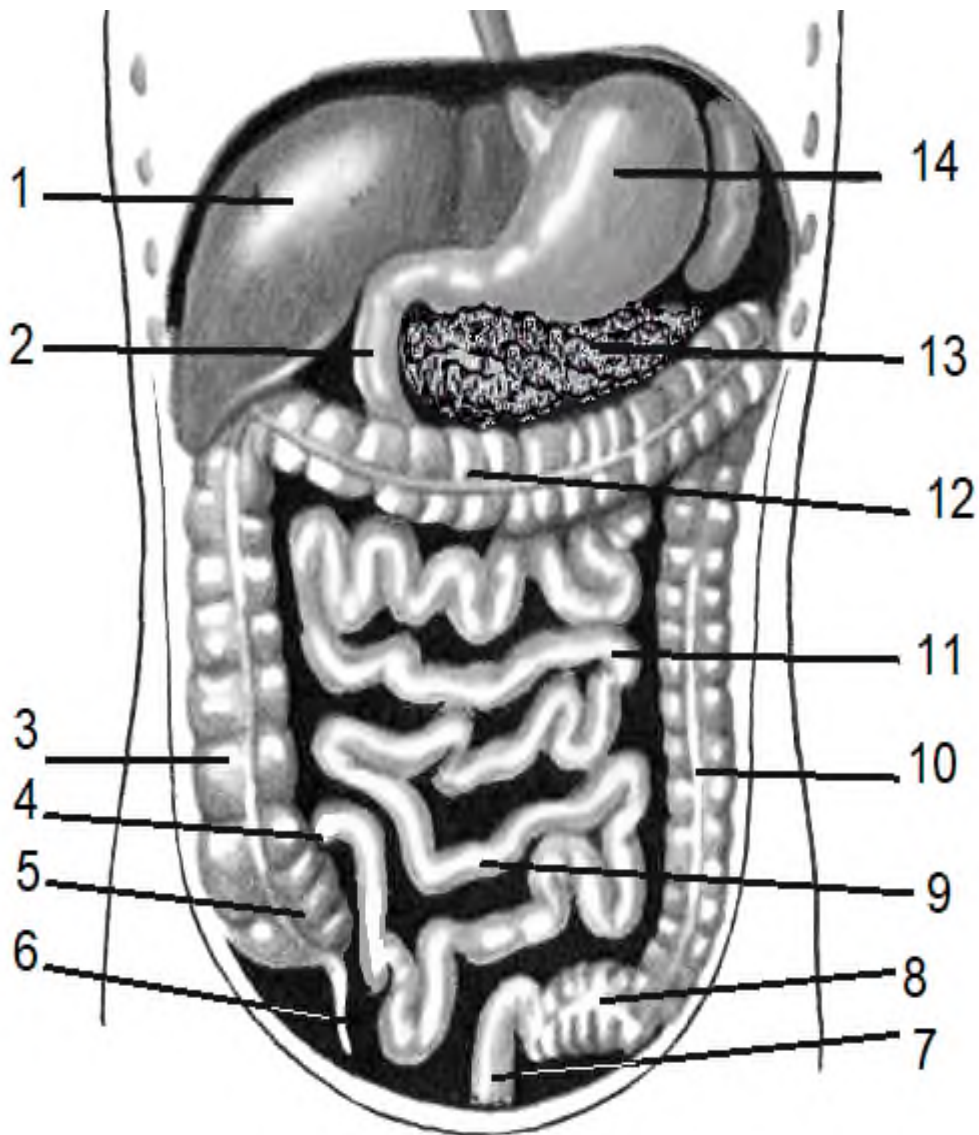
Краї: верхній, передній, нижній.

Частини: головка, тіло, хвіст.

Протоки: підшлункова, додаткова підшлункова

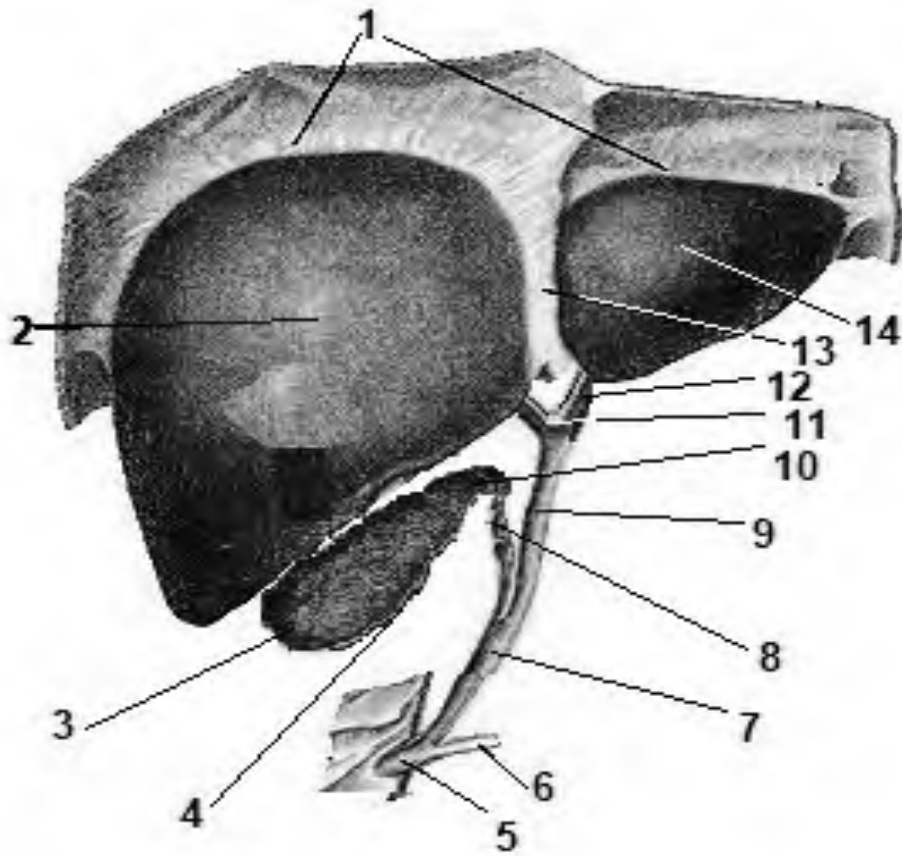
II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

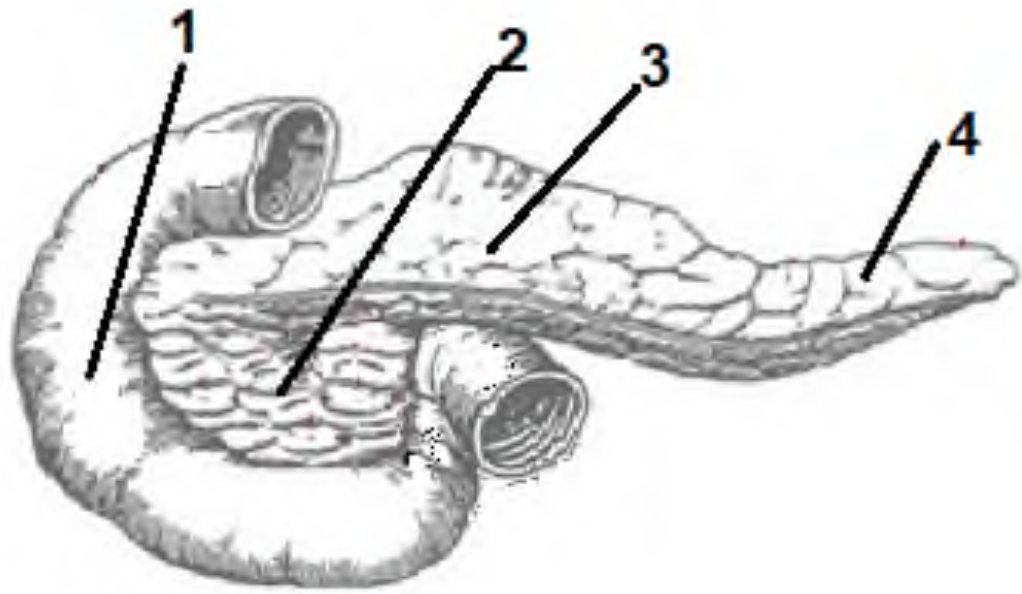
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

2. Підписати анатомічні утвори печінки та жовчовивідних шляхів, зазначених на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

3. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 12	Анатомія органів сечової системи. Анатомія чоловічих статевих органів.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Нирки

Скелетотопія: 12 грудний – 1-2 поперекові хребці.

Поверхні: випукла передня, плоска задня.

Кінці (полюси): заокруглений верхній, гострий нижній.

Краї: вигнутий латеральний, ввігнутий медіальний.

Капсули: фіброзна, жирова, ниркова фасція.

Ниркова ніжка: сечовід, ниркова артерія і вена, нерви, лімфатичні судини.

Сечовід

Топографія: в черевній і тазовій порожнинах.

Частини: черевна, тазова.

Звуження сечоводу: місця переходу миски в сечовід і черевної частини сечоводу в тазову.

Оболонки: слизова, м'язова, адвентиціальна.

Сечовий міхур

Частини: верхівка, тіло, дно, шийка.

Оболонки: слизова, м'язова, адвентиціальна і серозна.

Отвори: сечоводу (парний), сечівника (непарний).

Жіночий сечівник

Довжина: 3 см.

Топографія: порожнина таза.

Оболонки: слизова, м'язова, адвентиціальна.

Чоловічий сечівник

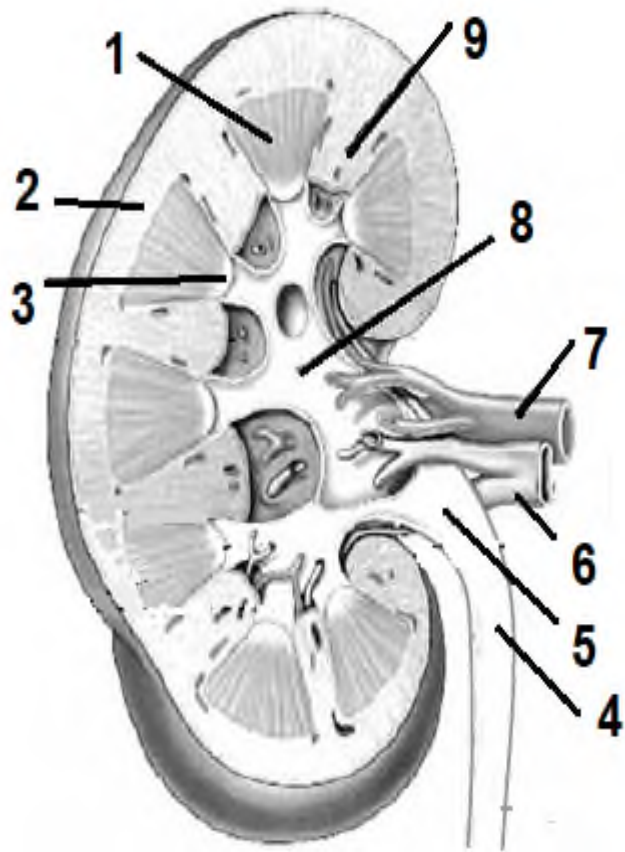
Довжина: 18-20 см.

Топографія: порожнина таза, губчаста речовина статевого члена.

Частини: простатична, перетинкова, губчаста.

Оболонки: слизова, м'язова, адвентиціальна.

1.

2.

3.

4.

5.

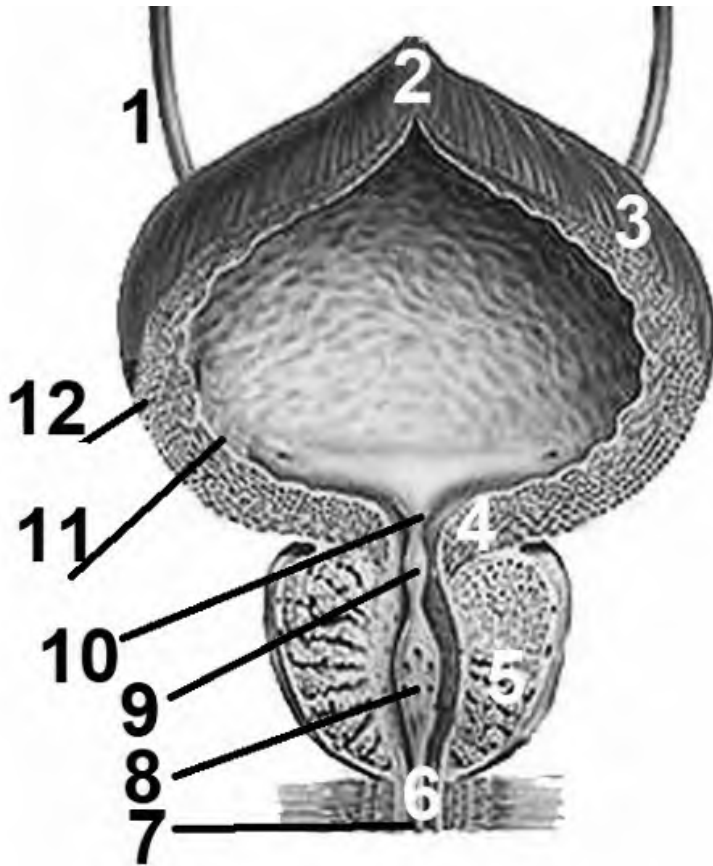
6.

7.

8.

9.

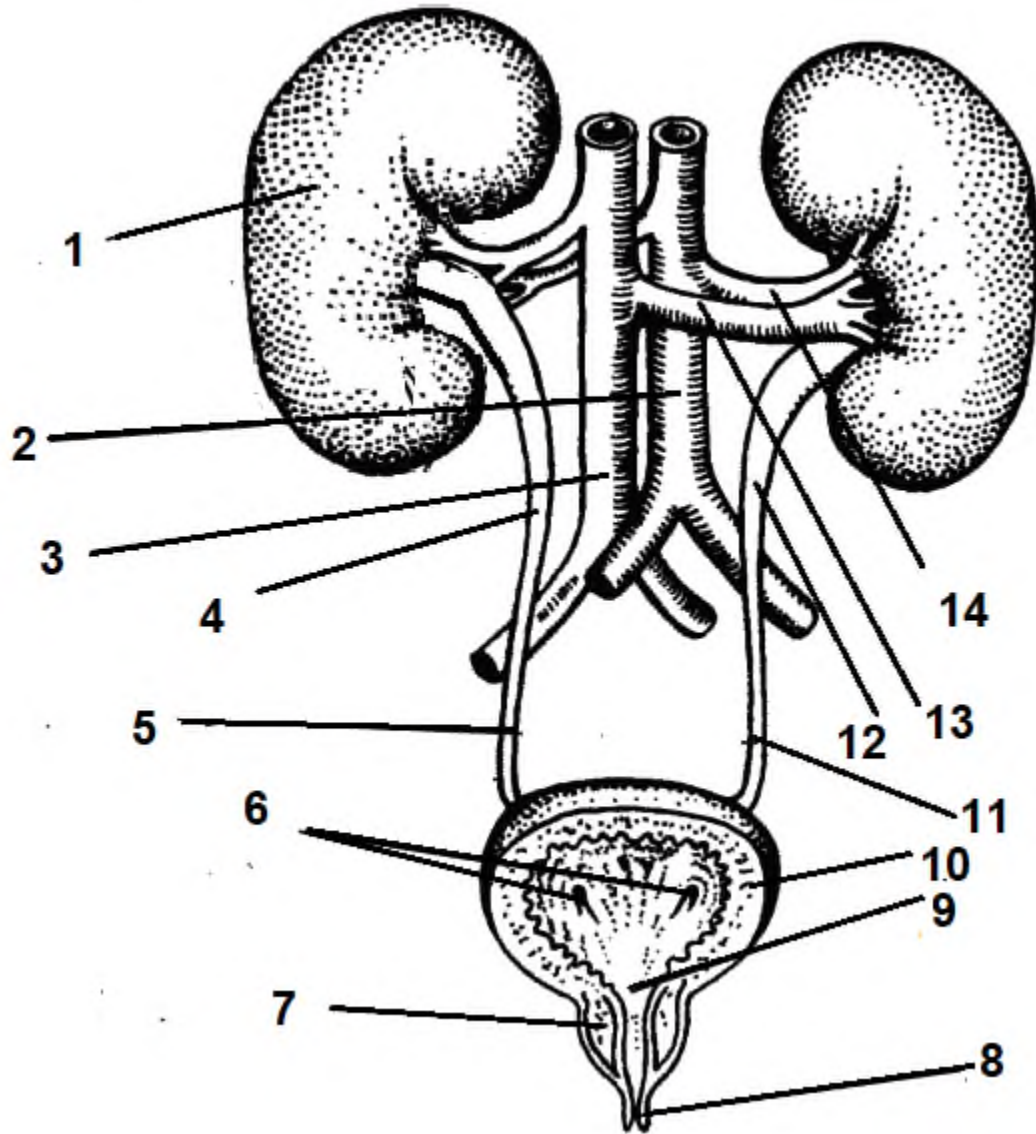
3. Підписати анатомічні утвори чоловічого сечового міхура, зазначені на
рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

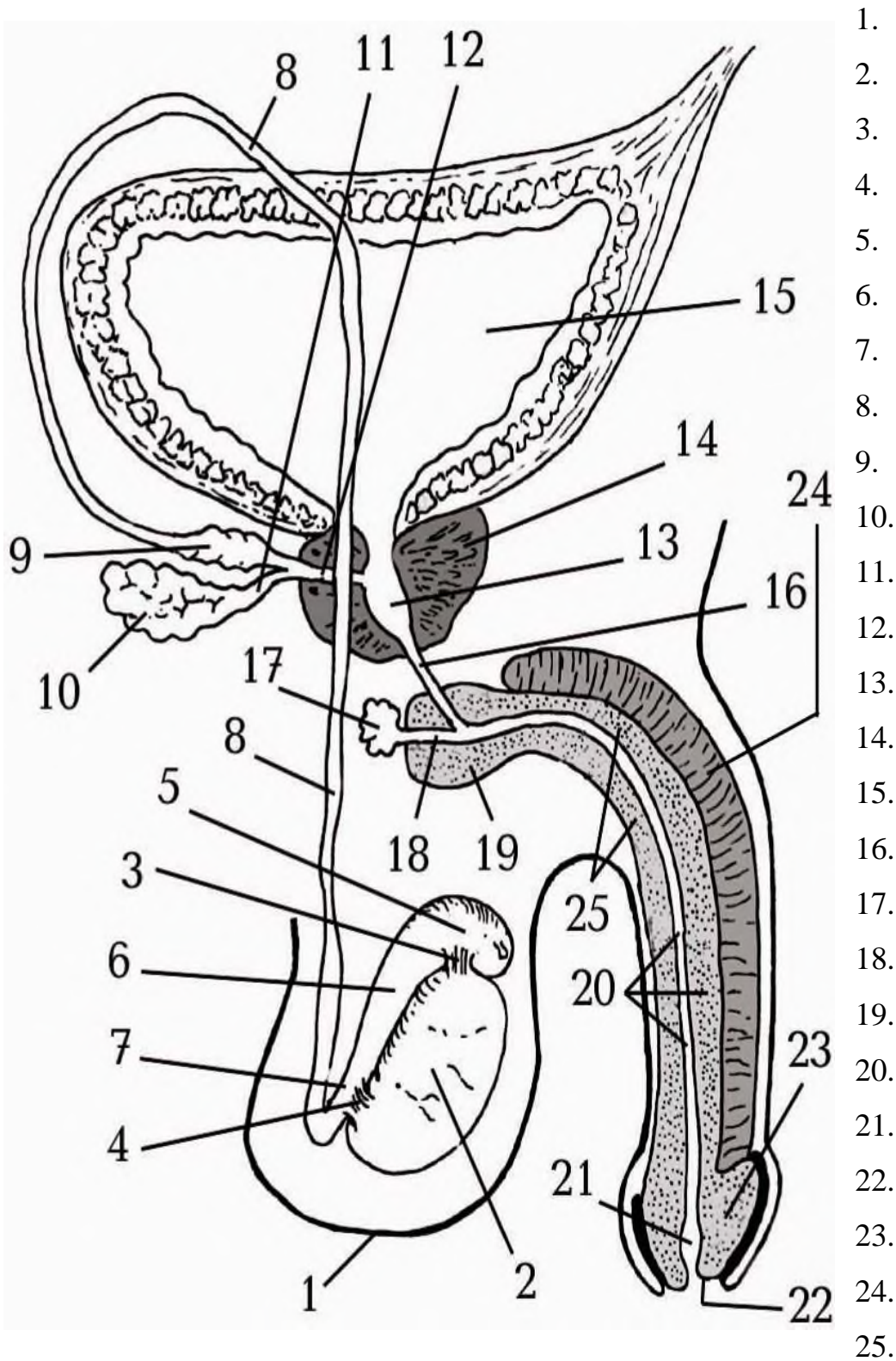
рисунку:

4. Підписати анатомічні
утвори, зазначені на

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

5. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

6. Підписати анатомічні утвори передміхурової залози, зазначені на рисунку:

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

<p>Навчальна дисципліна</p>	<p>Анатомія</p>
---------------------------------	-----------------

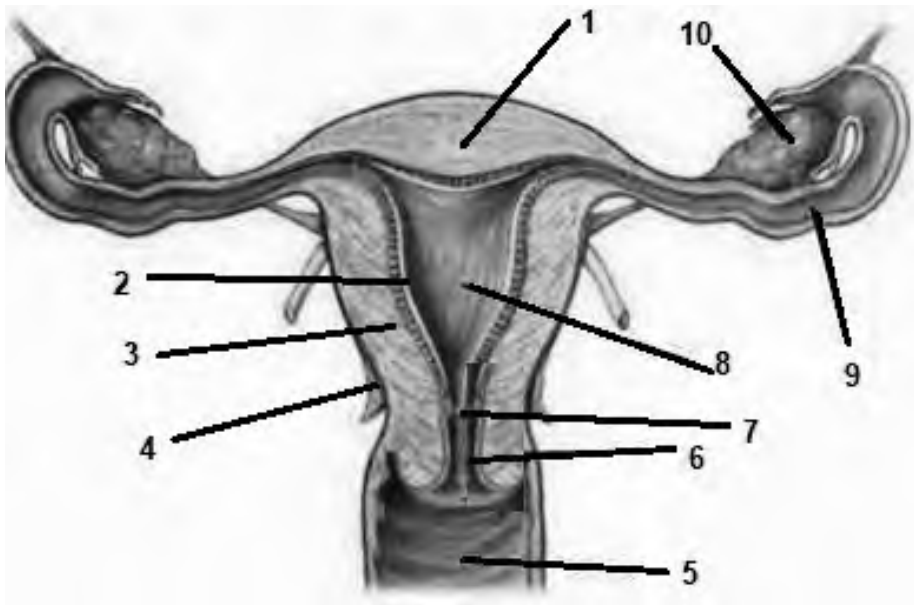

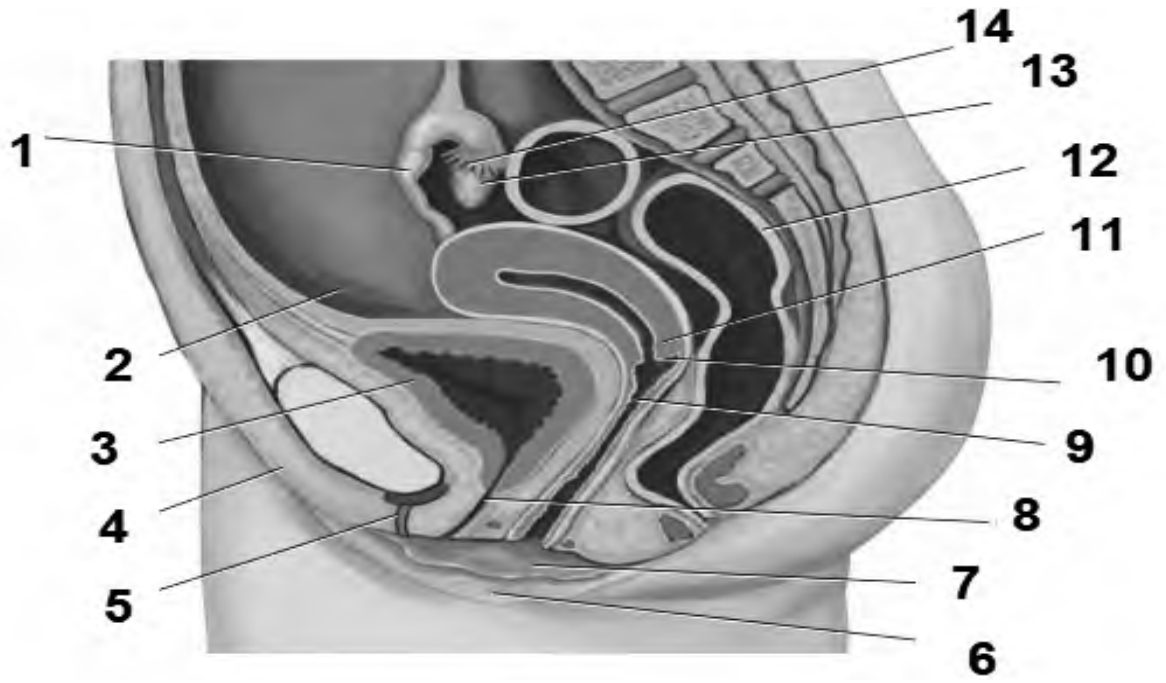
---

2. Підписати анатомічні утвори матки, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

3. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 14	Загальні принципи будови ендокринних органів.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Гіпофіз

Топографія: гіпофізарна ямка турецького сідла.

Частки: передня (аденогіпофіз), задня (нейрогіпофіз).

Гормони: аденогіпофіз - соматотропний, адренкортикотропний, тиреотропний, гонадотропні, ліпотропні, меланоцитостимулюючий; нейрогіпофіз – вазопресин, окситоцин, когерин.

Епіфіз

Топографія: відноситься до епіталамуса.

Гормони: мелатонін, серотонін.

Щитоподібна залоза

Скелетотопія: 5-7 шийні хребці.

Частки: права, ліва, перешийок.

Гормони: тироксин, трийодтиронін.

Прищитоподібні залози

Топографія: на задніх поверхнях часток щитоподібної залози.

Гормони: паратгормон (паратиреокальцітон).

Надниркові залози

Форма: права – трикутна, ліва – півмісяцева.

Скелетотопія: 11-12 грудні хребці.

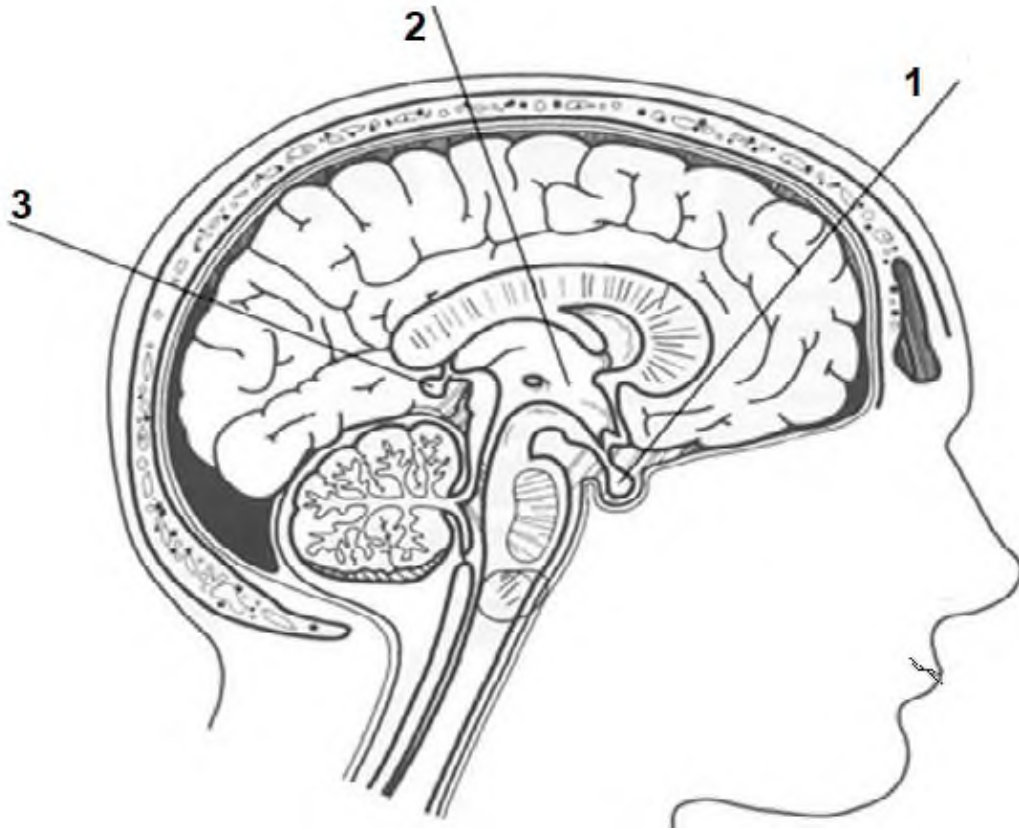
Поверхні: передня, задня, нижня.

Гормони кори: мінералокортикоїди, глюкокортикоїди, статеві (андрогени, естроген, прогестерон).

Гормони мозку: адреналін, норадреналін.

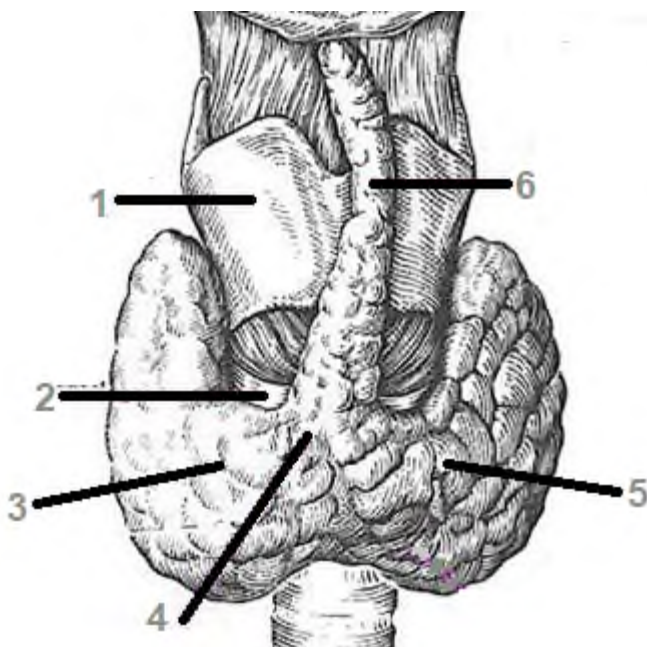
II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.

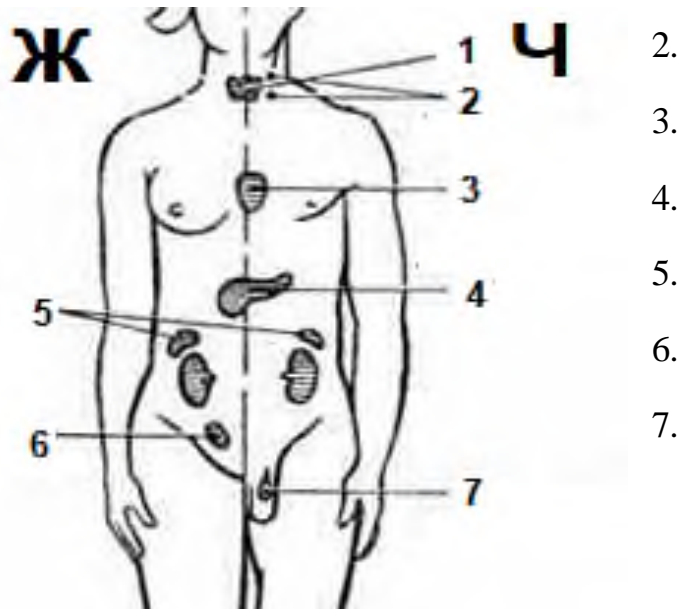
2. Підписати анатомічні утвори щитоподібної залози та гортані, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

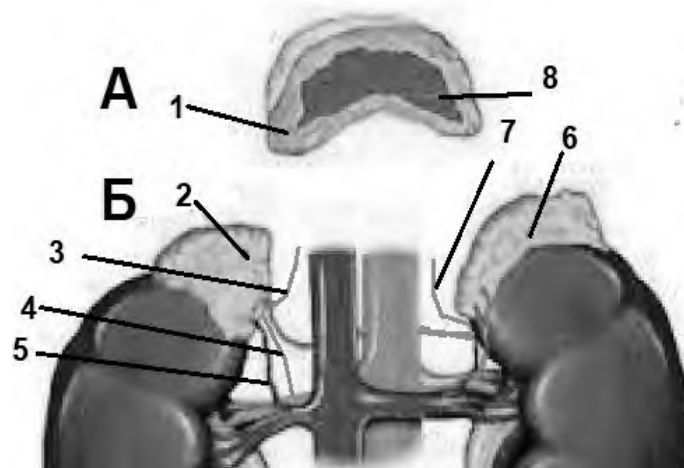
3. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

1.

- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

4. Підписати анатомічні утвори надниркових залоз, зазначених на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 15	Структурно-функціональна організація ендокринної системи.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Аденогіпофіз

Гормони: соматотропний, аденокортикотропний, тиреотропний, гонадотропні, ліпотропні, меланоцитостимулюючий.

Щитоподібна залоза

Гормони: тироксин, трийодтиронін, кальцитонін.

Прищитоподібні залози

Гормони: паратгормон.

Надниркові залози

Гормони кори: мінералокортикоїди, глюкокортикоїди, статеві (андрогени, естроген, прогестерон).

Гормони мозку: адреналін, норадреналін.

Підшлункові острівці підшлункової залози

Гормони: інсулін, глюкагон, соматостатин.

Яєчники

Гормони: естроген, прогестерон.

Яєчка

Гормони: тестостерон.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Дайте визначення поняттям:

Ліберини -

Статини - _____

---

2. Заповніть таблицю «Гормони аденогіофізу»:

Гормон	Дія на організм
соматотропний	
адренокортикотропний	
тиреотропний	
гонадотропні	
ліпотропні	
меланоцитостимулюючий	

3. Заповніть таблицю «Гормони щитоподібної і прищитоподібних залоз»:

Гормон	Дія на організм
тироксин	
трийодтиронін	
кальцитонін	
паратгормон	

4. Заповніть таблицю «Гормони надниркових залоз»:

Гормон	Дія на організм
кортизол	
мінералокортикоїди	
андроген	
адреналін	
норадреналін	

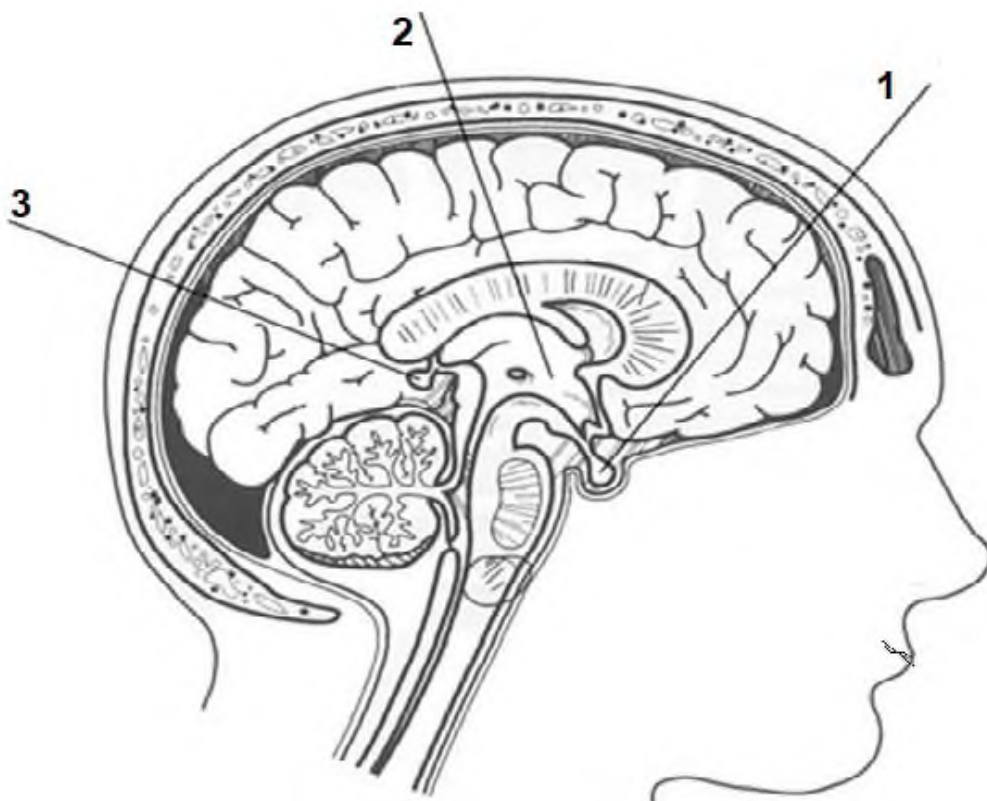
5. Заповніть таблицю «Гормони підшлункової залози»:

Гормон	Дія на організм
інсулін	
глюкагон	
соматостатин	

6. Заповніть таблицю «Гормони яєчок і яєчників»:

Гормон	Дія на організм
тестостерон	
естроген	
прогестерон	

7. Підписати утвори гіпоталамо-гіпофізарної системи, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 16	Загальні принципи будови і функції серцево-судинної системи.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Серце

Поверхні: грудинно-реберна, діафрагмальна, легенева.

Борозни: вінцева, передня і задня між шлуночкові.

Камери: праве і ліве передсердя, правий і лівий шлуночок.

Оболонки: внутрішня (ендокард), середня (міокард), зовнішня (епікард).

Кровопостачання: права і ліва вінцеві артерії.

Вени серця: велика, середня і мала вени серця, задні вени лівого 81 луночка, косі вени лівого передсердя, найменші вени серця, передні вени серця.

Велике коло кровообігу

Початок: лівий шлуночок (аорта).

Закінчення: праве передсердя (верхня і нижня порожнисті вени).

Мале коло кровообігу

Початок: правий шлуночок (легеневий стовбур).

Закінчення: ліве передсердя (парні праві і ліві легеневі вени).

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Вкажіть межі серця:

Верхня - _____

Права - _____

Ліва - _____

Нижня - _____

2. Вкажіть місця вислуховування клапанів серця:

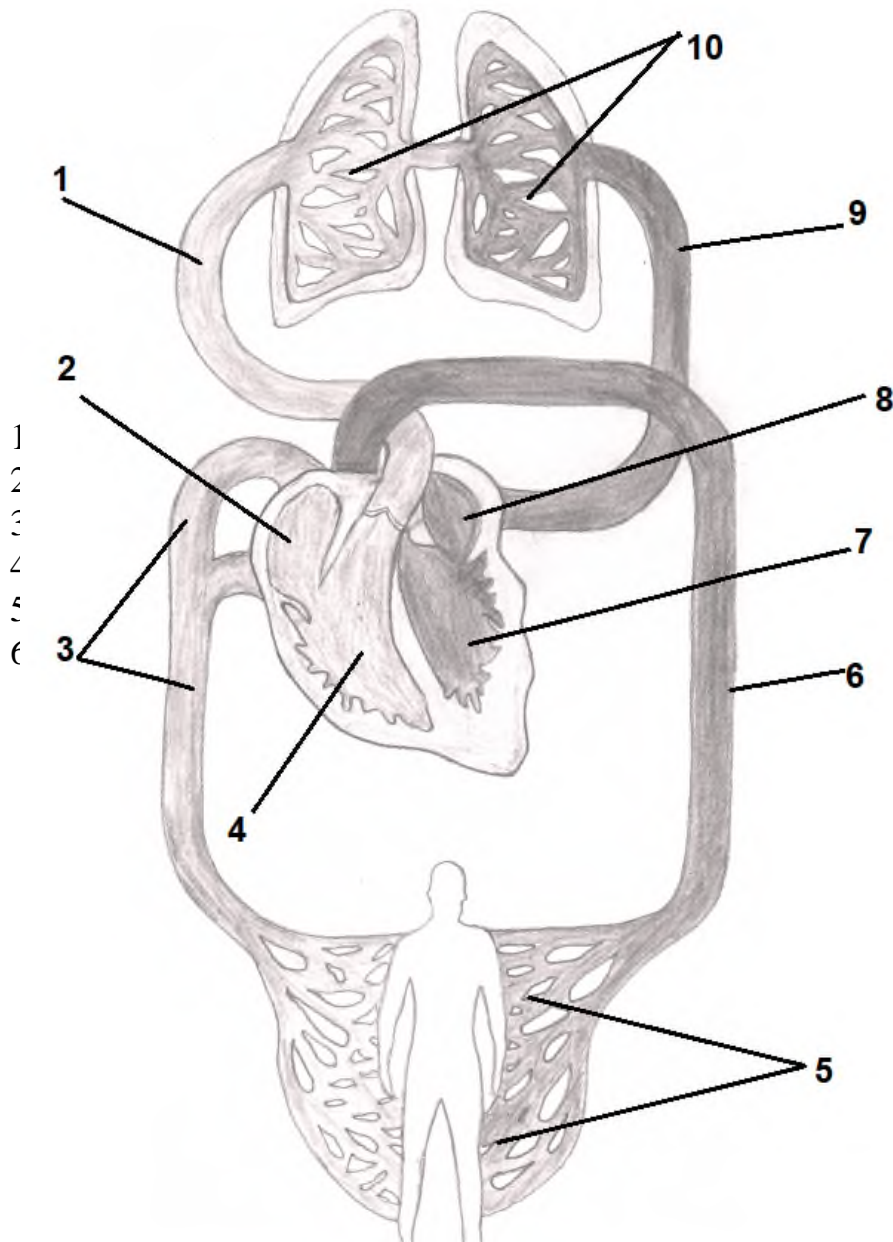
Клапан легеневого стовбура - _____

Клапан аорти - _____

Тристулковий клапан - _____

Мітральний клапан - _____

3. Підписати анатомічні утвори серця, зазначені на рисунку:

4. Підписати анатомічні утвори кіл кровообігу, зазначених на рисунку:

1.

- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 17	Артерії великого кола кровообігу.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Аорта

Відділи	Висхідний	Дуга аорти	Низхідний
Гілки	- права і ліва вінцеві артерії.	- плечоголовний стовбур; - ліва загальна сонна артерія; - ліва підключична артерія.	Поділяється на грудну і черевну частини.

Плечоголовний стовбур поділяється на дві гілки - праву загальну сонну артерію і праву підключичну артерію. Загальна сонна артерія поділяється на зовнішню і внутрішню сонні артерії.

Зовнішня сонна артерія

- 1) Гілки передньої групи: верхня щитовидна артерія, язикова артерія, лицева артерія.
- 2) Гілки задньої групи: грудинно-ключична-сосковидна артерія, потилична артерія, задня вушна артерія.
- 3) Гілки медіальної групи: висхідна горлова артерія.
- 4) Гілки кінцевої групи: поверхнева вискова артерія, верхньощелепна артерія.

Внутрішня сонна артерія

- 1) Шийний відділ: гілок немає.
- 2) Кам'янистий відділ: сонно-барабанні гілки.
- 3) Печеристий відділ: очна артерія, передня артерія мозку, середня артерія мозку, задня сполучна артерія.

Підключична артерія

- 1) Внутрішньогрудний відділ: хребтова артерія, щитошийний стовбур, внутрішня грудна артерія.
- 2) Міждрабинчастий простір: реберно-шийний стовбур.
- 3) Ключичний відділ: поперечна артерія шії.

Підключична артерія продовжується в пахвову артерію → плечову артерію → ліктьову і променеву → артерії кисті.

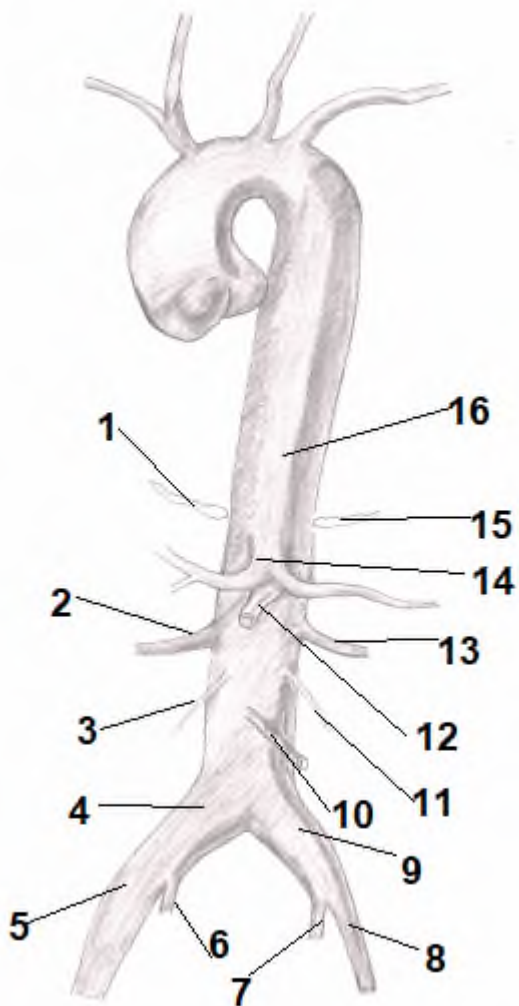
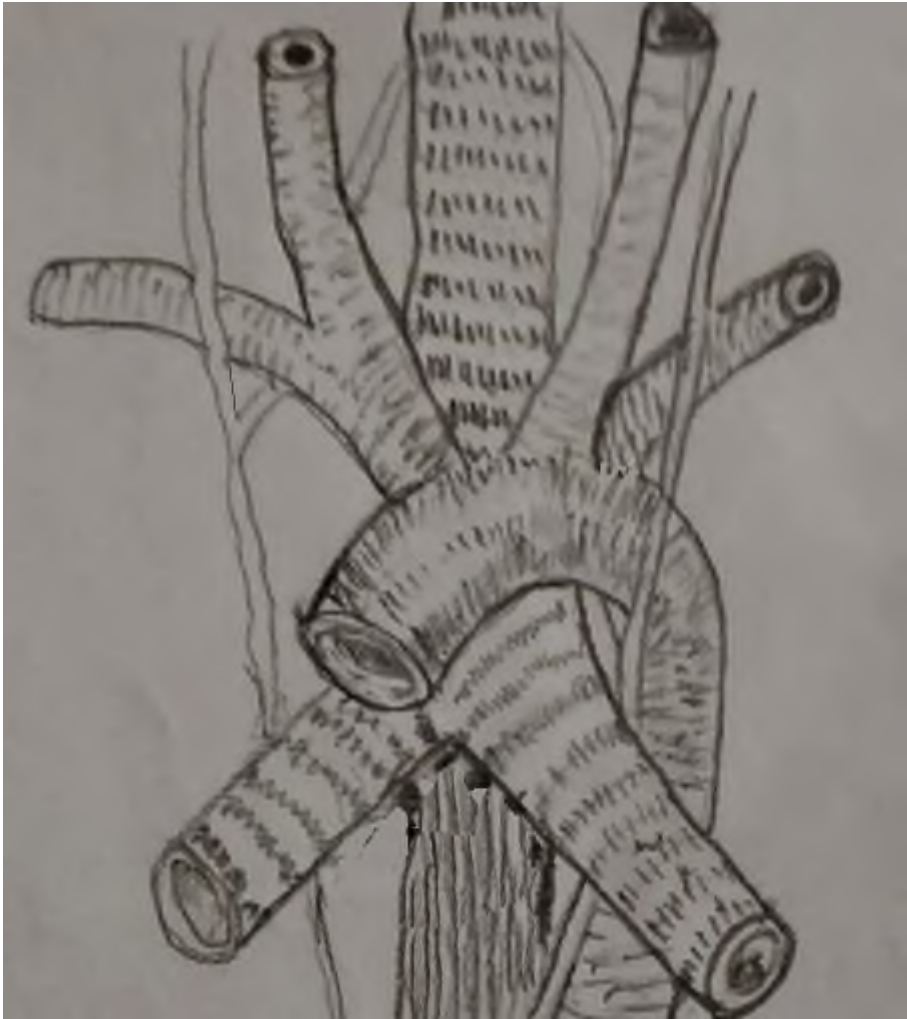
Від грудної частини аорти відходять парієтальні і вісцеральні гілки. Від черевної частини – парієтальні, вісцеральні парні і вісцеральні непарні гілки.

Черевна аорта поділяється на праву і ліву загальну клубові артерії → внутрішню і зовнішню клубові артерії.

Внутрішня віддає гілки до тазу, зовнішня продовжується в стегнову артерію → підколінну артерію → передню і задню великогомілкові артерії → артерії стопи.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Знайти і підписати підключичні артерії, зазначені на рисунку:

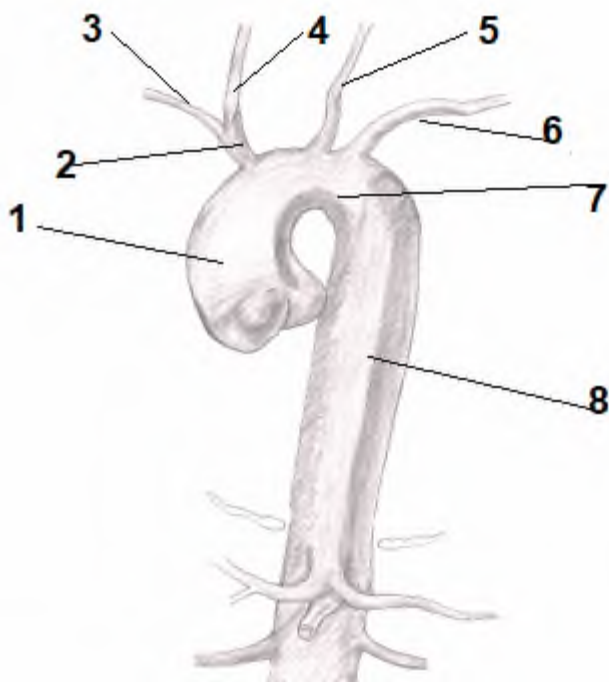

2. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.

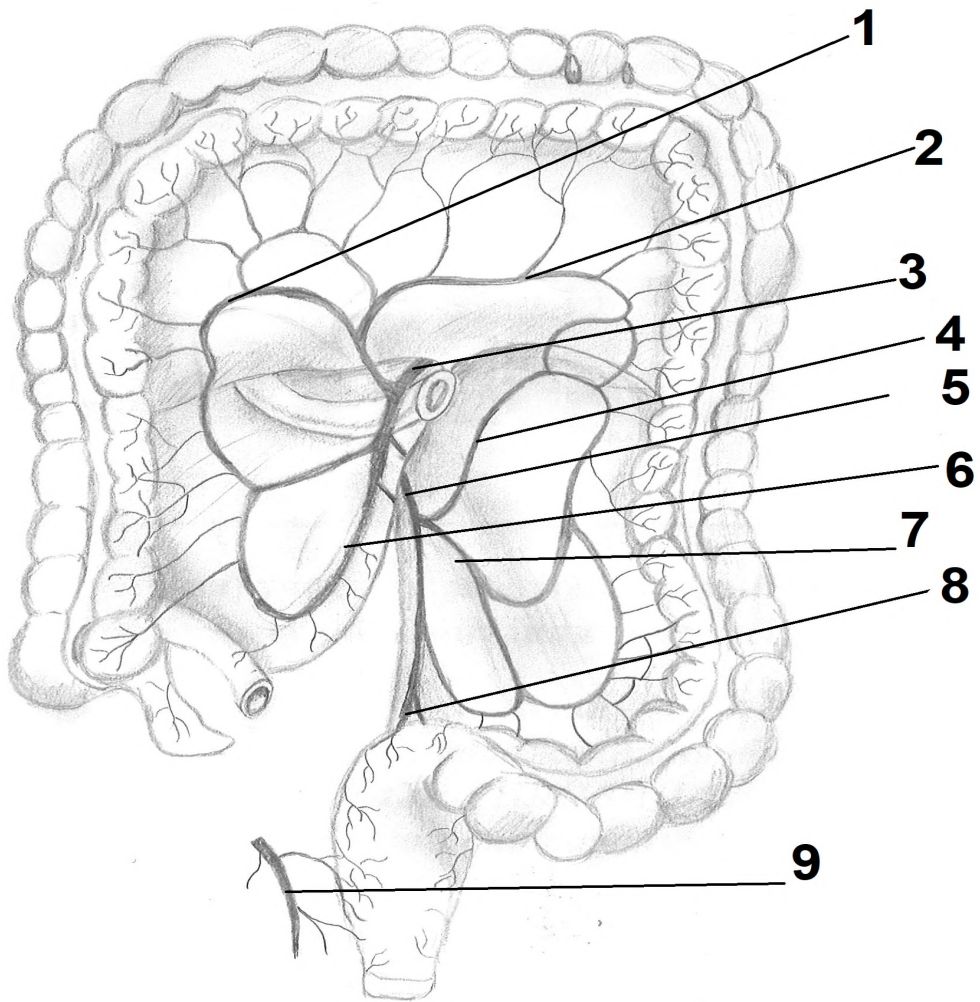
3. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

утвори, зазначені на рисунку:

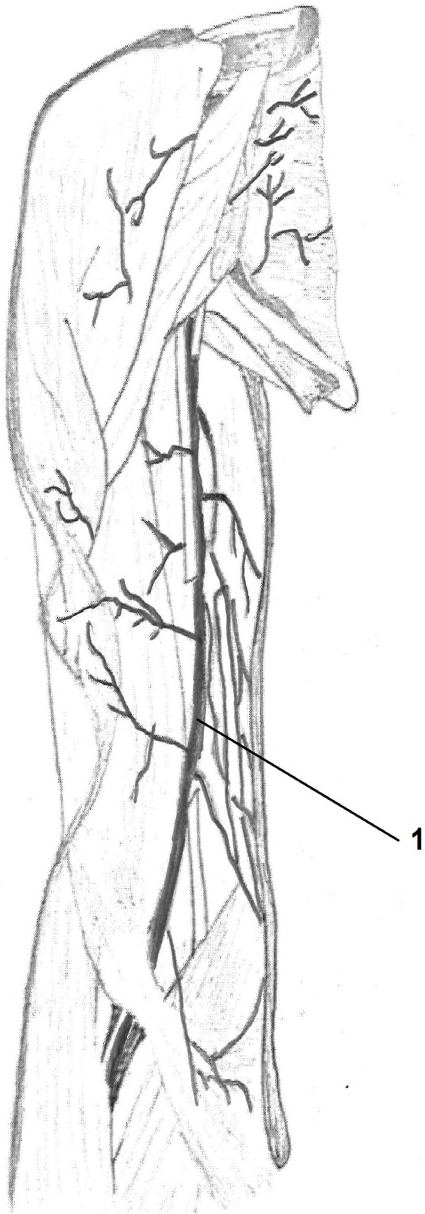
4. Підписати анатомічні

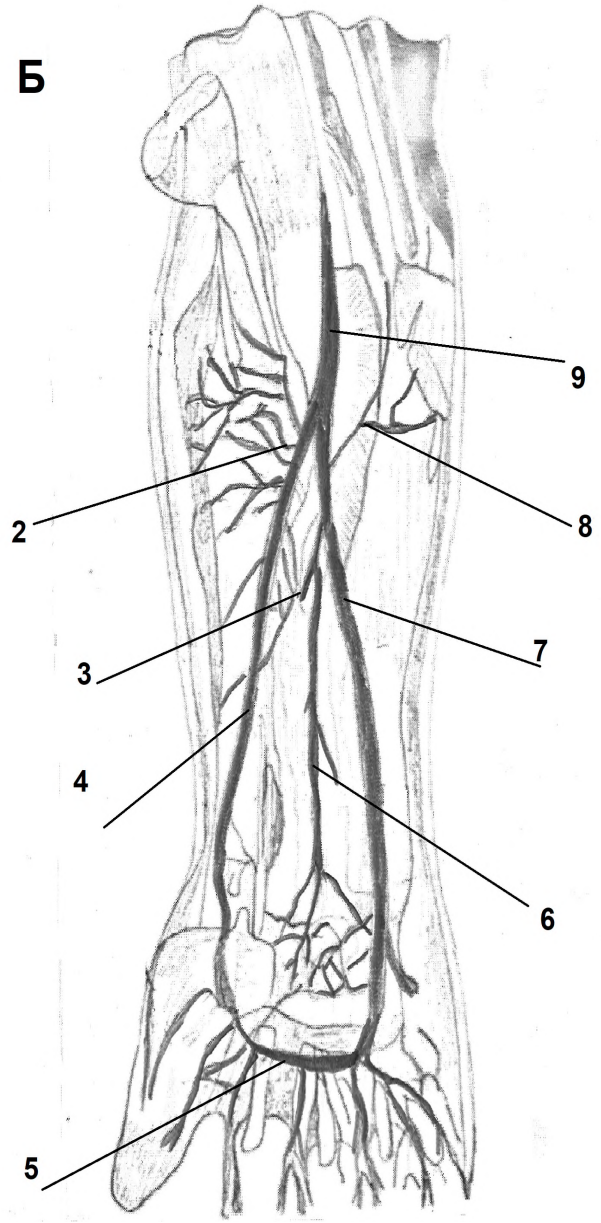
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

5. Підписати артерії, зазначені на рисунку:

A

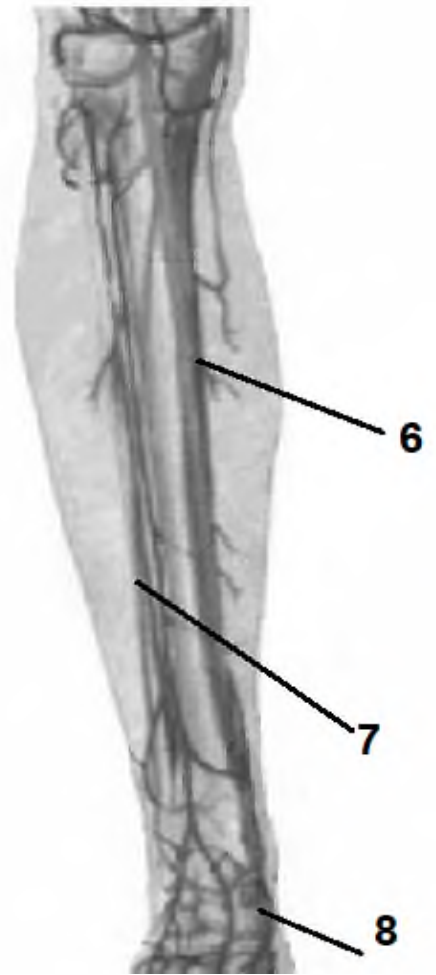
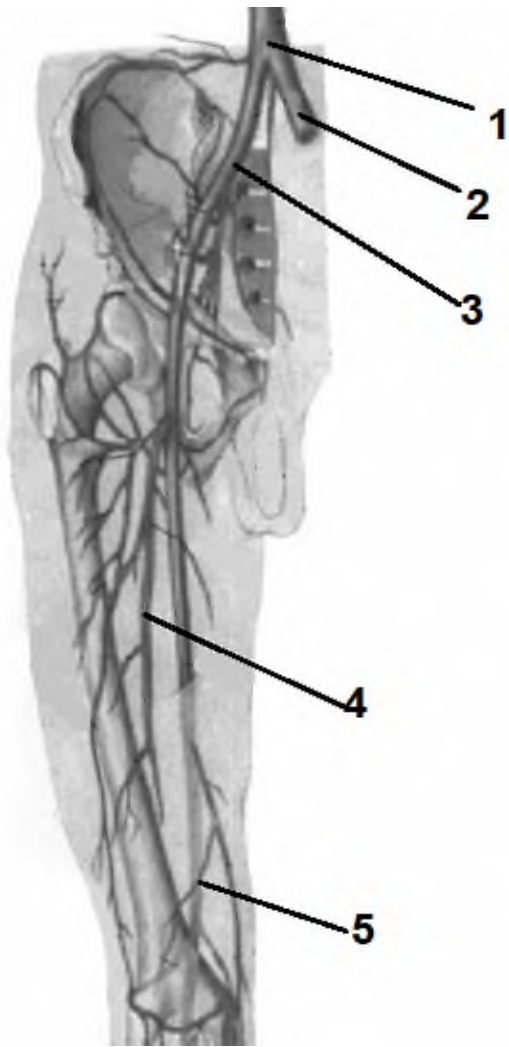
Б

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

6. Підписати артерії, зазначені на рисунку:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 18	Венозна система.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Вени голови та шиї

- 1) Глибокі вени: внутрішня яремна, підключична вени.
- 2) Поверхневі вени: зовнішня яремна, передня яремна вени.

Вени верхніх кінцівок

- 1) Глибокі: ліктьові, променеві, плечові (2шт.), пахвова.
- 2) Поверхневі: головна, княжа.

Вени грудної порожнини

- плечоголова вена;
- непарна вена;
- пів непарна вена;
- внутрішні грудні вени.

Вени черевної порожнини

- ворітна вена ←—верхня брижова вена
- ←— селезінкова вена
- ←— нижня брижова вена
- ←— шлункові вени
- ←— припупкові вени
- нижні діафрагмальні вени;
- поперекові вени;
- права і ліва ниркові вени;
- права надниркова вена;
- права яєчкова вена;
- печінкові вени.

Вени тазу

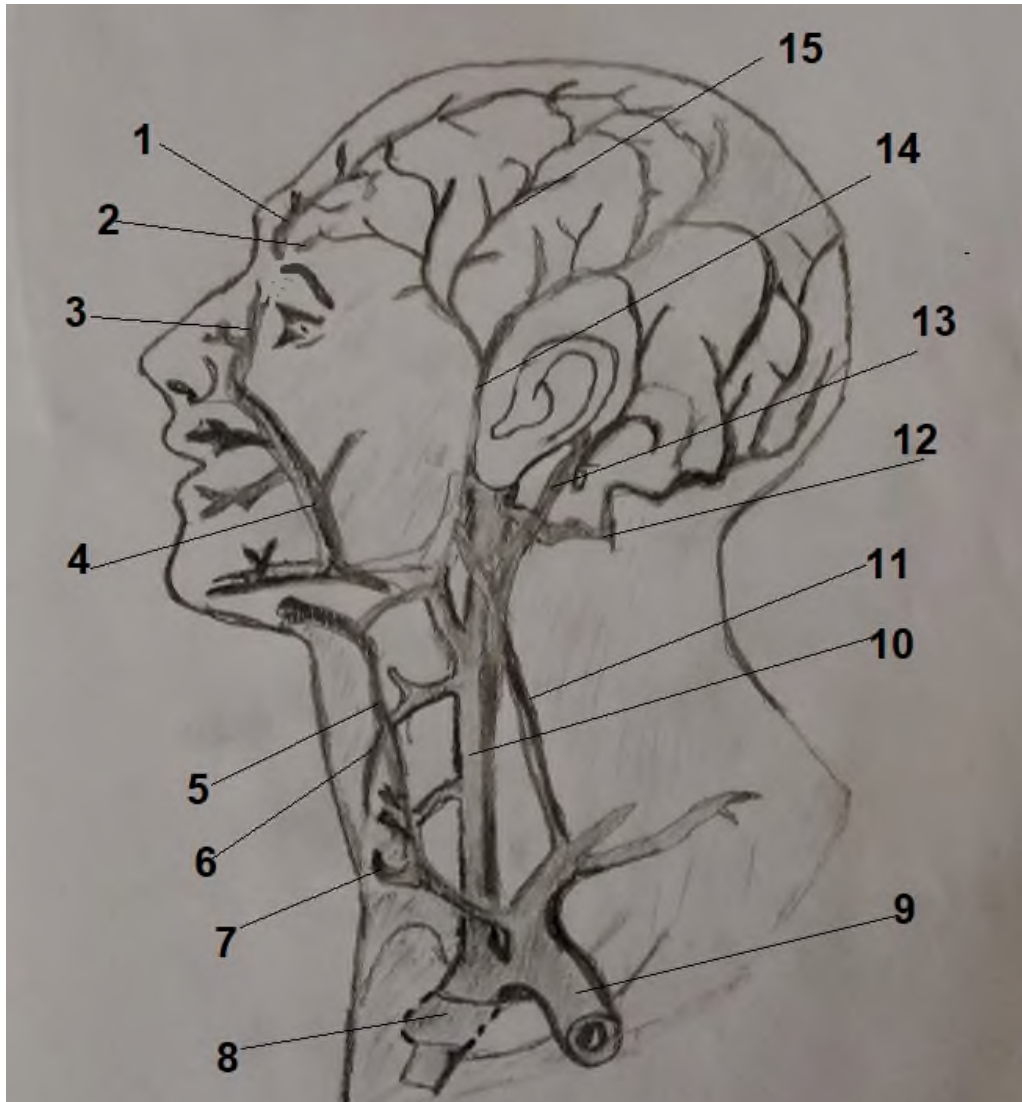
Загальна клубова вена ← зовнішня і внутрішня клубові вени.

Вени нижніх кінцівок

- 1) Глибокі: задні і передні великогомілкові вени, підколінна, стегнова.
- 2) Поверхневі: мала і велика заховані вени.

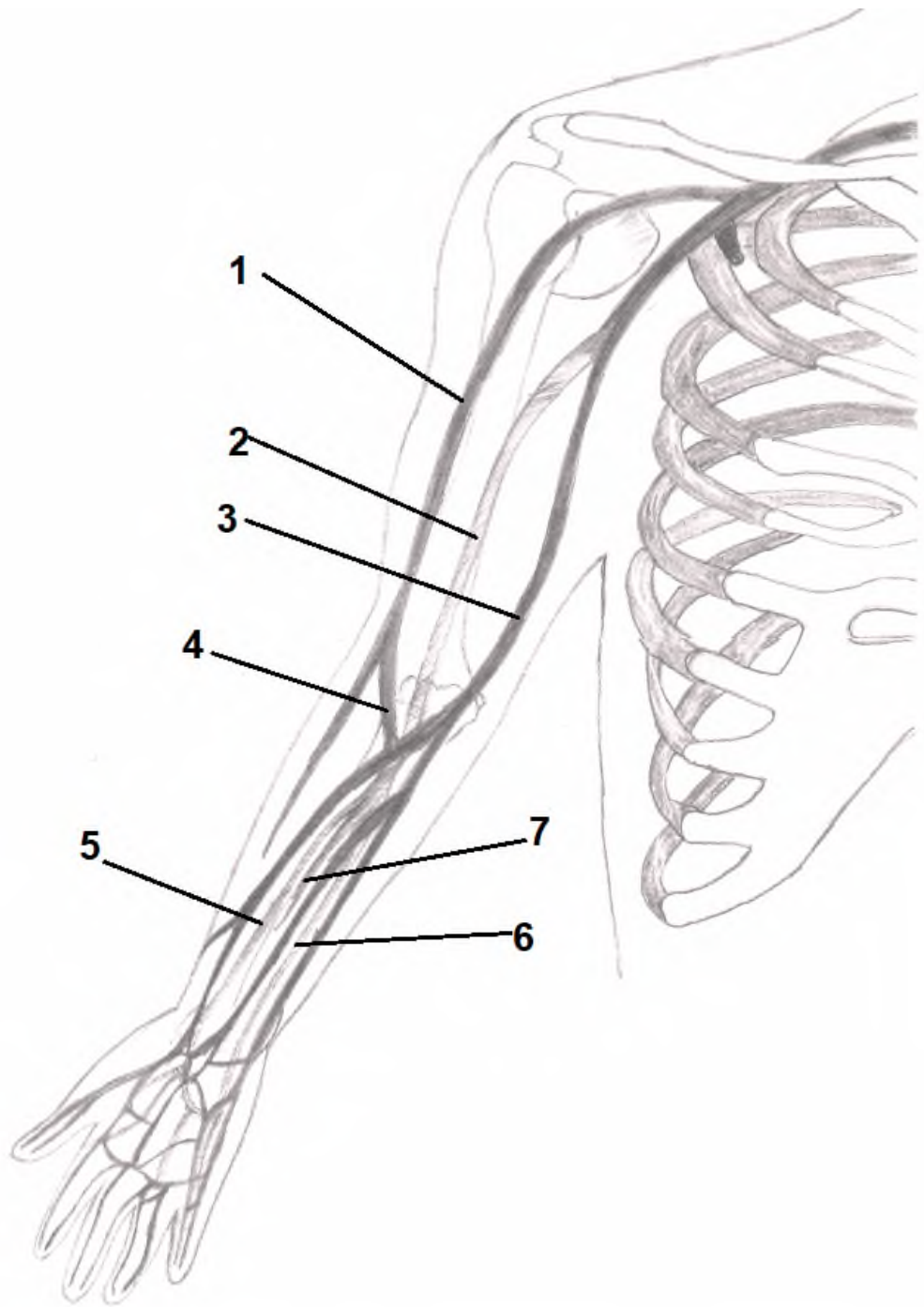
II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати вени, зазначені на рисунку:

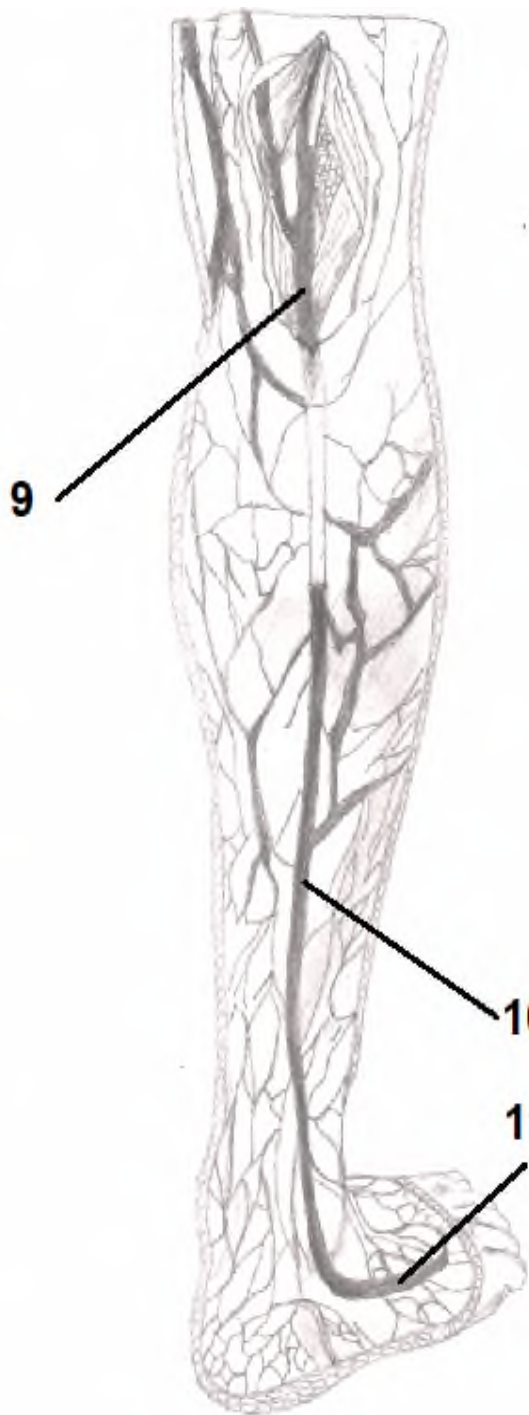
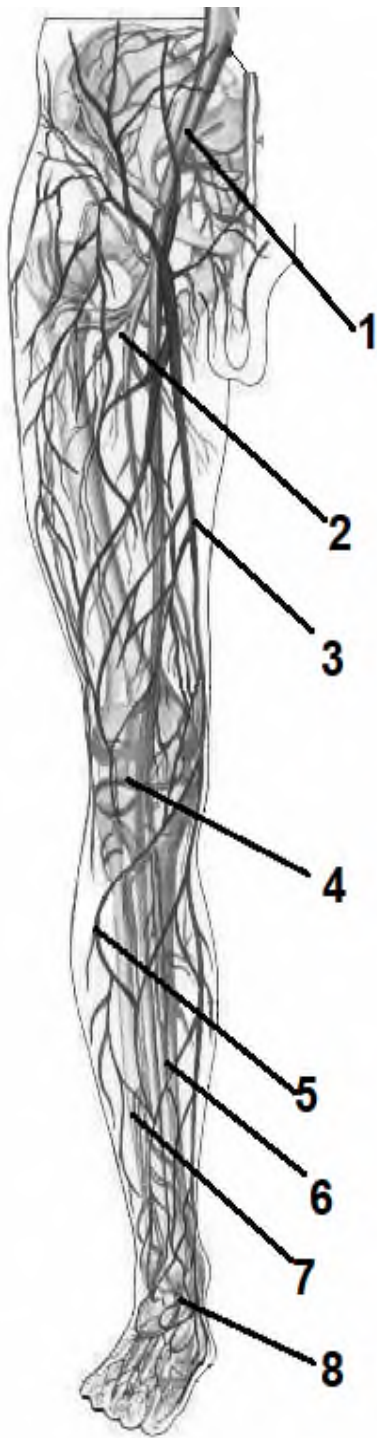
1.	9.
2.	10.
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.
8.	

2. Підписати вени, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

3. Підписати вени, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 19	Загальна характеристика лімфатичної системи.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Імунна система

Центральні органи: тимус, кістковий мозок.

Периферійні органи: мигдалики, лімфатичні вузли, лімфоїдні вузлики, селезінка.

Тимус

Голотопія: в грудній порожнині та порожнині ший.

Скелетотопія: прилягає до задньої поверхні груднини до рівня 4 реберного хряща.

Частки: права, ліва.

Функція: диференціація Т-лімфоцитів.

Лімфатичні вузли

Форма: овальна.

Топографія: на шляху лімфатичних судин від органів і тканин до лімфатичних стовбурів і проток.

Внутрішня будова: капсула, паренхіма; паренхіма поділяється на кору і мозок.

Функція: захисні реакції організму.

Селезінка

Голотопія: черевна порожнина, ліва підреберна ділянка.

Скелетотопія: на рівні 9-11 ребер.

Поверхні: діафрагмальна (випукла), вісцеральна (нутряна).

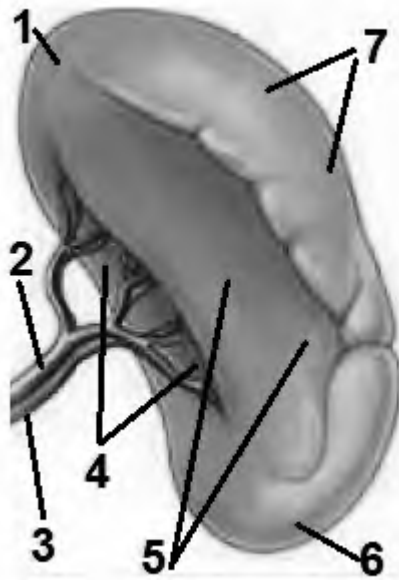
Край: верхній (гострий), нижній (тупий).

Кінці: задній, передній.

Функція: розпад еритроцитів, утворення лейкоцитів і лімфоцитів.

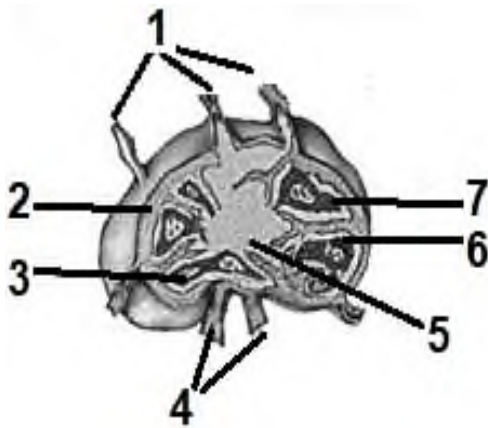
II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори селезінки, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

2. Підписати позначені утвори лімфатичного вузла, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 20	Система крові, її основні функції.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Кров

Функція: дихальна, трофічна, видільна, терморегуляторна, захисна, гуморальна.

Об'єм: 4,5-5л.

Склад: форменні елементи, плазма.

Форменні елементи: еритроцити, лейкоцити, тромбоцити.

Склад плазми: 90% води, 7-8% білків, 1,1% органічних і 0,9% неорганічних речовин

Еритроцити

Діаметр: 7-8мкм.

Кількість в крові: чоловіки - $5 \times 10^{12}/л$, жінки - $4,5 \cdot 10^{12}/л$.

Термін існування: 3-4 місяці.

ШОЕ: чоловіки – 5-7 мм/год, жінки – 8-12 мм/год.

Головна особливість еритроцитів – наявність *гемоглобіну*, який зв'язує кисень і віддає його тканинам.

Норма гемоглобіну: чоловіки— 135—155 г/л, жінки— 120—140 г/л.

Лейкоцити

Кількість: 4— $9 \times 10^9/л$.

Термін існування: кілька днів.

Види: зернисті (гранулоцити), незернисті (агранулоцити).

Гранулоцити: еозинофіли, нейтрофіли, базофіли.

Кількість гранулоцитів: 72% (70% нейтрофілів, 1,5% еозинофілів, 0,5% базофілів).

Агранулоцити: моноцити, лімфоцити (Т-, В-лімфоцити).

Лейкоцитарна формула

Лейкоцити – 10% (4,0-9,0)

Еозинофіли – 1-4%

Базофіли - 0-0,5%

Нейтрофіли – юні – 0-1%

- паличкоядерні – 2-5%

- сегментоядерні – 55-68%

Лімфоцити – 25-30%

Моноцити - 6-8%

Тромбоцити

Кількість: $250 \times 10^9 / \text{л}$.

Діаметр: 2-5 мкм.

Термін існування: 5-11 днів.

Функція: транспортна, ангіотрофічна, зсідання крові, зупинка кровотечі.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Дайте визначення поняттям:

Анемія - _____

Лейкоцитоз - _____

Лейкопенія - _____

Лімфоцитоз - _____

Лімфопенія - _____

Карбогемоглобін - _____

Карбоксигемоглобін - _____

Гемоліз - _____

III. Тестові завдання до практичного заняття (або ситуаційні задачі до практичного заняття).

1. Який об'єм крові циркулює в малому колі кровообігу?

20-25%

75-85%

30-40%

50 %

2. Який об'єм крові циркулює у великому колі кровообігу?

75-85%

30-40%

20-25%

50 %

3. Який об'єм формених елементів в крові?

45%

65%

30%

10-15%

90 %

4. Який об'єм плазми в крові?

65%

90 %

45%

30%

10-15%

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини

Тема заняття 21	Головний мозок
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Головний мозок

Частини: права і ліва півкулі, мозочок, стовбур.

Відділи: кінцевий мозок, проміжний мозок, середній мозок, задній мозок, довгастий мозок.

Кінцевий мозок включає: права і ліва півкулі, мозолисте тіло, передня спайка мозку, прозора перегородка, склепіння.

Проміжний мозок: таламус, гіпоталамус.

Середній мозок: дах, ніжки мозку.

Задній мозок: міст, мозочок.

Ромбоподібний мозок включає: довгастий і задній мозок.

Шлуночки головного мозку: 1 і 2, 3, 4 шлуночки.

Оболони головного мозку

- зовнішня (тверда);
- середня (павутинна);
- внутрішня (м'яка).

Порожнини між оболонками:

- підтвердооболонна;
- підпавутинна.

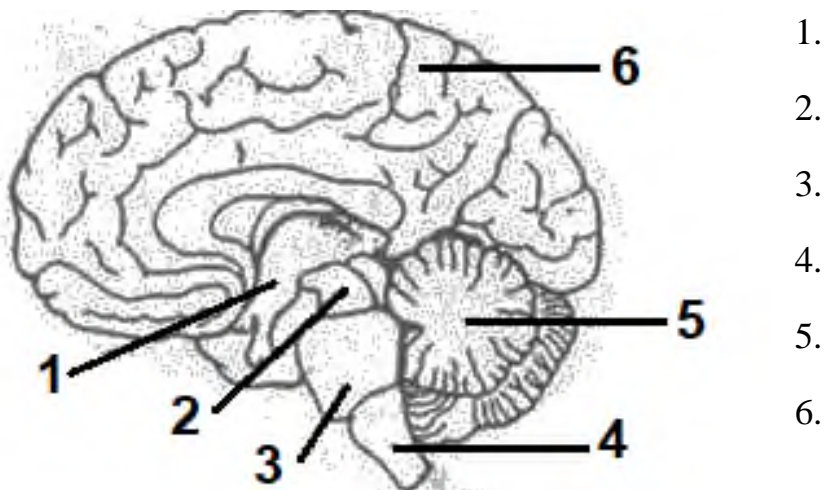
Черепні нерви

- 1 пара – нюховий нерв;
- 2 пара – зоровий нерв;
- 3 пара – окоруховий нерв;

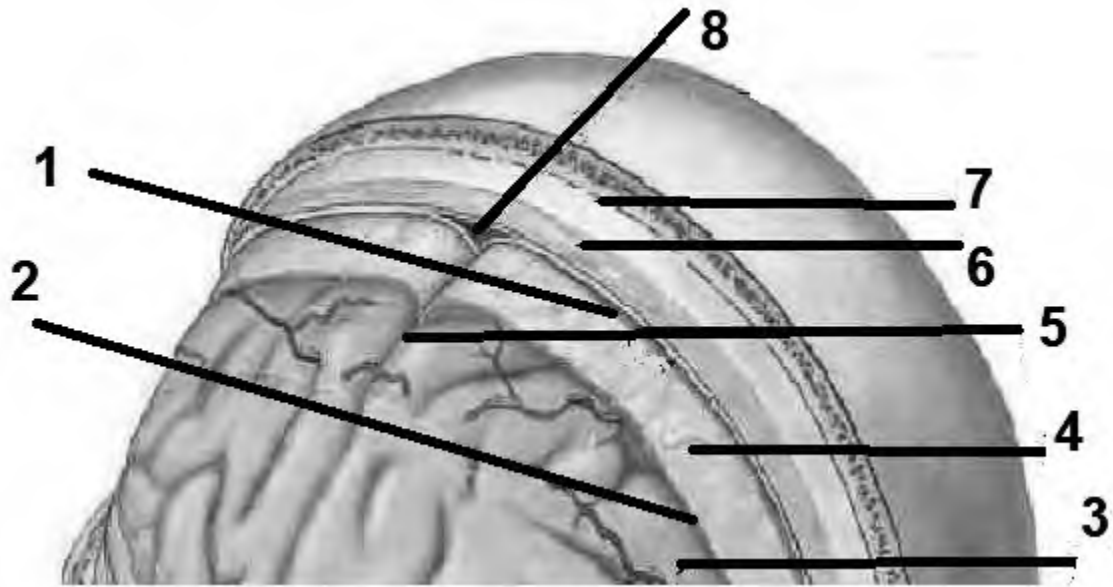
- 4 пара – блоковий нерв;
- 5 пара – трійчастий нерв;
- 6 пара – відвідний нерв;
- 7 пара – лицевий нерв;
- 8 пара – присінково-завитковий нерв;
- 9 пара – язико-глотковий нерв;
- 10 пара – блукаючий нерв;
- 11 пара – додатковий нерв;
- 12 пара – під'язиковий нерв.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

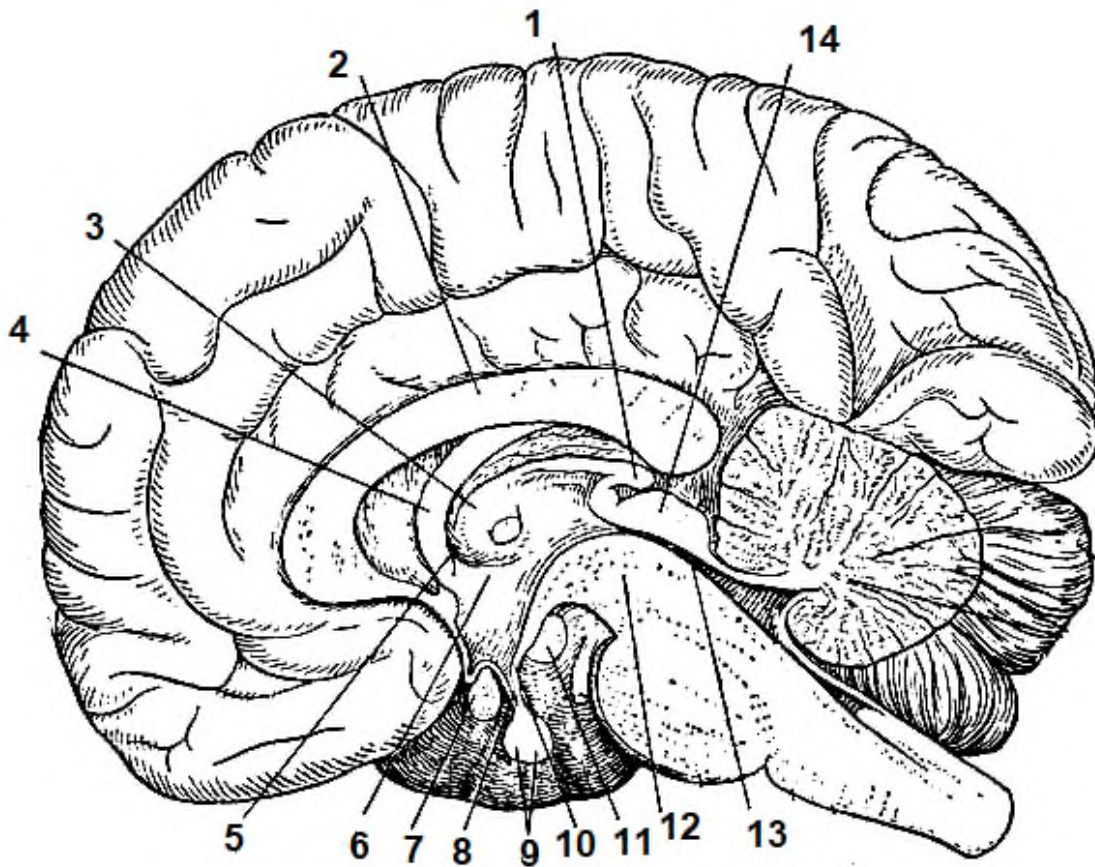

2. Підписати анатомічні утвори, зазначені на рисунку:

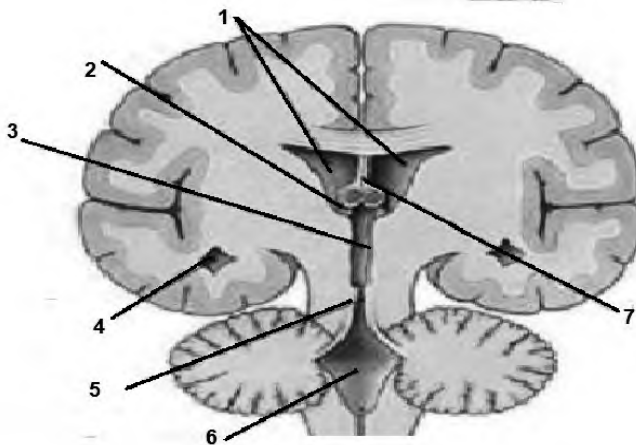
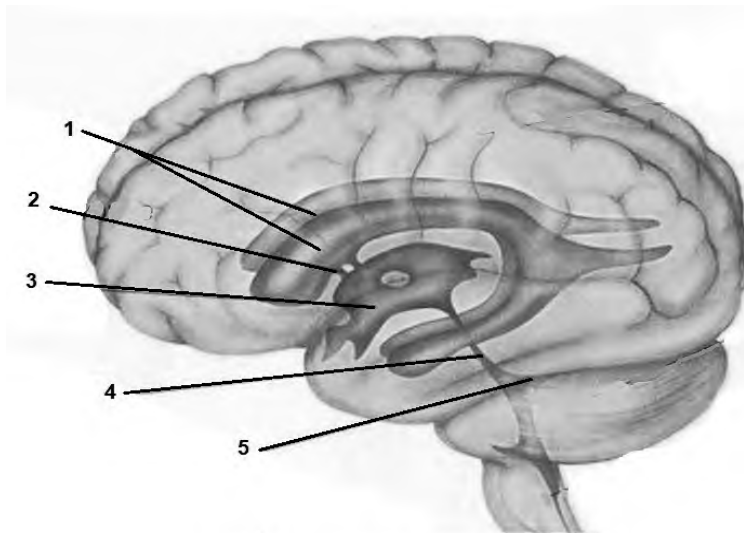
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

3. Підписати анатомічні утвори головного мозку, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.

4. Підпишіть на рисунку місця виходу черепних нервів:

5. Підписати анатомічні утвори головного мозку, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 22	Спинний мозок

Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Спинний мозок

Топографія: хребтовий канал, 1 шийний – 2 поперековий хребці.

Поверхні: передня, задня.

Сегменти: 31 сегмент (8 шийних, 12 грудних, 5 поперекових, 5 крижових, 1 куприковий).

Потовщення: шийне, попереково-крижове.

Внутрішня будова: сіра і біла речовина.

Сіра речовина: передні, задні, латеральні стовпи.

Ядра: 5 рухових (в передньому розі), 6 чутливих (в задньому розі), латеральне проміжне ядро (в латеральному розі).

Біла речовина: асоціативні, комісуральні, проєкційні шляхи.

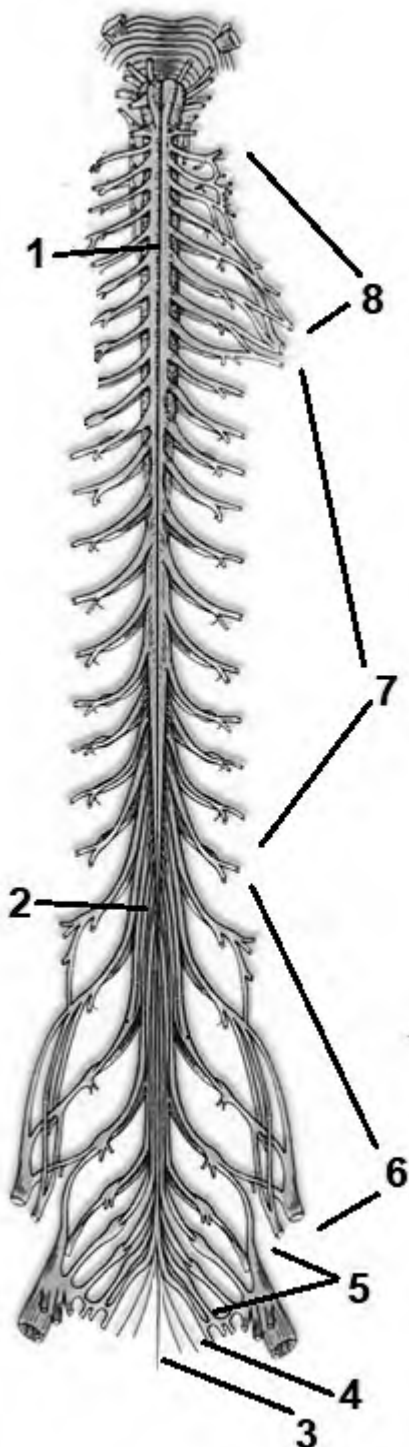
Канатики проєкційних шляхів: передній, задній, латеральний.

Оболони спинного мозку

- зовнішня (тверда);
- середня (павутинна);
- внутрішня (м'яка).

Порожнини між оболонками:

- надтвердооболонна;
- підтвердооболонна;
- підпавутинна.

II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори спинного мозку, зазначені на рисунку:

1.

2.

3.

4.

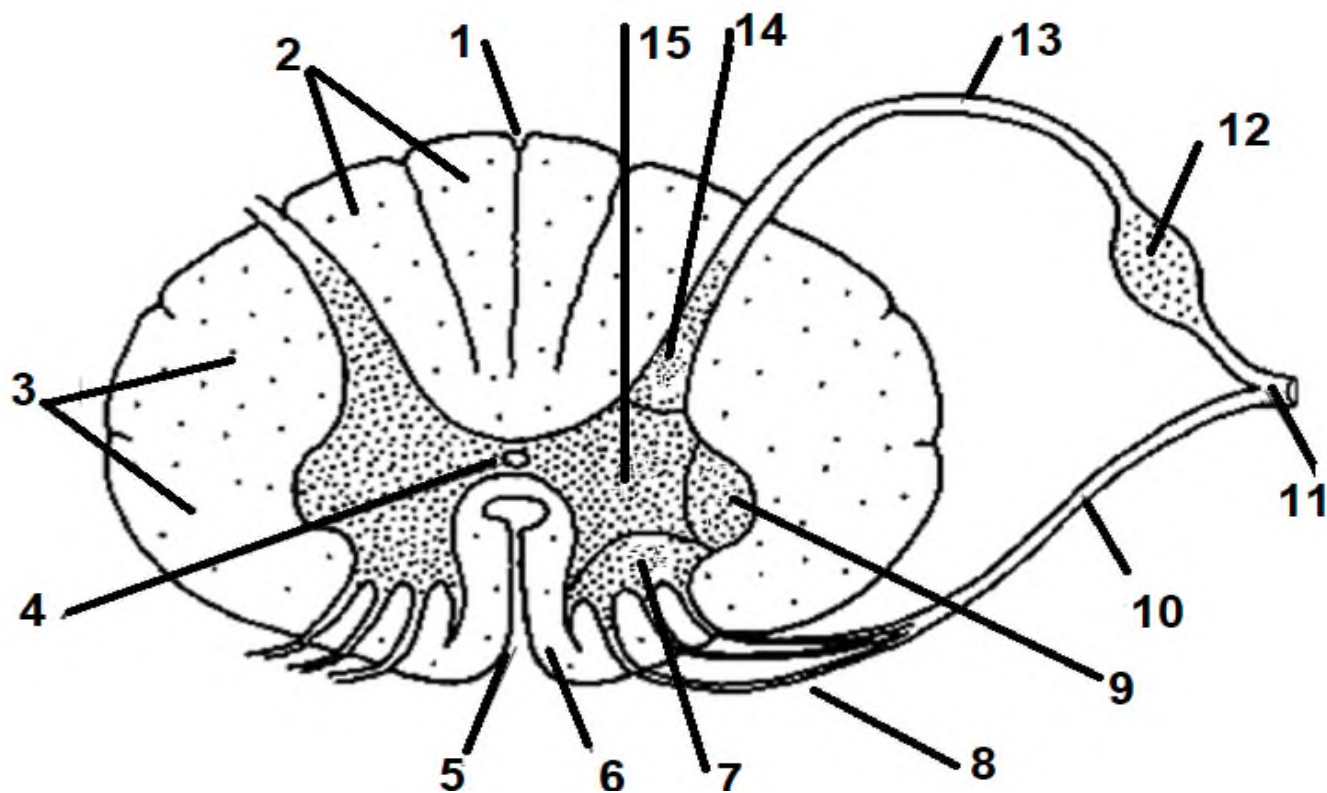
5.

6.

7.

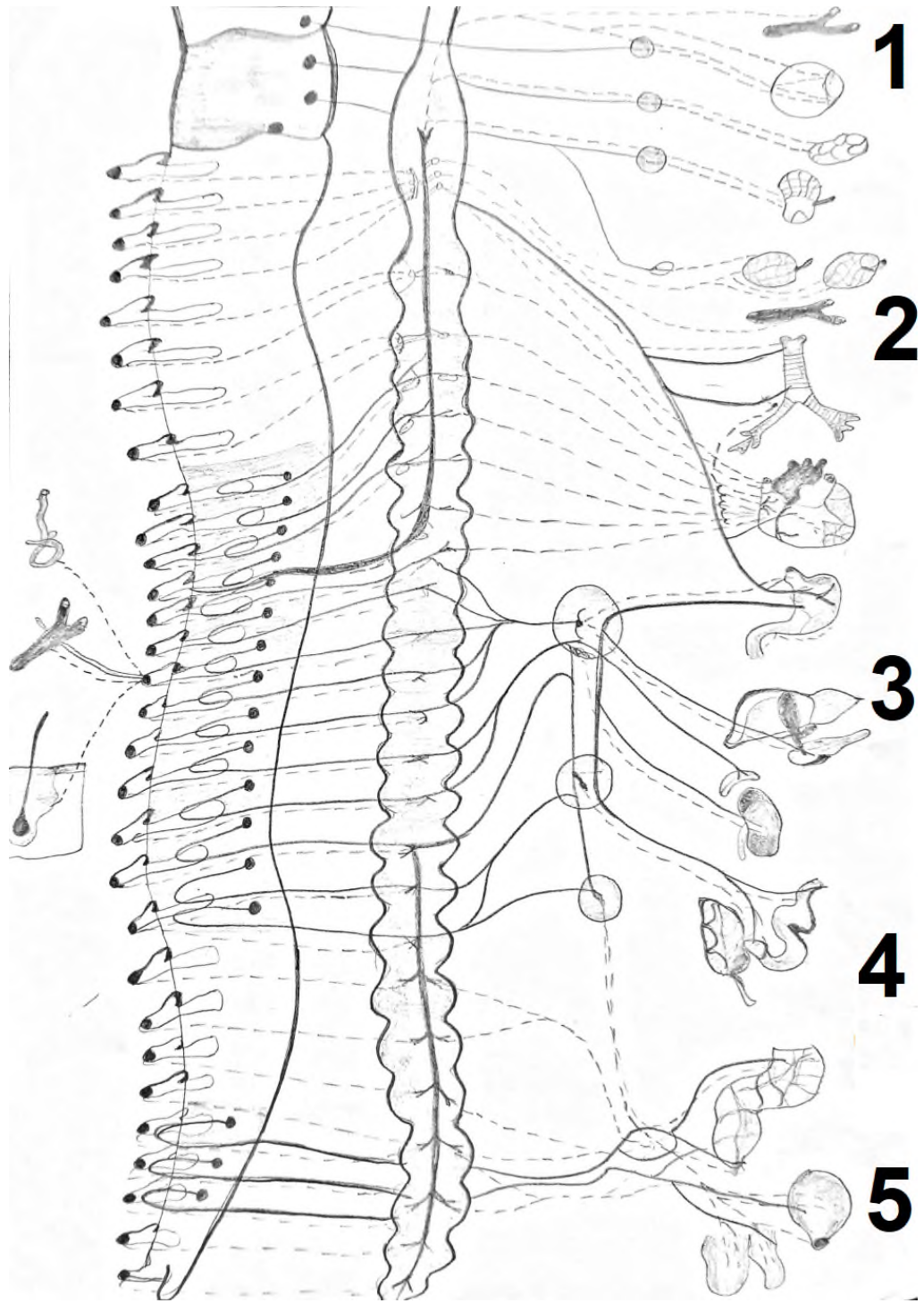
8.

2. Підписати анатомічні утвори спинного мозку, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

3. Підписати відділи вегетативної нервової системи, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Навчальна дисципліна	Анатомія
Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 23	Поняття про сенсорні системи, їх структурно-функціональна організація.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Орган зору (око)

Складається з очного яблука і додаткових органів.

Очне яблуко

Полюси: передній, задній.

Осі: зовнішня, внутрішня, зорова.

Оболонки ока: зовнішня (фіброзна), середня (судинна), внутрішня (чутлива, сітківка);

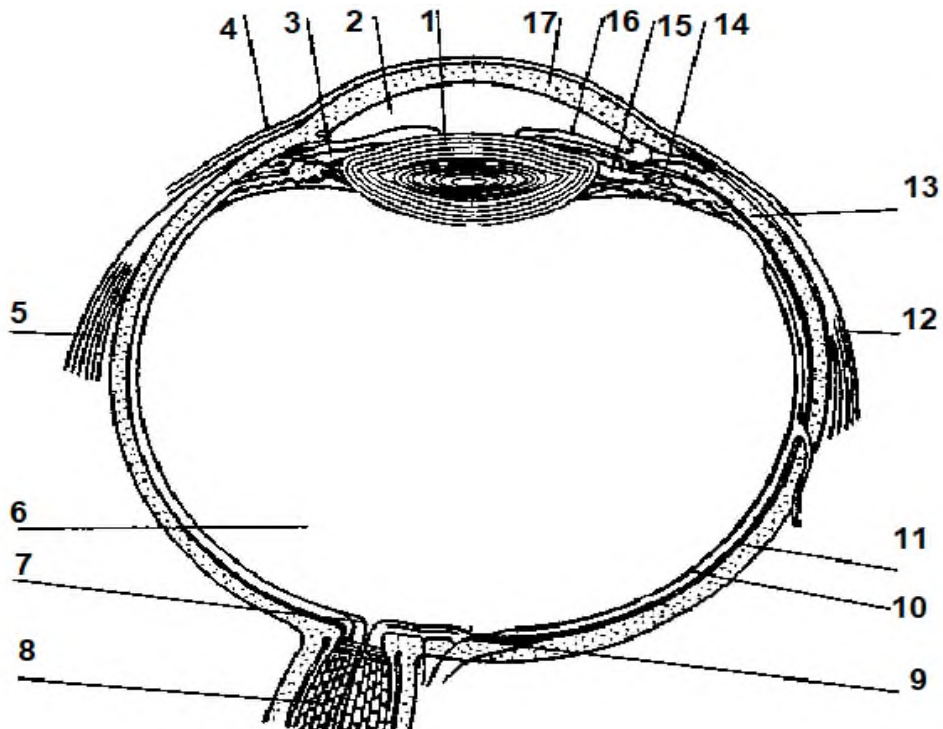
Складові ядра: кришталік, склисте тіло, передня і задня камери ока.

Додаткові органи

- брови;
- повіки;
- вій;
- кон'юктива;
- слезовий апарат;
- м'язи ока – верхній, нижній, медіальний і латеральний прямі, верхній і нижній косі, м'яз-підіймач повіки.

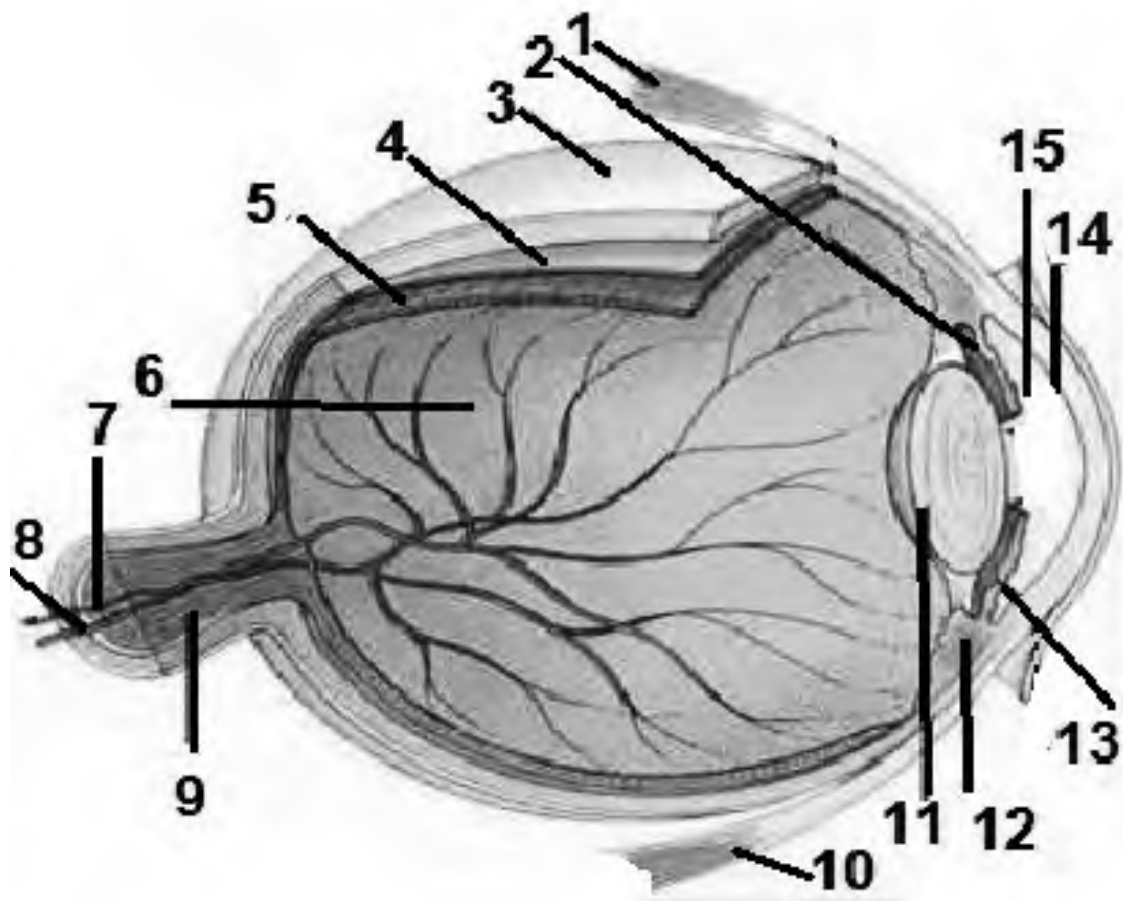
II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори ока, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.

2. Підписати анатомічні утвори очного яблука, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

3. Опишіть провідний шлях зорового аналізатора:

Навчальна дисципліна	Анатомія
---------------------------------	-----------------

Модуль 1	Анатомія людини
Тема заняття 24	Органи слуху, нюху та смаку.
Курс	I
Спеціальність	Спеціальність 223 «Медсестринство», спеціалізація «Екстрена медицина», професійна кваліфікація «Парамедик»

I. Зміст теми.

Вухо

- зовнішнє: вушна раковина, зовнішній слуховий прохід;
  - середнє: барабанна порожнина, слухова (Евстахієва) труба;
  - внутрішнє (лабіринт): зовнішній (кістковий), внутрішній (перетинчастий).
- Стінки барабанної порожнини:* верхня, нижня, медіальна, латеральна, задня, передня.
- Кісточка барабанної порожнини:* молоточок, коваделко, стремінце.
- М'язи барабанної порожнини:* м'яз-натягач барабанної перетинки, стремінцевий м'яз.
- Частини кісткового лабіринту:* присінок, півколові канали, завитка.
- Частини перетинчастого лабіринту:* маточка і мішечок, півколові протоки, завиткова протока.

Орган нюху

Рецептори нюху знаходяться в слизовій оболонці носа (верхній носовий хід).

Орган смаку

Рецептори смаку представлені смаковими чашечками, які знаходяться в сосочках язика. Деякі смакові чашечки є в слизовій щік, м'якого піднебіння, надгортанника, задній стінці глотки.

Шкіра

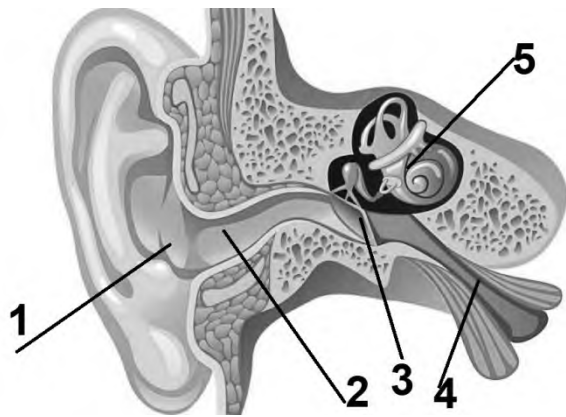
Шари: епідерміс, дерма, підшкірна основа.

Залози: потові, сальні.

Рецептори шкіри приймають больові, тактильні, температурні подразнення.

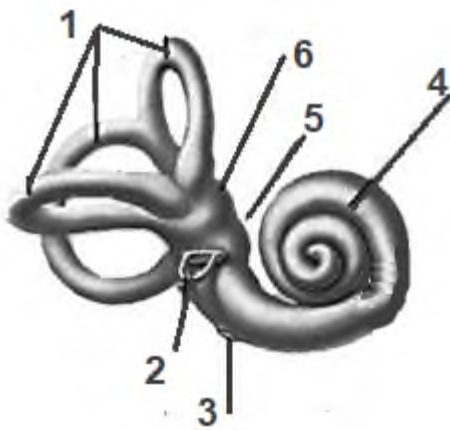
II. Завдання для практичної роботи студентів.

1. Підписати анатомічні утвори вуха, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

2. Підписати анатомічні утвори органа слуху, зазначені на рисунку:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

3. Опишіть провідний шлях слухового аналізатора:

---

4. Опишіть провідний шлях вестибулярного аналізатора:

---

5. Опишіть провідний шлях нюхового аналізатора:

---

6. Опишіть провідний шлях смакового аналізатора:

**Білаш С.М., Проніна О.М., Коптев М.М., Пирог-Заказникова А.В.,
Коваль Я.В.**

Анатомія

**Навчальний наочний посібник для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності
223 «Медсестринство», спеціалізації «Екстрена медицина», професійної
кваліфікації «Парамедик»**

Технічний редактор – І.В.Яременко
Комп'ютерна верстка – О.Ю.Бобков

Підписано до друку 10.12.2021
Формат 60 × 90 / 16 Зам. № 1340
Папір офсетний. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 5,0

Наклад 300 прим.

Виготівник: ФОП-Мирон І.А.
м.Полтава, с.Горбанівка, вул.Київська, 25
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції,
ПЛ № 33 від 29.11.2010 р.